MIESIĘCZNIK HERALDYCZNY

ORGAN TOWARZYSTWA HERALDYCZNEGO WE LWOWIE

Nr. 1—12. Lwów styczeń-grudzień 1915. Rok VIII.

Warunki przedpłaty:
Przedpłata na Miesięcznik wynosi rocznie:
6 K. = 6 Mk. = 4 Rb.
Numer pojedynczy 75 hal., z przesyłką 80 hal.
Przedpłata na Rocznik wynosi:
10 K. = 9 Mk. = 5 Rb.

Członkowie Towarzystwa heraldycznego, płacący prócz wpisowego w kwocie 2 K, roczną wkładkę 12 K, otrzymują Miesięcznik i Rocznik bezpłatnie.

Wkładki i przedpłatę należy nadsyłać: Towarzystwo heraldyczne (Józef Białynia Chołodecki) Lwów, Sykstuska 62.

Korespondencye i rękopisy pod adresem: Dr. Władysław Semkowicz, Lwów, ulica Zamojskiego l. 14.

Od Redakcyi.

Rozpoczynając z początkiem roku 1914 siódmy rok istnienia i stawiając w pierwszym numerze tegoż roku horoskopy na przyszłość, nie przeczuwaliśmy, że przyniesie on nam katastrofę. Nieszczęsna wojna położyła kres wielu wydawnictwom, rozdzieliła pracowników i czytelników, zachwiała pracą naukową, podcięła byt materyalny towarzystw naukowych. Towarzystwo heraldyczne istnieć nie przestaje, chociaż nie ma mowy o tem, aby w najbliższym czasie mogło wydawać Miesięcznik heraldyczny, o przyszłości zaś dziś jeszcze przesądzać nie można. Na razie więc należało dokończyć druku niektórych prac, tych zwłaszcza, które bliżej już były swego kresu. Wydając niniejszy zeszyt za rok 1915, zamieszczamy dokończenie trzech prac, tj. ks. Stanisława Kozierowskiego o rodzie Wczeliczów, prof. Dra Stanisława Karwowskiego o Leszczyńskich i p. Władysława Łukomskiego o Dokumentach b. Heroldyi Król. Pol.

Praca Dra Wł. Semkowicza o bojarstwie litewskiem oraz Metryki warszawskie, jako dopiero rozpoczęte, nie mogą już być dla swych rozmiarów w tym zeszycie pomieszczone.

Zawieszając na niniejszym zeszycie wydawnictwo »Miesięcznika heraldycznego« Redakcya żegna swych Szanownych Współpracowników i Czytelników, dziękując za życzliwe poparcie, jakiego od Nich doznawała.

Obyśmy jaknajrychlej mogli znowu znaleźć się przy wspólnej pracy na pięknej niwie heraldyki polskiej.

Redakcya.

Studya nad pierwotnem rozsiedleniem rycerstwa wielkopolskiego.

III. Ród Wczeliczów.

(Dokończenie).

Do wyżej wymienionych gniazd Wczeliczów w Średzkiem dodaję jeszcze Dzierzchnicę i Czartki. O przynależności ich rodowej świadczy wywód szlachectwa braci z Sługocina Wczeliczów Andrzeja i Piotra, którym na pierwszem miejscu przysięgali z h. Wczele Dzierzchnicki i Bronisz z Czartek r. 1468 [1]). Dzierzchnica pod Mileszyną, dziś Targową Górką pojawia się w źródłach na schyłku XIV. w. Występuje wówczas Maciej r. 1390 [2]), prawdopodobnie Wczelicz, bo ręczył za niego tego czasu Przedwój Główczyński Leszczycom Szymonowi z Koszut i Tomisławowi z Zbrudzewa. Z Dzierzchnicy pisali się bracia Andrzej r. 1410 [3]) i 1426 [4]), Bodzanta z żoną Krajną z Wysławic r. 1414 [5]), Bogufał r. 1418 [6]) i Jan. Z innych wspomnę Dobrogosta r. 1404 [7]), Wojciecha Marca z żoną Sądką r. 1404 [8]), Bronisza r. 1413 [9]). Inny to już Andrzej Wczelicz z Dzierzchnicy, współklejnotnik braci z Sługocina r. 1468 [10]). Żył podówczas Tomasz Dzierzchnicki r. 1471 [11]), po którym występują synowie Jan, Wojciech i Andrzej Dzierzchniccy z matką Barbarą r. 1491 [12]) i 1493 [13]). Zmarłego Andrzeja syna Jana Dzierzchnickiego Kokoszkę poznajemy r. 1491 [14]). Wczelicze ci dziedziczyli także w Cieninie. Bronisz z Cienina (stare imię tych Wczeliczów!) zapisany z stryjem Janem Dzierzchnickim r. 1505 [15]).

Czartki, niegdyś Wielkie i Małe, znajdują się pod Środą. Może stąd pochodził kanonik gnieźnieński Czartek przed r. 1367 [16]. Od wieków siedzieli tu Wczelicze, u których powtarzało się imię Bronisz. Bronisz z Czartek świadczył r. 1399 [17]) Cztanowi z Drzązgowa z następującymi Wczeliczami, Grzegorzem z Romiejewic, Piotrem ze Zberek, pewnie także Janem i Świętosławem z Szlachcina. Było ich na przełomie XIV. i XV. w. kilku braci, a mianowicie Bronisz jeszcze r. 1412 [18]), Piotr r. 1396 [19]) i 1412 [20]), Dersław z żoną Zofią r. 1401 [21]) i 1418 [22]), Mikołaj r. 1400 [23]) i 1424 [24]) i Nasięgniew r. 1409 [25]) i 1418 [26]). Przydomek Nasięgniew powtarza się później, np. r. 1469 [27]) występuje Mikołaj Nasięgniew niegdyś z Czartek. Wspominani tu jeszcze Stachnik r. 1418 [28]), Wincenty r. 1412 [29]) i Jaśko r. 1406 [30]), następnie bracia

---

1) Terr. Pysdr. f. 218 v., 219.
2) Leksz. II. nr. 12, 47.
3) Terr. Pysdr. f. 25.
4) Terr. Posn. f. 13.
5) Terr. Pysdr. f. 43.
6) Terr. Pysdr. f. 25 v.
7) Terr. Gn. f. 45 v.
8) Terr. Pysdr. f. 105, 149.
9) Terr. Pysdr. f. 160.
10) Terr. Pysdr. f. 218 v., 219.
11) Terr. Pysdr. f. 229, 238.
12) Terr. Pysdr. f. 151 v., 173.
13) Terr. Pysdr. f. 62.
14) Terr. Pysdr. f. 44.
15) Res. Posn. r. 1451–1508 f. 55.
16) Kwp. III. nr. 1572.
17) Leksz. II. nr. 797.
18) Terr. Pysdr. f. 36 v.
19) Leksz. II. nr. 511.
20) Terr. Pysdr. f. 122.
21) Terr. Pysdr. f. 45.
22) Terr. Pysdr. f. 28.
23) Terr. Cost. f. 126.
24) Terr. Gn. f. 208 v.
25) Terr. Cost. f. 137.
26) Terr. Pysdr. f. 28.
27) Res. Posn. v. 1469–72 f. 2.
28) Terr. Pysdr. f. 28.
29) Terr. Pysdr. f. 102 v.
30) Terr. Pysdr. f. 206.

Klimko, Piotr i Stefan r. 1415 [1]). W drugiej połowie XV. w. dziedziczyli tu synowie Jana Gradka Jan, Mikołaj i Piotr r. 1465 [2]), dalej syn Stanisława z W. Czartek ks. Stanisław; jeszcze r. 1506 [3]) zapisany jakiś Stanisław Warta Czartkowski. Wczelicz Bronisz z Czartek przysięgał przy wywodzie szlachectwa Sługockich r. 1468 [4]), prawdopodobnie wnuk Bronisza z r. 1399. W następnym wieku ginie ślad tych Wczeliczów. Imię Bronisz właściwe Wczeliczom z Czartek spotykamy w Skoraczewie panieńskiem, również gnieździe Wczeliczów. Było ich tam nawet równocześnie dwóch, t. j. Bronisz z Kromolic Skoraczewski Ciotek i Bronisz Biały z Skoraczewa r. 1434 [5]).

Jednej dzielnicy z Wczeliczami z Dzierzchnicy i Czartek byli ziemianie z Sługocina pod Myśliborzem. R. 1278 [6]) dochodzili bracia Jan z Sługocina i Bogumił praw swych do Jaroszyna, Marcinkowa i Drążyna, które to miejscowości przyznał Bolesław Pobożny klasztorowi lędzkiemu. Tenże Jan z synami Szymonem, Tomisławem i Wojciechem zamienili r. 1288 [7]) posiadłość swą Lipią górę na trzy działy t. j. Błożyn Opacki, Błożyn Biskupi i Myślibórz. Może to byli Wczelicze, bo jeden Sługocin w parafii myśliborskiej znajdował się w XV w. w ręku Wczeliczów a drugi w parafii lądkowskiej był własnością klasztoru lądzkiego r. 1213 [8]). Na uwagę zasługuje szczegół, że z Pątnowa pod Gosławicami należała r. 1438 [9]) dziesięcina do Myśliborza, a w Pątnowie już r. 1298 [10]) stwierdziliśmy Wczelicza, właściciela Pczelina. Wiek później Maciej z Sługocina i Jan z Myśliborza zasiadali na sądach królewskich r. 1399 [11]). Niewiadomo, czy do naszego rodu należał Mikołaj z Wilczyna a. z Sługocina, r. 1412 [12]) występujący z Dobrogostem z Marszelewa po stronie Pachny, małżonki Wczelicza Dobiesza z Szołowa w sporze z Maciejem z Sośnicy. R. 1468 [13]) bracia Adrzej i Piotr Sługoccy naganieni przez Mikołaja Słunieckiego oczyścili się z zarzutu nieszlachectwa przysięgą sześciu świadków. Jako Wczelicze przysięgali na pierwszem miejscu Andrzej Dzierzchnicki i Bronisz z Czartek, na drugiem miejscu Nałęcze po matce Mikołaj Gorazdowski i Aleksy Gunicki, wreszcie Jakób Drogocki i Mikołaj Marzelewski. Prawdopodobnie ciż Sługoccy byli tenutaryuszami królewskiej wsi Sokolnik w Wrzesińskiem, bo r. 1469 [14]) spotykamy w Sługocinie braci zmarłego Piotra Sokolnickiego Macieja, Andrzeja i Piotra Sokolnickich. Z Sługocina i Wilczny pisał się przed r. 1494 [15]) Andrzej Sokolnicki, którego stryjeczny brat Jan Sokolnicki w Kościankach siedział. Późniejszych losów tych Wczeliczów nie znamy. R. 1570 [16]) współdziedziczył w Sługocinie Serafin Sługocki.

III. W trzeciej grupie umieściłem Wczeliczów z pod Łekna, Łopienna, Kłecka i Gniezna. Gniazda ich są Mrowiniec, Kozielnica, Dobiejewo, Dziekczyn, Mirkowice, Jabłkowo, Myślęcin, Wolanki, Mielno, Rzegnowo, Gurowo, Cielimowo, Karczewo.

Mrowiniec, w parafii łekińskiej, nazywany w źródłach także Mrowinem, choć odróżnić go trzeba od Mrowina cerekwickiego posiadał r. 1387 [17]) Dobrogost, od r. 1399 [18]) kasztelan przemęcki. Jako Wczelicz świadczył z kasztelanem

[1]) Terr. Pysdr. f. 106 v.
[2]) Terr. Pysdr. f. 191 v.
[3]) Res. Posn. v. 1454 – 1508 f. 104.
[4]) Terr. Pysdr. f. 218 v., 219.
[5]) Terr. Pysdr. f. 182, 182 v.
[6]) Kwp. I. nr. 476.
[7]) Kwp. II. nr. 629.
[8]) Kwp. I. nr. 80.
[9]) Łaski Lib. Ben. I. str. 292.
[10]) Kwp. II. nr. 803.
[11]) Leksz. II. nr. 822.
[12]) Ulanowski Zap. kalis. nr. 315.
[13]) Terr. Pysdr. f. 218 v., 219.
[14]) Terr. Pysdr. f. 430 v.
[15]) Inscr. Posn. v. 1494 f. 83 v., 84.
[16]) Źródła dziej. XII. 1. str. 233.
[17]) Kwp. III. nr. 1867.
[18]) Leksz. II. nr. 1297, 1328.

gieckim Dobrogostem z Włościejewek na pierwszem miejscu przy wywodzie szlachectwa Piotra ze Zberek r. 1394 [1]) i z podkoniuszym Wojciechem z Chudzic r. 1411 [2]) w trzeciej parze przy oczyszczeniu się z zarzutu nieszlachectwa Dersława Szeligi z Skąpego. Wczelicze więc z Włościejewek, Chudzic byli jego bliższymi krewnymi. Ze synów jego wymienię Mikołaja r. 1393 [3]) i 1414 [4]) i Zbiluta r. 1407 [5]); kasztelanic Mikołaj żył jeszcze r. 1432 [6]). Pewnie wnukami kasztelana byli Bogusław a. Bogufał ok. r. 1428 [7]) i tegoż brat Dobrogost r. 1449 [8]); Dobrogostów syn Piotr występuje r. 1463 [9]). Dziedziczyli ci Wczelicze także w poblizkiej Kozielnicy, dziś Koźlance pod Mieściskiem. R. 1499 [10]) zapisane są córki po Dobrogoście Mrowińskim Barbara i Katarzyna z stryjami Bogusławem i Janem z Kozielnicy; po zmarłym Bogusławie Mrowińskim z Mrowińca wspominają nam źródła córkę Klarę r. 1497 [11]). Tegoż roku [12]) skonfiskowane wiano Heleny Mrowińskiej w Mrowińcu i Kozielnicy (nie Rospielnicach!) otrzymał Wojciech Policki [13]).

Dobiejewo należące do parafii łopieńskiej podzielone było na przełomie XIV i XV w. pomiędzy kilku ziemian. Siedzieli tu Wawrzyniec r. 1397 [14]) i 1419 [15]), jeszcze r. 1443 [16]) zapisany z Michałem z Wilamowa, Wojciech r. 142 (?) [17]), Dobiesław r. 1411 [18]), Janusz r. 1416 (?) [19]), Dobrogost r. 1411 [20]), wreszcie Kusz Mleczko r. 1399 [21]) świadek miecznika Marcina z Dzwonowa razem z Wczeliczem Dobrogostem Mrowińskim i z Sędziwojem z Rzepczyna pewnie także Wczeliczem, jeszcze r. 1415 (?) [22]) [23]).

Z innych Dobiejewskich wymienię jeszcze Jana r. 1448 [24]). R. 1469 [25]) pisali się z Dobiejewa Jan Wysocki i Stanisław; dwa działy były tu także jeszcze r. 1580 [26]) a posiadali je wówczas Wojciech Dobiejewski i Czarnkowski. Niesiecki podaje Do-

---

1) Leksz. II. nr. 359.
2) Terr. Pysdr. f. 82 v.
3) Leksz. II. nr. 1167.
4) Terr. Posn. f. 58.
5) Terr. Pysdr. f. 202 v.
6) Terr. Gn. f. 80 v., 74 v.
7) Terr. Posn. f. 113.
8) Res. Posn. f. 37 v., i Terr. Gn. r. 1449 f. 46.
9) Inscr. Gn. f. 20 v.
10) Res. Posn. r. 1498—1503 f. 74 v.
11) Inscr. Posn. f. 257 v.
12) Wierzbowski Matric. II. nr. 875.
13) Mrowin cerekwicki pod Poznaniem należał r. 1413 (Terr. Posn. f. 37 v.) do Abdanka Stefana Skóry z Gaju nazwanego Mrowińskim r. 1417 (Terr. Posn. f. 38) posiadającego także Popowo r. 1429 (Terr. Posn. f. 155 v.) i Zakrzewo (Terr. Posn. f. 112 v.) w powiecie poznańskim. Po zmarłym Stefanie Skórze występuje syn jego Dobiesław r. 1433 (Terr. Posn. f. 94). Możny ten ród od wójtostwa obornickiego przyjął później nazwisko Obornickich.
14) Leksz. II. nr. 1028.
15) Terr. Gn. f. 23, 69 v.
16) Terr. Gn.
17) Ter. Gn. f. 270 v.
18) Terr. Gn. f. 86 v.
19) Terr. Gn. f. 28.
20) Terr. Posn. f. 133.
21) Leksz. II. nr. 1257.
22) Terr. Gn. f. 49 v.
23) Z Mleczków znamy jeszcze Jana Mleczka z Rosnowa r. 1418 (Terr. Posn. f. 93), z Zborowa r. 1423 (Akta kap. II. nr. 1423), męża Włodki z Niepruszewa r. 14.. (Terr. Posn. f. 55 v.); niewiadomo, czy to ten sam Jan Mleczko, czy też jego syn J. M. z Zborowa r. 1461 (Akta kap. II. nr. 550) i z Konarzewa r. 1468 (Akta kap. II. nr. 1316). Mikołaj Mleczko dziedziczył w Woisławicach w Kaliskiem r. 1412 (Ulanowski, Zap. kalis. nr. 303), Mleczko nieznanego imienia w Gostkowie r. 1424 (Terr. Cost. f. 9), Mleczko z bratem współdziedzic Skowronkowa w Brzesko-Kujawskiem r. 1421 (Kochanowski, Zap. b. kuj. nr. 2423), Wawrzyniec Mleczko „de Stare“ (Stare czy Starężyn?) z Sędziwojem z Starężyna w połowie XV w. (Terr. Gn. t. XIV. f. ..). Najdawniejszy nam znany Mleczko, to klucznik głogowski r 1306 (Reg. szląs. nr. 2892). Czy to jeden ród był, nie wiem.
24) Terr. Gn. f. ..
25) Inscr. Gn. f. 202 v.
26) Źródła dziej. XII. 1. str. 148.

biejewskich h. Wczele w Wielkopolsce, nadmieniając, że dziedziczne ich dobra nazywały się Wełna — wieś w tej samej okolicy położona na północ od Łopienna.

W sąsiedztwie Wełny znajduje się Dziekczyn w parafii janowieckiej. Na przełomie XIV i XV w. było tu kilka dworów; siedział tu Paszek r. 1399 [1]) i 1405 [2]), Świętosław r. 1398 [3]) i 1415 [4]), Stanisław r. 1411 [5]), wdowa po nim Zofia r. 1434 [6]), Piotr r. 1403 [7]), Tomasz r. 1419 [8]), Wojciech r. 1424 [9]), Bogufał [10]), Maciej r. 1418 [11]). Potomkiem Świętosława był prawdopodobnie Świętosław Fiol z Dziekczyna i Myślęcina r. 1459 [12]), którego synowie Stanisław i Michał z Dziekczyna, może także Mikołaj Fiol Dziekczyński r. 1494 [13]) w Mirkowicach; wdowie po nim skonfiskowano dobra w Mirkowicach r. 1497 [14]). Przypuszczam, że ten Fiol był Wczeliczem, najprzód dla tego, że w Rzegnowie Wczeliczów spotykamy r. 1514 [15]) także Fiola, a mianowicie Jana Fiola Rzegnowskiego, następnie że Paprocki obok siebie wymienia Wczeliczów Dzieleczyńskich i Rzegnowskich w Wielkopolsce; Dzieleczyńskich uważam za omyłkę zamiast Dziekczyńskich, którą z niewyraźnej pisowni wytłumaczyć można. Prawdopodobnie ten Jan Fiol pochodził z Dziekczyna, bo r. 1511 [16]) zapisany Jan Dziekczyński jako współdziedzic Rzegnowa [17]).

W Mirkowicach a. Mierkowicach, wsi położonej między Mrowińcem a Dziekczynem, posiadali Fiolowie dział zwany Naczkowy a. Naczkowic r. 1493 [18]). Zdaje się, że nazwiska stąd nie wzięli.

Fiolów znajdujemy także w Rzegnowie i Myślęcinie, siedzibach Wczeliczów Rzegnowskich i Myślęckich. Rzegnowo w parafii dębnickiej, dawniej Rządnowo, z nieistniejącym dziś przysiołkiem Pogorzałkami było na przełomie XIV i XV w. gęsto osiedlone. Dziedziczyli tu bracia Wojciech r. 1387 [19]) i 1424 [20]) i Burhard albo Borko r. 1409 [21]) i 1434 [22]), bracia Zankel r. 1410 [23]), Piotr Liczko r. 1404 [24]) i Rządno r. 1400 [25]), którego żona Mirosława r. 1411 [26]) a dzieci Niemsta, Jan, Anna, Dorota r. 1418 [27]); bracia Piotr i Rządno wygrali na Chwałce z Nadarzyc część Nadarzyc zwaną Paduchowo r. 1400 [28]), jeszcze r. 1415 [29]) stawały o Nadarzyce dzieci Rządna na sądzie. Dalej siedzieli tu Maciej r. 1398 [30]), Tomisław r. 1424 [31]) a r. 1441 [32]) wdowa po nim, Paweł Baran prawdopodobnie Junoszyc z synami Mikołajem i Dobiesławem r. 1403 [33]), 1419 (?) [34]) i 1415 [35]), Bogusław r. 1402 [36]) i 1415 [37]), Jan może

[1]) Leksz. II. nr. 1346.
[2]) Terr. Posn. f. 284.
[3]) Leksz. II. nr. 1142.
[4]) Terr. Posn. f. 77.
[5]) Terr. Gn. f. 77.
[6]) Terr. Gn. f. 145 v.
[7]) Terr. Gn. f. 37.
[8]) Terr. Posn. f. 20 v.
[9]) Terr. Gn. f. 212.
[10]) Terr. Posn. f. 96.
[11]) Terr. Posn f. 126.
[12]) Terr. Gn. f. 188.
[13]) Res. Posn. r. 1493—98 f. 33 v.
[14]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 1067.
[15]) Akta kap. II. nr. 775.
[16]) Inscr. Gn. r. 1501—13 f. 184 v.
[17]) W Dziekczynie obok Wczeliczów dziedziczyli także Dryjowie; zapisana r. 1544 (Ulanowski, Materyały nr. 347) zmarła Jadwiga Dziechczyńska h. Dryja i Poraj, niegdyś małżonka Jana Nieczui Wysockiego z Łubowic.
[18]) Res. Posn. r. 1493—98 f. 5.
[19]) Leksz. I. nr. 241.
[20]) Terr. Gn. f. 211.
[21]) Terr. Posn. f. 100.
[22]) Res. Posn. f. 12.
[23]) Terr. Pysdr. f. 40.
[24]) Terr. Gn. f. 23.
[25]) Leksz. II. nr. 938.
[26]) Terr. Gn. f. 101.
[27]) Terr. Pysdr. f. 56 v.
[28]) Leksz. II. nr. 951.
[29]) Terr. Pysdr f. 73 v. 74 v.
[30]) Leksz. II. nr. 1124.
[31]) Terr. Posn. f. 200.
[32]) Akta kap. I. nr. 386.
[33]) Terr. Posn. f. 174.
[34]) Terr. Gn. f. 90.
[35]) Terr. Gn. f. 57 v.
[36]) Terr. Pysdr. f. 53.
[37]) Terr. Pysdr. f. 69 v.

Rządnowicz r. 1424[1]), wdowa po nim r. 1441[2]), ich dzieci Szymon r. 14..[3]) i Sulisława r. 1427[4]). Przynajmniej dwa odmienne rody musimy tu rozróżnić, jak to wynika z wywodu szlachectwa Mikołaja z Czapli z lat 1440—48[5]); świadczyli mu wtedy Wczelicze Stefan z Rzegnowa, znany nam już r. 1414[6]) i Przecław Wolanowski i Junoszyce Stanisław z Rzegnowa i Stefan z Bojanic. Późniejszych ich losów nie znamy. R. 1441[7]) mają dziedzice Rzegnowa Piotr, dwóch Andrzejów i wdowy po Janie i Tomisławie spór o dziesięcinę. Ok. r. 1463[8]) występuje Mikołaj Kudłek, r. 1468[9]) i 1471[10]) Mikołaj niegdyś Suliński z Pogorzałek i Rzegnowa, brat rodz. Macieja z Sulina i Wojciech Rz. r. 1462[11]). Przydomek Fiol, znany nam z Dziekczyna, pojawia się w następnym wieku; r. 1514[12]) Jan Fiol Rząndowski miał zatarg z plebanem z Łubowa[13]).

Również w parafii dębnickiej znajduje się wieś Myślęcin, stare gniazdo Fiolów. Stąd się pisał Świętosław Fiol znany z lat 1419[14]) i 1444[15]), jego potomkami byli prawdopodobnie Mikołaj Fiol Dziekczyński zmarły przed r. 1497[16]) i Jan Fiol Rzegnowski zapisany r. 1514[17]). Prawdopodobieństwo, że to są Wczelicze zwiększy się jeszcze, gdy zważymy, że w Dziekczynie, Rzegnowie i Myślęcinie źródłami można ten ród stwierdzić. Za czasów Władysława Jagiełły żył Jan Fiol z Konarzewa, któremu r. 1439[18]) król pewną sumę zapisał na Wnuczkowcach w Latyczowskiem. Oprócz Fiolów spotykamy w Myślęcinie Swatergutów. Mikołaj Swatergut a. Swastergut a. Swistergut a. Westergut z Myślęcina r. 1399[19]) w sporze z Pawłem z Rzegnowa przywodzi za świadków Andrzeja i Jana Sobiejuchów pewnie z Modliszewa, r. 1430[20]) Mikołaj Swastergut z Myślęcina i Jagodna i Wojciech z Modliszewa zdobyli dział Macieja; r. 1403[21]) Mikołaj i Jan bracia Westergutowie pisali się z Owieczkowic, dzisiejszych Owieczek, również jak Rzegnowo i Myślęcin należących do parafii dębnickiej[22]). W późniejszych latach ginie ślad tego nazwiska. R. 1434[23]) dziedziczyli tu także Jan, Janusz i Piotr, bracia rodzeni, r. 1466[24]) Jan, syn śp. Mikołaja z Myślęcic (może z Myślęcina) stawał na sądach z Witochą żoną Stanisława z Chwalęcic.

---

[1]) Terr. Gn. f. 209.
[2]) Akta kap. II. nr. 386.
[3]) Terr. Gn. f. 69.
[4]) Terr. Gn. f. 249.
[5]) Mies. Her. II. str. 36.
[6]) Terr. Gn. f. 2.
[7]) Akta kap. II. nr. 386.
[8]) Inscr. Gn. f. 49, 49 v.
[9]) Inscr. Gn. f. 166.
[10]) Inscr. Gn. f. 249.
[11]) Inscr. Gn. f. 92.
[12]) Akta kap. II. nr. 775.

[13]) Dziedziczyli w Rzegnowie oprócz Wczeliczów i Junoszyców także Orlicze, niewiadomo od kiedy; r. 1591 (Wittyg. Niezn. Szl.) opłacał Jan Rzegnowski h. Orla pobór z Dobrosołowa w Gnieźnieńskiem. Co do nazwiska Liczko dodaję jeszcze, że Liczko z Rzegnowa z r. 1404 pewnie był Junoszycem, bo w siedzibie Junoszów w Bojanicach r. 1470 (Inscr. Gn. f. 210) spotykamy wdowę po Janie Liczku z Bojanic ze synem Janem. R. 1448 (Terr. Gn. f. 22) pojawiają się bracia Liczkowicze Marcin z Jelitowa i Maciej.

[14]) Terr. Gn. f. 91 v.
[15]) Kwp. V. nr. 715.
[16]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 1067.
[17]) Akta kap. II. nr. 775.
[18]) Wierzbowski, Matric. III. b nr. 123.
[19]) Leksz. II. nr. 1360.
[20]) Terr. Posn. f. 22.
[21]) Terr. Gn. f. 28, 30 v., 40, 35.

[22]) Co się tyczy Owieczkowic czyli Owieczek, siedziby braci Mikołaja i Jana Swastergutów, dodaję, że dziedziczyli tu jeszcze Piotr r. 1397 (Leksz. II. nr. 1035), Bodzanta r. 1403 (Terr. Gn. f. 38) i Maciej r. 1411 (Terr. Gn. f. 97 v.). Przypuszczam, że to dawna posiadłość Porajów, których jeden odłam przydomek Owieczka nosił; z nich Tomisław Owieczka z Sobiesiernia w Gnieźnieńskiem r. 1396 (Leksz. II. nr. 527), późniejszej własności Porajów Sobiesierskich, i Mikołaj Frączkowicz Owieczka z Konarzewa pod Poznaniem r. 1386 (Leksz. I. nr. 37, 473, 495), późniejszego dziedzictwa Porajów Konarzewskich.

[23]) Res. Posn. f. 12 v., 13.
[24]) Inscr. Gn. f. 108.

Czy Wojciech z Jarczewa i Mydliczyna (?) sprzedający działy Jarczewa r. 1485 [1]) w powiecie gnieźn. z naszego Myślęcina pochodził, nie rozstrzygam. Pewnie tu chodzi o Karczewo i Myślęcin. Wiemy bowiem, że niedalekie Karczewo pod Kiszkowem rzeczywiście dzierżyli Wczelicze. Na schyłku XV w. [2]) występują jako stryjowie Anny, córki po Grzegorzu Romiejewskim Marcin Karczewski i Klemens Romiejewscy, Romiejewscy zaś zupełnie pewni Wczelicze. R. 1580 [3]) posiadał Myślęcin wojewodzic pozn. Jerzy Latalski a Myślecki dziedziczył w Skarpi i Bagienicy w pow. nakielskim. Wczeliczów Myślęckich wymienia Paprocki, a r. 1605 [4]) miał kanonik pozn. Jan Myślecki wywód szlachectwa z h. Wczele z ojca Macieja Myśleckiego pochodzącego z powiatu gnieźnieńskiego i matki Małgorzaty ze Skarpskich Toporczyków-Pałuków z powiatu nakielskiego [5]).

Z Wczeliczami z Rzegnowa spokrewnieni byli ich współklejnotnicy Wolanowscy, jak to przy wywodzie szlachectwa Mikołaja z Czapli poznaliśmy. Wolanki w parafii sławińskiej, dawniej Wolanowice zwane, zamieszkiwali na przełomie XIV i XV w. Grzymisław, r. 1391 [6]) świadek Przybka z trzema Grabowcami (Wczeliczami), Wojciech r. 1424 [7]), Wit r. 1411 [8]) i 1425 [9]) z Pawłem Ptaszkowskim, jeszcze r. 1444 (Terr. Gn.) z Wincentym z Witakowic, Mikołaj ok. r. 1440 (Terr. Gn. 1440—48) piszący się także z nieistniejących dziś Bodzeporowic, Sędziwoj r. 1415 [10]), bracia Filip i Marcin r. 141.. [11]) i 1420 [12]), Anna wdowa po Jakuszu a matka Stefana i Hanki r. 1411 [13]) na terminach o Rzegnowo, Jakusz r. 1424 [14]), wreszcie Przecław. Występuje Przecław Wolanowski w latach 1415 [15]) i 1440—48 [16]). Jako Wczelicz świadczył razem ze Stefanem z Rzegnowa, prawdopodobnie synem Jakusza i Anny z Wolanek, przy oczyszczeniu się z zarzutu nieszlachectwa Mikołaja z Czapli w trzeciej parze. Z późniejszych Wolanowskich wymienię Mikołaja r. 1449 [17]) występującego z Janem z Łubowic i Adama niegdyś z Wronczyna dziedzica Wolanowic r. 1468 [18]) i 1470 [19]). W drugiej połowie XVI w. widzimy w Wolankach Łukasza Wolanowskiego.

Do możniejszych Wczeliczów w tej gromadzie zaliczam ziemian z Jabłkowa, wsi dawniej parafialnej, dziś należącej do Raczkowa. Znamy stąd Jana, Szymona r. 1399 [20]) ręczącego w Kościanie staroście, Dersława i Bogufała. Derstaw z Jabłkowa, jeden z wybitniejszych Wczeliczów swego czasu, występuje w źródłach między r. 1412 [21]) a 1449 [22]), dziedziczył Derstaw Jabłkowski także w Rzepczynie, stąd Rzepczyński r. 1420 [23]) zwany, w Jurzykowie albo Jerzykowie r. 1416 [24]), bronił swoich praw do Kołat r. 1418 [25]), r. 1434 nabył część Myszek od Chwałkowskich r. 1434 [26]), drugą część od Przecława Budziejewskiego r. 1449 [27]). Żoną jego była Szymka z Tucholi pod Sierakowem r. 1413 [28]), siostra Mirosława i Nosali z Niena-

[1]) Wierzbowski, Matric. I. nr. 1758.
[2]) Res. Posn. v. 1498—1503 f. 99 v.
[3]) Źródła dziej. XII. 1. str. 144.
[4]) Install. Can. Posn. Roczn. T. P. N. P. XXXV. str. 76.
[5]) Myślęcin w parafii żołędowskiej w powiecie bydgoskim, r. 1498 (Wierzbowski, Matric. II. nr. 1295) skonfiskowany Andrzejowi, Janowi i Maciejowi, należał r. 1583 (Źródła dziej. XII. 1. str. 257) do Stanisława Myślęckiego nieznanego herbu i do Trzebińskiego.
[6]) Leksz. I. nr. 1067.
[7]) Terr. Posn. f. 14.
[8]) Terr. Gn. f. 40 a. v.
[9]) Terr. Cost. f. 166.
[10]) Terr. Gn. f. 62.
[11]) Terr. Gn. f. 99.
[12]) Terr. Gn. f. 27 v.
[13]) Terr. Gn. f. 71.
[14]) Terr. Gn. f. 231 v.
[15]) Terr. Gn. f. 39 v.
[16]) Mies. Her. II. str. 36.
[17]) Res. Posn. f. 31.
[18]) Inscr. Gn. f. 159.
[19]) Terr. Posn. f. 59.
[20]) Leksz. II. nr. 1278, 2309.
[21]) Terr. Posn. f. 169.
[22]) Res. Posn. f. 45.
[23]) Terr. Posn. f. 40.
[24]) Terr. Posn. f. 163 v., 167, 168.
[25]) Terr. Posn. f. 78, 121, 81.
[26]) Res. Posn. f. 39.
[27]) Res. Posn. f. 45.
[28]) Terr. Posn. f. 12.

wiści i Nowejwsi r. 1420 [1]) i 1424 [2]); r. 1424 (?) [3]) słyszymy o córce Dersława Przechnie, która była za Maciejem ze Stawian; r. 1443 [4]) występuje Dersław jako stryj rodzeństwa z Łoskuni Piotra, Sędziwoja, Jana i Doroty. Zdaje się, że bratem Dersława był Bogufał piszący się z Jabłkowa r. 1418 [5]) a przeważnie z Kołat r. 1369 [6]). Znaczną fortunę dzierżył w drugiej połowie XV w. Jan Jabłkowski, przed r. 1494 [7]) dziedziczył on w Jabłkowie, Pomarzankach, Myszkach, Bliżycach, Rzepczynie i trzeciej części Jawniewic a. Jagniewic. R. 1497 [8]) skonfiskowano wdowie po Janie Jabłkowskim Katarzynie dobra w Mieleszynie, wiano w Bliżycach, Myszkach i dział w Modliszewie. R. 1519 [9]) spotykamy braci Stanisława i Wojciecha z Jabłkowa, synów Katarzyny. W drugiej połowie XVI w. dziedziczyli Wacław w Jabłkowie, Wojciech brat jego w Pomarzankach, Świętosław w Kobielicach i jeden nieznanego imienia w Ośnie r. 1580 [10]). Zapisał Wczeliczów Jabłkowskich także Paprocki, a jako mężów uczonych podaje Wojciecha i Adama. Kanonik pozn. Wacław Włosinowski wymienił r. 1588 [11]) przy wywodzie szlachectwa matkę swą Katarzynę z Jabłkowskich h. Wczele.

Kilka uwag poświęćmy miejscowościom posiadanym przez Derława Jabłkowskiego. R z e p c z y n, skąd r. 1420 [12]) Rzepczyńskim się nazywa, jest osadą znikłą w parafii sławieńskiej. Może mu wniosła tę posiadłość w posagu żona Szymka, r. 1421 [13]) Rzepczyńska, w Nienawiści, gdzie jej bracia siedzieli, dziedziczył r. 1409 [14]) Paszek Rzepczyński. Sędziwoj Rzepczyński (czy Wczelicz?) razem z Wczeliczem Dobrogostem Mrowińskim i prawdopodobnym Wczeliczem Kuszem Mleczką z Dobiejewa świadczył r. 1399 [15]) miecznikowi Marcinowi z Dzwonowa. Nie mam pewności, czy Rzepczyna także Rzepkami nie nazywano i czy Tolomeusz albo Bartłomiej Rzepczyński r. 1404 [16]) i 1435 [17]) ten sam co Bartosz Rzepka z Rzepek r. 1435 [18]), brat zabitego Macieja Rzepki. Pisali się z Rzepczyna jeszcze Przedwoj i Tomisław r. 1411 [19]) i 1412 [20]).

W tejże okolicy bliżej Pobiedzisk położone w parafii wroczyńskiej osady K o ł a t a i Jurzykowo dziś Jerzykowo zwane. Bogufał Kołata albo z Kołat, zdaje się Wczelicz np. r. 1399 [21]) przywodzi jako świadków z dalekiego Mrowińca Wczelicza kasztelana Dobrogosta i skarbnika z Ostrowieczna Michała, o którym poprzednio mówiliśmy; nawiasem dodaję, że w Ostrowiecznie siedział r. 1424 [22]) Dersław Wczele z Wieszczyczyna, czy identyczny z Dersławem Jabłkowskim? W Jabłkowie widzimy Bogufała z Kołat z żoną Sądką r. 1418 [23]). Sądka pochodziła pewnie z rodu Kościanów z Kołaty i Wścieklic, r. 1388 [24]) bowiem taż i Tolisława pozywają Mi-

[1]) Terr. Posn. f. 39.
[2]) Terr. Posn. f. 138.
[3]) Terr. Gn. f. 34.
[4]) Terr. Posn. f. 179 v, 243 v.
[5]) Terr. Posn. f. 95.
[6]) Leksz. II. nr. 1284, 1328.
[7]) Inscr. Posn. v. 1494 f. 79 v.
[8]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 1014.
[9]) Wierzbowski, Matric. IV. 2, nr. 12113: IV. 1, nr. 3262, 2655.
[10]) Źródła dziej. XII. 1. str. 148.
[11]) Ulanowski, Materyały nr. 456.
[12]) Terr. Posn. f. 40.
[13]) Terr. Posn. f. 128.
[14]) Terr. Posn. f. 77.
[15]) Leksz. II. nr. 1252.
[16]) Terr. Gn. f. 54.
[17]) Terr. Posn. f. 80 v.
[18]) Terr. Posn. f. 58.
[19]) Terr. Posn. f. 140, 142.
[20]) Terr. Posn. f. 183.
[21]) Leksz. II. nr. 1328.
[22]) Terr. Cost. f. 81.
[23]) Terr. Gn. f. 117 v., Terr. Posn. f. 95.
[24]) Leksz. I. nr. 334.

kołaja Kościana o ojcowiznę we Wścieklicach [1]. Niewiadomo, czy Wczeliczami byli bracia Piotr i Ubisław Kołaccy z Kołaty r. 1392 [2] i 1423(?) [3], przypomnę tylko, że r. 1399 [4] Piotr Kołacki z kilku Wczeliczami świadczył miecznikowi Marcinowi z Dzwonowa [5].

Myszki, wioska w parafii sławieńskiej, podzielona była w XV w. najmniej na dwie części; jednę nabył Wczelicz Dersław Jabłkowski od Chwałkowskich (czy Wczeliczów z pod Pobiedzisk?) r. 1434 [6], a drugą od Przecława Budziejewskiego r. 1449 [7]; jeszcze r. 1497 [8] widzimy Myszki w ręku Jabłkowskich. Obok Jabłkowskich na czoło Wczeliczów w tej trzeciej gromadzie wysunęli się ziemianie z Mielna Mielińscy pod Modliszewkiem. Tylko czterech znajdujemy w pierwszej połowie XV w. w Mielnie a mianowicie: Mikołaja z żoną Święchną r. 1403 [9] i 1424 [10], Piotra r. 1411 [11] i 1426 [12], Macieja r. 1419 [13] i 1426 [14] i Marcina r. 142. [15] i 1444 [16] świadka obok Świętosława z Myślęcina Wczelicza. Podobne imiona noszą i w drugiej połowie XV w. dziedzice Mielna, choć ich stosunku do wyżej wymienionych niepodobna określić. R. 1454 [17] spotykamy tu Piotra i Marcina, r. 1467 [18] braci rodzonych Stanisława i Macieja z Mielna i Nowoszyc, dziś Nowaszek, a r. 1468 [19] ich brata stryjecznego Marcina z Mielna. Paprocki Mieliński stawia na pierwszem miejscu między Wczeliczami jako dom znaczny i zasłużony rzeczypospolitej. Wsławili się w XVI w. synowie Piotra i Porajówny Katarzyny z Sulińskich Erazm Mieliński kanonik gn. i pozn. itd. r. 1556 [20], mianowany przez króla Stefana po wznowieniu biskupstwa inflanckiego pierwszym biskupem wendeńskim, umarł jako biskup nominat r. 1574 [21]. Po nim biskupstwo wendeńskie otrzymał brat jego Aleksander, opat trzemeszeński zm. 1584. Ich braćmi byli Krysztof stolnik kaliski, r. 1580 [22] dziedzic Modliszewka, Mielna, Nowaszek, Przysieki, Łabiszynka i Woli, i Mikołaj wojski kaliski i burgrabia gnieźnieński, właściciel Kruchowa, Gorzuchowa, Strzyżewa Paszkowego, Jastrzębowa, pewnie i Kobielic. Opatem trzemeszeńskim był także następnie Krysztofa syn Wojciech. Na bliższy ich węzeł pokrewieństwa w początkach XV w. z Wczeliczami z Mrowińca rzuca światło szczegół, że Wczelicz Dobrogost

---

[1] Z innych Kościanów wymienię ojca Mikołajowego Antoniego z Kołaty r. 1403 (Terr. Posn. f. 167), Wawrzyńca z Kołat i Wścieklic r. 1387 (Leksz. I. nr. 234, 375), Stefana z Wścieklic Kościana r. 1387 (Leksz. I. nr. 177) i Małgorzatę wdowę po Januszu Kościanie z Kołaty r. 1400 (Terr. Gn. f. 43 v.).

[2] Leksz. II. nr. 1237. [3] Terr. Gn f. 31 v. [4] Leksz. I. nr. 1252.

[5] Jerzykowo i Kowalskie są starem dziedzictwem Czewojów. Posiadał Jerzykowo r. 1380 (Kwp. III. nr. 1774) Mikołaj, kasztelan ostrowski (Ostrowo na jeziorze Lednicy). później Adam z Kowalskiego r. 1420 (Terr. Posn. f. 79 v.) i 1426 (Terr. Posn. f. 67), brat Andrzeja r. 1399 (Leksz. I. nr. 3072) a stryj Jarosława Kowalskiego r. 1418 (Terr. Cost. f. 121), który r. 1438 (Ulanowski, Materyały nr. 192) świadczył z h. Czewoja; r. 1442 (Akta kap. II. nr. 1133) występuje Małgorzata z Jurzykowa, wdowa po Adamie z Kowalskiego i Kołaty. Jeszcze r. 1580 (Źródła dziej. t. XII. 1. str. 160) dziedziczył w Jerzykowie Jan Kowalski.

[6] Res. Posn. f. 39.
[7] Res. Posn. f. 46.
[8] Wierzbowski, Matric. II. nr. 1014.
[9] Terr. Gn. f. 41 v.
[10] Terr. Gn. f. 214 v.
[11] Terr. Gn. f. 10 v.
[12] Terr. Gn. f. 237 v.
[13] Terr. Gn. f. 69.
[14] Terr. Gn. f. 234.
[15] Terr. Gn. f. 271 v.
[16] Kwp. V. nr. 715.
[17] Akta kap. II. nr. 511.
[18] Inscr. Gn. f. 152.
[19] Inscr. Gn. f. 158 v.
[20] Ulanowski, Materyały nr. 379.
[21] X. Korytkowski, Prałaci gn. II. str. 619.
[22] Źródła dziej. XII. 1. str. 150, 156, 157, 158, 144

z Mrowińca r. 1401 [1]) wysłał jako posłów Mikołaja Mielnińskiego i Mikołaja z Kosmowa do Grzymka z Murzynowa [2]).

W późniejszych już czasach, bo dopiero w XVII w. przyszli do znaczenia Wczelicze z Gurowa, wsi ongi parafialnej a dziś należącej do parafii św. Wawrzyńca w Gnieźnie. R. 1397 [3]) pojawia się Piotr Gurowski, piszący się także z Piotrowic pod Słupcą, Mikołaj r. 1403 [4]) i 1449 [5]), Andrzej r. 1403 [6]) i 1416 (?) [7]), Stanisław r. 1412 [8]), bracia Wojciech, Jan, Dersław i Stanisław, którzy r. 1417 [9]) część Gurowa od Wojsława nabyli, Tomasz i Dobrogost r. 14.. [10]), Woisław r. 1412 [11]) i 1437 [12]), tegoż syn Wojciech r. 1427 [13]) i 1449 [14]). Wojciech Sowa z Gurowa jako Wczelicz świadczył z Jakubem Cielmowskim współklejnotnikowi swemu Piotrowi z Szlachcina r. 1449 [15]), jako syn Woisława zapisany r. 1451 [16]) a jegoż synem był pewnie Mikołaj Wojciechowicz r. 1496 [17]). Dziedziczyli wówczas na Gurówku i 3 działach Gurowa Zofia Niemszczyna (Niemsta Rządnowicz w Rządnowie pewnie Wczelicz r. 1418!), Mikołaj, Stanisław, Dersław. Cały zastęp tych Gurowskich wymieniają księgi ziemskie i grodzkie XVI w. w Gnieźnie. R. 1580 [18]) posiadali wszystkie trzy części Gurowa jeszcze Gurowscy a mianowicie Marcin, Wojciech i Jan. Nosili rozmaite przydomki jak Siejka r. 1498 [19]) Wincenty, Wyżlicowie (?) „Wischlizlowye" r. 1527 [20]) i Wypych tegoż roku. R. 1693 [21]) miał kan. pozn. Kazimierz Gurowski, syn kasztelana gn. Melchiora, wywód szlachectwa z h. Wczele [22]).

W parafii gurowskiej znajduje się jeszcze druga siedziba Wczeliczów Cielimowo. Pierwotnie posiadłość Bożogrobców gnieźnieńskich r. 1243 [23]), niewiadomo kiedy przeszła w świeckie ręce. R. 1398 [24]) dziedziczył tu Dominik z bratankami. Z XV w. znamy stąd Piotra Koszkę z C. r. 1419 [25]) i 1440—48 [26]), Andrzeja Cieciorę z C. r. 1424 [27]) z Ilią stamtąd, Bogusława i Mikołaja z C. ręczących z Wojciechem

---

[1]) Piekosiński. Zap. wp. nr. 185.

[2]) Z Milina w parafii chrzypskiej, w XVI w. i dawniej Mielinem zwanego, pochodził r. 1394 (Leksz. I. nr. 1869) Sędziwoj Nowińczyk z Kępy pod Szamotułami, r. 1445 (Terr. Posn. f. 80) występują synowie po zmarłym Sędziwoju Andrzej, Wisław i Mikołaj z Mielina. Obok Nowinów siedzieli tu Nałęcze, tego rodu był Dobrogost Miliński h. Nałęcz z odmianą r. 1570 (Wittyg Niezn. Szlachta).

[3]) Leksz. II. nr. 1061, 768.
[4]) Terr. Gn. f. 29 v.
[5]) Res. Posn. f. 73.
[6]) Terr. Gn. f. 30 v.
[7]) Terr. Gn. f. 28 v.
[8]) Terr. Posn. f. 174 v.
[9]) Kwp. V. nr. 271.
[10]) Terr. Gn. f. 70.
[11]) Terr. Posn. f. 174 v.
[12]) Akta kap. I. nr. 1664.
[13]) Terr. Gn. f. 241.
[14]) Res. Posn. f. 14 v.
[15]) Terr. Gn. f. 86.
[16]) Terr. Gn. f. 162.
[17]) Akta kap. II. nr. 710.
[18]) Źródła dziej. XII. 1 str. 147.
[19]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 1182.
[20]) Res. Gn. f. 99 v.
[21]) Install. Can. Posn. Roczn. T. P. N. XXXV. str. 123.

[22]) Wymieniając przodków swych r. 1693 podał kanonik pozn. Kaźmierz Gurowski także Maryannę Nałęczównę Piotrowską. Nadmieniłem wyżej, że z Piotrowic r. 1399 (Leksz. II. nr. 768) pisał się Piotr Gurowski. Piotrowskich w okolicy Gniezna i Wrześni trudno rozróżnić, bo jedni pochodzili z Piotrowa pod Gnieznem a drudzy z Piotrowic pod Słupcą. W Piotrowicach r. 1399 (Leksz. II. nr. 768) nie mniej niż trzech spotykamy Piotrów t. j. Piotra Gurowskiego, Piotra Miętusa i Piotra Brycka, pewnie Brykcego, a oprócz nich całą rzeszę innych ziemian. R. 1578 (Źródła dziejowe XII. 1. str. 211, były tu 3 działy, z których najmniejszy posiadał Marcin Piotrowski nieznanego rodu. Mniej wiemy o Piotrowie należącem do parafii św. Michała w Gnieźnie. Posiadał tę wieś Naczko r. 1415 (Terr. Gn. f. 23 v.), r. 1580 (Źródła dziej. XII. 1. str. 156) Mikołaj Piotrowski może Nałęcz.

[23]) Kwp. I. nr. 238.
[24]) Leksz. II. nr. 1113.
[25]) Terr. Gn. 66 a.
[26]) Terr. Gn.
[27]) Terr. Gn. f. 204 v.

z Gurowa za Mikołaja z Niechanowa r. 1450 [1]), Andrzeja Łączkę z C. r. 1459 [2]) na terminach z Bogusławem, Chwałką i jej synem Stanisławem z C., r. 1493 [3]) Wojciecha C. syna Andrzeja Łączki. Jako Wczelicz występuje r. 1449 [4]) Jakub Cielmowski z Wojciechem Sową z Gurowa przy wywodzie szlachectwa współklejnotnika Piotra z Szlachcina. Między stryjcami herbowymi zapisany także Paweł Zdziechowski h. Czelma a. Tunek; może nazwa h. Czelma w związku z nazwą miejsc. Cielmowo a. Cielimowo, dawniej Czelmowo. R. 1498 [5]) skonfiskowano dobra Wawrzyńca Czelmowskiego alias Korczaka, Wincentego Gurowskiego i innych [6]). Dłużej zatrzymać się musimy przy przydomkach Koszka i Łączka. Ciekawe, że Koszkowo (prawdopodobnie w związku z nazwiskiem Koszka) pod Gostyniem posiadał Wczelicz Piotr z Jezior r. 1428 [7]) a Koszków siedzibą była także W. i M. Łęka również pod Gostyniem. Na schyłku XIV w. ok. r. 1395 [8]) widzimy w W. Łęce, wsi należącej do parafii żytowieckiej) Koszków Czesława i Jaśka, Mikołaja i Jakusza; Jasiek i Jakusz Koszkowie z M. Łęki r. 1417 [9]) na sądach z Borkiem Gryżyńskim; z innych Koszków z Łęki wymienię jeszcze Jana Łąckiego syna Koszki r. 1417 [10]), Dersława Koszkę z Łęki r. 1424 [11]) [12]).

IV. Liczne gniazda Wczeliczów znajdujemy w bliższych i dalszych okolicach Pleszewa jak Grab, Robaków, Żbiki, Wszołów, Łuszczanów, Strzydzew, Wolę, Droszew, Gniazdów, Gałązki, Kucharki, Lutynię itd. Cały odłam Wczeliczów Kemblanów osiedlił w XV w. Grab, Robaków, Wszołów, Wolę, Siedlec, Gościejewo, Skoraczewo, Karmin, Chełkowo, skąd wyszli Wczelicze Grabscy, Robakowscy, Wszołowscy, Siedleccy, Gościejewscy, Skoraczewscy, Chełkowscy. Ich przodek to Jan Kamblan z Grabu i Robakowa, r. 1408 [13]) mający za ręczycieli Janusza Osieckiego i Dersława Klonowieckiego (= Taczanowskiego), r. 1412 [14]) wójt pleszewski pozywany przez Paszka z Kolnic, r. 1415 [15]) w sporze z archidyakonem kaliskim, wspominany jeszcze r. 1424 [16]). Ok. r. 1427 [17]) zarzucił Jan Kamblan z Robakowa nieszlacheckie pochodzenie Stanisławowi z Miedzianowa. Inny już pewnie Jan Kamblan z Grabu zapisany w r. 1454 [18]) z Maciejem Buszkowskim, który już r. 1448 [19]) miał za świadka Jana z Grabu. Czy Wawrzyniec Kamblan z Grabu występujący r. 1457 [20]) z synowcem swym Maciejem z Chojna jest ten sam co Wawrzyniec Kamblan z Szołowa

---

[1]) Terr. Gn. f. 129.
[2]) Terr. Gn. f. 197.
[3]) Terr. Gn. f. 72.
[4]) Terr. Gn. f. 86.
[5]) Wierzb. Matr. II. nr. 1182.
[6]) Res. Posn. f. 80 v.

[6]) Później siedzieli tu także Jelitczykowie Cielmowscy, z których r. 1591 (Wittyg, Niezn. Szl.) jedni z Czech a Wawrzyniec z Ostrowitego Czapli w Gnieźn. opłacali pobór. Katarzyna Cielmowska h. Jelita wymieniona r. 1695 (Install. Can. Posn. Roczn. T. P. N. P. XXXV. str. 124) pomiędzy przodkami kan. pozn. Michała Rajskiego. Co się tyczy przydomku Cieciora, dodaję, że Jana Cieciorkę spotykamy r. 1449 (Res. Posn. f. 80 v.) w Wygnańczycach w ziemi wschowskiej.

[7]) Terr. Posn. f. 136 v.
[8]) Leksz. II. nr. 1721, 1842, 1843, 1848, 2106.
[9]) Terr. Posn. f. 37, 38.
[10]) Terr. Cost. f. 67.
[11]) Terr. Cost. f. 10.

[12]) Oprócz Koszków dziedziczył w Łęce także Wawrzyniec Ochelski a. Łęcki h. Wężyk r. 1391 (Leksz. II. nr. 106) i 1406 (Piek. Zap. wp. nr. 1406); r. 1424 (Terr. Cost. f. 74, 71) córka po ś. p. Wawrzyńcu Ochelskim Katarzyna, również Wierzchosława z Ł. z synem Piotrem (czy Koszką z Cielimowa?) pozywały Borka Gryżyńskiego o Łękę, a Wierzchosława jeszcze o zabicie Jana Łąckiego.

[13]) Piek. Zap. wp. nr. 1206.
[14]) Terr. Pysdr. f. 145 v.
[15]) Akta kap. II. nr. 65.
[16]) Terr. Pysdr. f. 146 v.
[17]) Semkowicz, Wywody szlach. nr. 95.
[18]) Terr. Pysdr. f, 228.
[19]) Terr. Pysdr. f. 172 a.
[20]) Terr. Pysdr. f. 124 a.

z r. 1469 [1]), nie umiem powiedzieć. R. 1474 [2]) Robaków skonfiskowany Janowi Robakowskiemu otrzymał Maciej Radzimski. W Grabie, który w XVI w. razem z Robakowem należał do parafii szymanowskiej a dziś znajduje się w parafii żegockiej, dziedziczyli Wczelicze jeszcze w XVI w.; r. 1579 [3]) posiadała Grab Zofia Grabska. Wczeliczów Grabskich zna Niesiecki w Kaliskiem, choć ich wymienia dopiero od r. 1618.

W sąsiedztwie Grabu i Robakowa zapisać należy jeszcze jedno gniazdo Wczeliczów, Żbiki. W początkach XV w. występuje tu Mikołaj r. 1402 [4]), świadczący z trzema Wczeliczami z Główczyna r. 1411 [5]) Filipowi z Brudzewa. R. 1447 [6]) pojawia się Świema ze Żbików. Razem z Świętomirem z Strzydzewa świadczyli r. 1479 [7]) z herbu Wczele ks. Piotrowi Rogaskiemu. Dalsze jego losy nieznane.

Wyszli stąd także Korabici (Niesiecki Herb. X. str. 496) i Zarębicze (Liber Install. Posn. v. 1678 in cap. gen. s. Martini). R. 1579 (Źródła dziej. t. XII. 1, str. 134) dziedziczyli tu Jan i Agnieszka Żbikowscy.

Nie łatwo odpowiedzieć, z którego Strzydzewa Świętomir pochodził. Jest to prawdopodobnie Strzydzew dziś Strzyżew pod Dobrzycą, zwany w średnich wiekach Świętomirowym Strzydzewem. Spotykamy Świętomira w źródłach już r. 1425 [8]). Jako Wczelicz świadczył Świętomir ze Strzydzewa r. 1479 [9]) (czy ten sam?) Toporczykowi ks. Piotrowi Rogaskiemu z Koźmina. Znamy jeszcze z tego Strzyżewa dobrzyckiego Jana z r. 1410 [10]) i Michała z r. 1414 [11]). Toż Świętomirowe Strzedzewo, Dobrzycę i Lutynię rozgraniczono r. 1529 [12]).

Starą siedzibą Wczeliczów Kamblanów jest Wszołów, należący dziś do parafii gołuchowskiej. Na przełomie XIV i XV w. wychyla się z pomroki dziejowej Jan z synami Januszem, Jakuszem, Dobiesławem, Wierzbiętą, Miczkiem i córką Śmichną r. 1411 [13]). Janusz z Wszołowa kanonik pozn. r. 1395 [14]), łęczycki r. 1402 [15]), pleban w Solcu i Murzynowie, notaryusz publiczny, znany nam z źródeł aż do r. 1433 [16]), około którego to roku umarł. Z rodzeństwa jego Dobiesław z żoną Pachną z Sośnicy r. 1400 [17]), pisał się także z Woli podobnie jak jego brat Jakusz r. 1410 [18]), który tegoż roku jako świadków przywiódł brata Dobiesza, Wczeliczów podkoniuszego z Chudzic i Dobrogosta Mrowińskiego; znika Dobiesław ok. r. 1412 [19]) pozywany wówczas przez Katarzynę z Obłaczkowa o połowę Siedlemina. Dłużej możemy śledzić brata jego Wierzbiętę, dziedziczącego także w Strzeszewie-Kurcewie (dziś Strzydzew); występował jeszcze r. 1434 [20]). Czy brat kanonika Janusza Miczko z r. 1402 [21]) jest tą samą osobą co Mikołaj Szołowski z r. 1449 [22]) mało prawdopodobne, bo w tym całym okresie ani razu nie wspomniany. W drugiej połowie XV w. wysuwa się

[1]) Terr. Pyzdr. f. 124 a.
[2]) Wierzbowski, Matric. I. nr. 1213.
[3]) Źródła dziej. XII. 1. str. 127.
[4]) Terr. Pysdr. f. 56.
[5]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 125.
[6]) Terr. Pysdr. f. 296 a.
[7]) Inscr. Pysdr. f. 67.
[8]) Terr. Posn. f. 59.
[9]) Inscr. Pysdr. f. 67.
[10]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 204.
[11]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 543.
[12]) Terr. Calis.
[13]) Kwp. V. nr. 178, r. 1402 Terr. Pysdr. f. 111, r. 1415 Terr. Pysdr. f. 103, Kwp. V. nr. 138.
[14]) Leksz. II. nr. 78, 432, Kwp. III. nr. 1972.
[15]) Terr. Pysdr. f. 111.
[16]) Akta kap. I. nr. 96.
[17]) Terr. Gn. f. 44 v., Ulanowski, Zap. kalis. nr. 357.
[18]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 19.
[19]) Terr. Pysdr. f. 129 v., 131.
[20]) Res. Posn. f. 6 v., 31, 31 v.
[21]) Terr. Pysdr. f. 111.
[22]) Res. Posn. f. 62.

na czoło Kamblanów Wawrzyniec z Szołowa, niewiadomo czy ten sam co Wawrzyniec z Grabu. Pisał się z Szołowa r. 1469 [1]), już r. 1463 [2]) sprzedał dział swój w Chwałkowie w powiecie kościańskim Iwanowi z Goliny, biorąc od niego część Gościejewa; odtąd spotykamy go pod nazwiskiem Gościejewskiego np. r. 1475 [3]). Nazwisko to poszło później w zapomnienie, a w następnym wieku cały Gościejew wchodził w skład dóbr koźmińskich. Z innych Kamblanów Szołowskich wymienię Mikołaja, który r. 1441 [4]) przyszedł w posiadanie działów Stanisława i Markusza w Kuczkowie a r. 1456 [5]) jako właściciel Jedlca z Piwońskimi miał sprawy sądowe. Inny Mikołaj Kamblan z Szołowa, Wawrzyńca syn, przez żonę Jadwigę stał się dziedzicem licznych włości jak Skoraczewa, Białcza, Prętkowic, Chełkowa, Karmina, r. 1486 [6]) Skoraczewskim zwany, r. 1501 [7]) nabył Karmin i Chełkowo, r. 1504 [8]) udowodnił szlacheckie swe pochodzenie, od Siedlca pod Pogorzelą Siedleckim pisany [9]), r. 1504 [10]) nabył Janków w Kaliskiem, z którego r. 1522 [11]) Maciej Kamblan z Szołowa i Jankowa wspominany, tegoż roku 1504 [12]) otrzymał kasztelanię krzywińską. Naganiony przez kasztelana śremskiego Macieja Borka Gostyńskiego udowodnił Mikołaj Kamblan r. 1504 rycerskie swe pochodzenie z h. Wczelicz, z babki ojczystej Czelepała, z matki Nowina a z babki macierzystej Korab. Umarł Mikołaj ok. r. 1510 [13]); tegoż roku ustanowił jen. starosta wielkopolski zakład między synami śp. Mikołaja Kamblana Bernarnardem, Mikołajem, Wincentym, Wacławem i Maciejem a Mikołajem Bojanowskim. R. 1518 [14]) Wincenty Kamblan i inni dziedzice Wszołowa trzymali sołectwo w Kurzejgórze (starostwo kościańskie?), które ich ojciec kasztelan Mikołaj wykupił od Łukasza Górki. Jeszcze r. 1579 [15]) siedzieli w dawnem swem gnieździe Wszołowie Stanisław, Marcin i Jerzy Wszołowscy a w niedalekich Cieślach Wojciech Keblan. Zna ich także Paprocki w Kaliskiem.

Wola, którą bracia z Szołowa Jakusz i Dobiesz r. 1410 [16]) posiadali, jest prawdopodobnie W. Książęcą w parafii twardowskiej, jak to z ich sporów z Mszczujem z niedalekich Magnuszewic i Kotlina i z Sędziwojem z Kotlina wynika. Jakusz zmarł rychło, bo r. 1412 [17]) czytamy o wdowie po Jakuszu z Woli Zofii. Nie wiemy, jak długo Wczelicze w tej Woli wytrwali, r. 1579 [18]) należała W. Książęca do Macieja Tarnowskiego.

Strzeszew albo Strzydzew-Kurcew w parafii czermińskiej w XV w. gęsto osiedlony. Oprócz Wczelicza Wierzbięty z Wszołowa, brata kanonika Janusza, r. 1415 [19]) mieli tu działy Stefan i Stanisław r. 1411 [20]), nieco później Guncerz, Stasiek Rzekta, Piotr, Jan Momot może Rogalicz, Marcin, Jan Czelej ze Strzydzewa r. 1440 [21]) Szymon z Kurcewa. Nie chcę rozstrzygać, czy Jan Czelej ze Strzydzewa r. 1414 [22]), Tomasz Czelej r. 1409 [23]) świadek Heleny z Kliszewa, Czele albo Czelej

---

[1]) Terr. Pysdr. f. 135 v.
[2]) Res. Posn. f. 141 v.
[3]) Res. Posn. r. 1474—84 f. 48.
[4]) Terr. Pysdr. f. 180 a.
[5]) Terr. Pysdr. f. 291 a.
[6]) Terr Cost. f. 82.
[7]) Res. Posn. r. 1498—1503 f. 136.
[8]) Semkowicz, Wywody szlach. nr. 149.
[9]) Akta kap. II. nr. 806.
[10]) Łukaszewicz, Krotoszyn. II str. 134.
[11]) Res. Posn. v. 1514—23 f. 451.
[12]) Wierzbowski, Matric. III. nr. 1429, 1852.
[13]) Wierzbowski, Matric. IV. 2, nr. 9547.
[14]) Wierzbowski, Matric. IV. 1, nr. 2741, 325.
[15]) Źródła dziej. XII. 1. str. 109.
[16]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 19, 21, 281, 377, 33.
[17]) Terr. Pysdr. f. 123.
[18]) Źródła dziej. XII. 1. str. 131.
[19]) Terr. Pysdr. f. 103.
[20]) Ulan. Zap. kalis. nr. 116, 672, 674, 723, 670.
[21]) Kwp. V. nr. 665.
[22]) Ulan. Zap. kalis. nr. 513, 312, 727.
[23]) Ulan. Zap. kalis. nr. 3.

z Łobza r. 1396 [1]) i 1449 [2]) byli Wczeliczami, w każdym razie na uwagę zasługuje fakt, że ten Czelej z Łobza r. 1415 [3]) nazwany jest Wsczele tj. Wczele; Gniewosz, Wczele i Dobrogost Luboscy (ma być Łobescy) mieli wówczas termin z Wojciechem Kędziorką i jego synem Michałem z Bobkowic o szkody; r. 1412 [4]) zapisani Gniewomir, Czelej i Dobrogost z Łobza, r. 1408 [5]) Gniewosz i Czele z Łobza. Może stosunek dwu tych form Wczele: Czele ten sam co Wszołowo: Szołowo [6]).

Do dziedzictwa Kemblanów zaliczyłem także Siedlec w parafii pępowskiej pod Pogorzelą. Najdawniejszy tutejszy nam znany dziedzic to Świętomir Siedlecki, r. 1394 [7]) świadek niedalekiego sąsiada swego Wawrzyna z Ochli. Z tegoż Siedlca pochodził Wojciech Siedlecki, r. 1471 [8]) na sądach z Wczeliczami Janem Lurantem i drugim Janem z Pogorzeli. Wczelicz Mikołaj Kemblan z Wszołowa, kasztelan niegdyś krzywiński, nazwany r. 1527 [9]) Siedleckim; niewiadomo, w jakim stosunku pokrewieństwa się znajdował do drugich ziemian z Siedlca. R. 1580 [10]) widzimy Siedlec w obcym ręku, ale w parafii pępowskiej siedział jeszcze Mikołaj Siedlecki w Czeluścinie a oprócz tego posiadał Żelazkowo w parafii złotnickiej, Smolice paraf. wieś i majętność w Zdunach.

Łukaszewicz [11]) opowiada o Mikołaju Kamblanie Szelejewskim, że r. 1504 kupił od Ciesielskich Jankowo w powiecie kaliskim, jeżeli mylnie nie jest odczytane Szelewo zamiast Szołowo, posiadałby Kamblan Szelejewo pod Pogorzelą. Z XV w. znamy stąd Piotra r. 1400 [12]) z żoną Tomisławą, matką Przecława, r. 1449 [13]) znów Piotra, Krczona albo Krystyna r. 1418 [14]) i 1435 [15]), Dersława r. 1424 [16]), w drugiej połowie tego wieku Mikołaja r. 1462 [17]); w następnym wieku r. 1567 dziedziczyli tu Wczelicze Pogorzelscy, synowie Piotra Pasikonia. Kemblanów z Chełkowa i Karmina omówimy w następnym rozdziale.

Nieco na południe od Szołowa spotykamy skupinę Wczeliczów w Droszewie, Gałązkach, Gniazdowie, Kucharkach i Borucinie. Parafialna wieś Droszew podzielona była w średniowieczu na dwie części. Dziedziczyli tu r. 1410 [18]) Janusz i Pietrasz r. 1411, Filip r. 1434 [19]), częściej jako podsędek przy staroście wielkopolskim i Pielgrzym r. 1438 [20]). P. 1449 [21]) większą połowę Droszewa posiadał Filip a mniej-

---

[1]) Leksz. II. nr. 511.
[2]) Res. Posn. f. 26.
[3]) Terr. Cost. f. 35.
[4]) Terr. Cost. f. 95.
[5]) Terr. Cost. III. f. 81 v.

[6]) Choć pokrótce wspomnę o Łobzie, wsi położonej w parafii górskiej pod Jarocinem. Znany nam Czele z Łobza, r. 1395 (Leksz. II. nr. 463, 511) z Wczeliczami dwoma Główczyńskimi i dwoma Grabowcami świadek Zofki, Wczele r. 1415 (Terr. Cost. f. 35), r. 1450 (Akta kap. II. nr. 1244) Szolej (mylnie zamiast Szelej-Czelej) ze synem Dersławem z Łobza dziedziczył tu wspólnie z innymi ziemianami. Siedzieli tu jeszcze Ceko r. 1398 (Leksz. II. nr. 703), bracia Bogufał, Wyszota i Szymon r. 1398 (Leksz. II. nr. 66), Gardosz i Gniewosz, zdaje się, bracia r. 1398 (Leksz. II. nr. 716), Dobrogost r. 1401 (Terr. Cost. f. 149), Jan syn ś. p. Gardosza r. 1417 (Terr. Pysdr. f. 213), później bracia Andrzej, Janusz i inni ok. r. 1436 (Terr. Posn. f. 138). Przynależności ich rodowej nie znamy, według Niesieckiego Łobescy byli Korabitami.

[7]) Leksz. II. nr. 1685.
[8]) Terr. Cost. f. 591.
[9]) Akta kap. II. nr. 806.
[10]) Źródła dziej. XII. 1, str. 79, 209, 212, 134.
[11]) Krotosz. II. str. 134.
[12]) Terr. Cost. f. 130, 132, Terr. Posn. f. 47, 47 v.
[13]) Res. Posn. f. 26.
[14]) Terr. Cost. f. 120, 122.
[15]) Res. Posn. f. 93.
[16]) Terr. Cost. f. 20, 104.
[17]) Łukaszewicz, Krotosz. II. str. 134.
[18]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 12, 188.
[19]) Res. Posn. f. 48 v., 49.
[20]) Kwp. V. nr. 611.
[21]) Łaski, Lib. Ben. II. str. 11 uwaga.

szą wdowa Anna i Mikołaj mający równe prawo do prezentowania na probostwo droszewskie. Na schyłku tego wieku pojawia się Maciej Droszewski, który r. 1498 [1]) otrzymał skonfiskowane dobra Gałęskich w W. i M. Gałązkch, Jana Kunata Droszewskiego i żony jego Doroty z Droszewa i Piątku, Macieja Palucha Podkockiego, Mikołaja Brodawki Leżeńskiego, Jana Sulimy w W. Pawłowie, Pawła z Gniazdowa i t. d. W XVI w. widzimy w Droszewie ok. r. 1510 [2]) jeszcze Macieja i Mikołaja Droszewskich, r. 1520 Jana Kunata Droszewskiego zapisującego połowę Droszewa Mikołajowi Gniazdowskiemu. Według rejestrów poborowych z r. 1579 [4]) trzymał Maciej Droszewski połowę Droszewa, Poniatowa, część Gałązek Mn., Bieniewa, Czechla, a Mikołaj i Melchior Droszewscy siedzieli w Woli pod Gacią Powęzową. Paprocki zna Droszewskich Wczeliczów i Korabitów, a Niesiecki mieni ich być jednej dzielnicy z Gniazdowskimi również Wczeliczami i Korabitami. Śledząc za przydomkiem Kunat napotykamy r. 1382 [5]) podsędka kaliskiego Kunata — może z naszego Droszewa.

Gęsto osiadłe były G a ł ą z k i W i e l k i e i M a ł e w parafii droszewskiej, podzielone według rejestrów poborowych XVI w. razem na 10 części. Na pierwszem miejscu wymienię Ninotę z Gałązek [6]). Przynależności innych ziemian z Gałązek niepodobna stwierdzić. W pierwszej połowie XV w. a mianowicie w latach 1410—15 [7]) występują tu jeszcze Marcin z synem Januszem, Stanisław, Ubisław, Stefan Gorzyca, Mikołaj Lubocic, Mikołaj Polska, którego synowie Nankier, pleban w Ociążu r. 1426 [8]), i Jan, r. 1441 [9]) z Gniazdowa pisani, Filip może Wczelicz z Droszewa, Mikołaj i Marcin Cieszęcice, Adam, Jan Barajowicz (dział Barajewski w W. Gałązkach istniał jeszcze r. 1579) [10]), Przybek, Stanisław z W. G. i drugi Stanisław z M. G. (obydwaj może Wczelicze świadczący z Wczeliczem podkoniuszym Wojc. Chudzickim, Andrzejem Gorzyczycem i inn. Stanisławowi i Święszkowi z Morawek r. 1414), Janusz Przecławicz, Bieniak i in. Wybitniejszy z tej rzeszy ziemiańskiej Chocimir z W. Gałązek r. 1415 [11]) i 1449 [12]) z żoną Katarzyną. R. 1498 [13]) przyszedł Maciej z Droszewa w posiadanie kilku skonfiskowanych działów M. i W. Gałązek. R. 1579 [14]) siedzieli Gałęscy w M. G. na 2 a W. G. na 5 działach. Wczeliczów Gałęskich podaje Paprocki, nic więcej o nich nie wiemy. Nie tylko z Droszewa i Gniazdowa ale także z Łuszczanowa dziedziczyli tu Wczelicze np. Jan z Gałązek i Łuszczanowa r. 1504 [15]),

---

[1]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 1296.
[2]) Łaski, Lib. Ben. II. str. 11.
[3]) Wierzbowski, Matric. IV. 2. nr. 12741.
[4]) Źródła dziej. t. XII. 1. str. 116, 119.
[5]) Kwp. II. nr. 1804.

[6]) Naganiony przez Tycze Bara starostę babimojskiego (Teoderyka Baera niegdyś z Opalenicy) udowodnił r. 1406 (Piek. Zap. wp. nr. 1068) rycerskie swe pochodzenie z rodu Wężyków; z tegoż herbu świadczyli mu Borzysław Kuczkowski i Wawrzyniec Ochelski z Ochli (nie Othelski!). Ninota jest prawdopodobnie tą samą osobą, co Ninogniew z Woli (Droszewskiej) r. 1377 (Kwp. III. nr. 2069) świadek w Ołoboku. Drugi Wężyk to Jan Wąż z Gałązek r. 1410 (Ulan., Zap. kalis. nr. 9, 10, 83, 635) syn Jaśka, może ten sam, co Wąż Gałęski z r. 1435 (Res. Posn. f. 80).

[7]) Ulan., Zap. kalis. nr. 5, 509, 24, 83, 650, 178, 188, 635, 288, 292, 299, 312, 566, 635, 715.
[8]) Kwp. V. nr. 437.
[9]) Terr. Pysdr. f. 188 a.
[10]) Źródła dziej. XII. 1. str. 117.
[11]) Ulan., Zap. kalis. nr. 634, 635.
[12]) Res. Posn. f. 48, 78 v.
[13]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 1296.
[14]) Źródła dziej. XII. 1, str. 117.
[15]) Terr. Pysdr. f. 49 v.

bracia Stanisław i Aleksy z Gałązek i Łuszczanowa r. 1504[1]). Niesiecki zapisał w Wielkopolsce Gałęskich Korabitów, Prawdziców i Wczeliczów[2]).

Z Wczeliczami Droszewskimi jednej dzielnicy byli ziemianie z Gniazdowa pod Skalmierzycami. Gniazdów był prawdopodobnie pierwotnie dziedzictwem Korabitów[3]).

Oprócz łowczego Jana widzimy w Gniazdowie Piotra i Sędziwoja r. 1414[4]) i 1435[5]). R. 1441[6]) znajdowały się w Gniazdowie trzy działy; dziedziczyli tu wówczas ks. Nankier pleban z Ociąża i Jan, bracia z Gałązek, Sądko na drugiej części a na trzeciej Mikołaj Pietrasza syn. R. 1449[7]) stawali przed jen. starostą Chocimir z Gałązek i Chwalibóg z Gniazdowa. R. 1498[8]) czytamy o Pawle z Gniazdowa, którego skonfiskowane dobra otrzymał Maciej z Droszewa, ok. r. 1510[9]) o Michale Gniazdowskim; r. 1579[10]) siedzieli w Gniazdowie Maciej, Baltazar, Małgorzata i Mikołaj Gniazdowski, a w Lutyni Jan Gniazdowski miał dział.

Z Wczeliczów z Gniazdowa pochodził syn Wojciecha Jan Gniazdowski biskup sufragan teodozyański, kanonik gnieźn., opat mogileński, przez kilkadziesiąt lat służący kościołowi i rzeczypospolitej jako biskup i senator, prezydent trybunałów koronnych, poseł Zygmunta III. do cesarza Rudolfa, zmarły r. 1608[11]). Niesiecki wymienia z Wczeliczów Gniazdowskich braci biskupa Jana i Michała a z Korabitów w Sieradzkiem pamiętnego rycerza Jana Chryzostoma.

Wczeliczami byli prawdopodobnie Skałowie czyli Skalicze z Gniazdowa i Prus, ponieważ z obydwóch tych miejscowości znamy ten ród. Wymienię tylko Marcina Skałę z Prus r. 1411[12]) i Święszka Skalicza z Gniazdowa r. 1447[13]).

Podobnie jak Droszewcy i Gniazdowcy podzieleni również Lutyńscy na Wczeliczów i Korabitów[14]).

---

[1]) Terr. Pysdr. f. 49.

[2]) Prawdzice pochodzili może z Gałązek pod Pogorzelą, tamże Bułaków Prawdziców Bułakowskich, o tych Gałązkach wzmianka r. 1449 (Res. Posn. f. 87), kiedy Mikołaj i Michał z Gałązek oddali Głoginino Janowi Góreckiemu.

[3]) W początkach XV. w. spotykamy trzech braci, Blizbora kanonika gnieźn., pozn. i kaliskiego z Kwiatkowa r. 1407 i 1412 (Kwp. V nr. 112, Ulanowski Zap. kalis. nr. 468), Jana i Jerzego z Kars a. Słaborowic. Z nich Jan z Gniazdowa i Kwiatkowa, łowczy koniński r. 1411 i 1415 (Ulanowski Zap. kalis. nr. 98, 175, 527, 681) może identyczny z kasztelanem śremskim Janem z Lutyni, który r. 1422 podpisał pokój z Krzyżakami nad jeziorem Mielnem (Dogiel C. D. R. P. IV str. 110—115) lub z sędzią kaliskim Janem z Kwiatkowa r. 1427 (Kwp. V nr. 438) Korabitą (szczątek pieczęci z herbem Korab); Jurko a. Jerzy z Kwiatkowa, Lutyni i Jedlca, kasztelan biechowski r. 1403 (Kwp. V nr. 32, Ulanowski Zap. kalis. nr. 503, 567) i r. 1414. Zdaje się, że godności kasztelana biechowskiego i łowczego konińskiego ci Korabici częściej piastowali; r. 1382 (Kwp. III nr. 1804) kasztelanem biechowskim był Mojek Korabita, r. 1424 (Łaguna Zap. her. nr. 63) Dersław Korabita z Kwiatkowa, a łowczym konińskim był wówczas Mikołaj z Krępy, współklejnotnik poprzedniego.

[4]) Ulanowski, Zap. kalis. nr. 509, 528.

[5]) Res. Posn. f. 69, 121.

[6]) Terr. Pysdr. f. 188 a.

[7]) Res. Posn. f. 78 v.

[8]) Wierzb. Matric. II. nr. 1296.

[9]) Łaski Lib. Ben. II. str. 8.

[10]) Źródła dziej. XII. I. str. 129. 123.

[11]) X. Korytkowski, Prałaci gniezn. II. str. 76—83.

[12]) Ulanowski Zap. kalis. nr. 83.

[13]) Terr. Pysdr. f. 302 a.

[14]) Korabita kasztelan biechowski Jerzy z Kwiatkowa, Lutyni, Jedlca, Kars i Słaborowic znika ok. r. 1414 (Ulanowski Zap. kalis. nr. 567); niewiadomo czy kasztelan śremski Jan z Lutyni, który podpisał pokój z Krzyżakami nad jeziorem Mielnem pod Brodnicą (Dogiel Cod. Dipl. R. Pol. IV str. 110—114) był jego bratem czy synem. Synem jego pewnie był Dersław z Kwiatkowa i Lutyni kasztelan biechowski, r. 1424 (Łaguna Zap. herb. nr. 63 i Ulanowski Zap. kalis. nr. 405, 441, 446) świad-

R. 1531 [1]) posiadał część Lutyni Jan Oborski a r. 1579 [2]) Wojciech i Adam Oborscy i Jan Gniazdowski. Luteńskich Wczeliczów zna Paprocki, a Niesiecki umieszcza Wczeliczów w Wielkopolsce a Korabitów w Sieradzkiem i Wielkopolsce.

Nieco na północ od Droszewa znajduje się parafialna wieś Kucharki, zwana dawniej Kucharki Rycerskie militum. Już r. 1288 [3]) pojawia się w Kucharkach Świętomir nieznanego rodu [4]).

Z innych wymienię Pietrasza, r. 1400 [5]) w sporze z Janem z Ciświcy prawdopodobnie Wieniawitą, Macieja Sapałę i Jana r. 1411 [6]) i Przecława r. 1417 [7]) z Wyskocicem Paszkiem Chrząstowskim z Dobczyna, łowczym kaliskim. R. 1579 [8]) posiadali Kucharki Łukasz i Małgorzata Kucharscy. Było to gniazdo nietylko Wieniawitów ale i Korabitów i Wczeliczów. Z Wczeliczów wyszedł kan. pozn. Walenty Kucharski, r. 1517 [9]) h. Wczele i Korabczyk ze strony ojca a h. Wieniawa i Doliwa z matki. Z pokrewieństwa jego z Wieniawitami i Korabitami wynika, że tylko z tych Kucharck pochodził [10]).

W tej skupinie Wczeliczów w bliższej i dalszej okolicy Droszewa pozostał nam jeszcze do omówienia Borucin w parafii kuczkowskiej. Skąpe są wiadomości o tej osadzie. R. 1411 [11]) dziedziczył tu Żegota, brat Mikołaja Loranta Wczelicza z Głuchowa i Pogorzeli. Przeciw podstolemu brzeskiemu Woisławowi Ogończykowi z Chrustowa przywiódł wówczas Żegota oprócz brata także łowczego Zawiszę ze Zbierska. Korabitów Jana i Jurka z Kwiatkowa i innych. W początku następnego roku ginie po nim ślad. Wczelicz był prawdopodobnie Jan Borucki, który z Janem Pasikoniem Włościejewskim ręczył r. 1437 (Terr. Cost. f. 30) za szl. Jana Czeskiego [12]).

Nieco na północ od starodawnych siedzib Wczeliczów Kamblanów Grabu i Robakowa znajdują się Borzykowo pod Pyzdrami i nieistniejąca dziś osada Główczyn granicząca niegdyś z Rogaszycami.

W Borzykowie, wsi należącej do starostwa pyzdrskiego, istniało sołectwo. Wit, niegdyś sołtys z Borzykowa, naganiony przez kanclerza pozn. Mikołaja z Prusinowa oczyścił się z zarzutu nieszlachectwa r. 1427 [13]) udowadniając przynależność swą do h. Wczele a ze strony matki do h. Jeleń. Pewności niema czy to jest ten sam Wit co Wczelicz Wit z Wolanek, znany r. 1411 (?) [14]), występujący r. 1425 [15]) z Pawłem Ptaszkowskim.

---

czący z Mikołajem z Krępy w drugiej parze przy wywodzie szlachectwa Sulimczyka Dominika Drzemlika z Wrońsk w Sieradzkiem a pochodzącego z Głuchowa w Kaliskiem, r. 1435 (Rcs. Posn. f. 79 v.) jako dziedzic Lutyni zapisany z żoną Małgorzatą.

[1]) Wierzb. Matric. IV. 2. nr. 15977. [2]) Źródła dziej. XII. 1. str. 123. [3]) Kwp. II. nr. 622.

[4]) R. 1398 (Potkański Zap. herb. nr. 2) piszą się stąd Wieniawici bracia Mikołaj i Andrzej z Kuchar, obydwaj jeszcze r. 1400 (Leksz I. nr. 927) na terminach z Marcinem z Tarnowa.

[5]) Leksz. I. nr. 920. [6]) Ulan. Zap. kalis. nr. 66, 190. [7]) Terr. Cost. f. 49.

[8]) Źródła dziej. XII. 1. str. 39. [9]) Ulan. Materyały nr. 268.

[10]) Korabitów Kucharskich zapisał Niesiecki w województwie sieradzkiem, o Wczeliczach zaś później głucho. — Zarębicz Zbigniew Kucharski pochodził prawdopodobnie z Konińskiego; jeden z jego krewnych Dryjczyk Pietrasz Parłowski, którego pochodzenia nie zdołał Lekszycki objaśnić pisał się prawdopodobnie z Wierzchocina Parłowa w Konińskiem, r. 1395 (Leksz. II. nr. 424, 422, 428).

[11]) Ulan. Zap. kalis. nr. 175, 211, 213.

[12]) R. 1492 (Wierzb. Matric. II. nr. 58, 938) posiadał Borucin Jerzy Hubaty rotmistrz królewski, który r. 1497 kilka innych posiadłości skonfiskowanych od króla otrzymał; w drugiej połowie XVI. w. siedział tu Jan Wysocki, Łodzic r. 1591 (Źródła dziej. XII. 1. str. 121, Wittyg Niezn. Szl.

[13]) Ulan. Materyały nr. 178. [14]) Terr. Gn. f. 40 a v. [15]) Terr. Cost. f. 166.

Znikły dziś Główczyn, w sąsiedztwie Rogaszyc bo r. 1403[1]) dziedzice Rogaszyc i Główczyna o opole się układali, na przełomie XIV. i XV. w. gęsto był osiadły. W pierwszym rzędzie wymienię Wczelicza Przedbora, który r. 1393[2]) ze stryjcem herbowym kasztelanem gieckim Dobrogostem Włościejewskim w trzeciej parze świadczył przy wywodzie szlachectwa Nowińczyka Jana Nagrodowskiego. Umarł Przedbor prawdopodobnie na schyłku XIV. w.; zostawił synów Adama, Klimka r. 1394[3]) i Wincentego zm. ok. r. 1415[4]). Krewnym ich był proboszcz z Górki Mikołaj Wczele z Główczyna r. 1415[5]) i 1417[6]), czy identyczny z Mikołajem Ciotczanym kanonikiem i późniejszym oficyałem pozn. stawającym na terminach r. 1412[7]) z Dobrogostem z Główczyna o posiadłość w Korzkwach nie wiem; r. 1416[8]) występują bracia z Gł. Mikołaj i Piotr. Jako pewnych Wczeliczów znamy jeszcze następujących ziemian z Główczyna, Łukasza świadczącego r. 1420[9]) z Sędziwojem z Łuszczanowa przy wywodzie szlachectwa Adama z Krośniewic, Jakusza i Macieja przysięgających r. 1423[11]) Wczeliczowi Stanisławowi z Szetlewa; z nich Jakusz r. 1427[10]) udowodnił przynależność swą do rodu Wczeliczów a jako dalszych krewnych podał Napiwonów, Korabitów i Pomianów. Wczeliczem mógł być Abraham z Główczyna r. 1411[12]), wymieniony z swym współklejnotnikiem Świętomirem ze Strzydzewa r. 1428[13]). Przynależności rodowej innych ziemian nie sposób stwierdzić; siedzieli tu np. jeszcze Maciej i Paweł Wojciechowicze r. 1393[14]), Boro z Przedborem pozywany przez Włosta r. 1393[15]), Grzymko r. 1393[16]), Grzegórz a r. 1406[17]) wdowa po nim Świętosława, dalej Jarosław, Andrzej, Przedwoj r. 1390[18]), Bodzanta r. 1406[19]), Włost bratanek plebana miłosławskiego Dobrogosta r. 1393[20]), Bogusz z żoną Tomisławą r. 1406[21]), Tomisław z córką Chwalisławą r. 1405[22]), Bartosz z Lutogniewem i innymi r. 1410[23]), jeszcze r. 1439[24]), Dobrogost niegdyś z Główczyna r. 1424[25]). W następnych czasach osada ta opustoszała, liczna rzesza ziemiańska się rozproszyła, a dziś wzgórze Główczyn na Żółkowie pod Żerkowem zachowało pamięć dawniejszej miejscowości. Prawdopodobnie od tego Główczyna miał nazwisko Marcin Główczyński z Siedlemina, posiadający r. 1514[26]) Roszkowo Siedlemińskie.

W Rogaszycach położonych w sąsiedztwie Główczyna posiadał dział Włost r. 1396[27]), prawdopodobnie ten sam co Włost z Główczyna r. 1404[28]); pozywał bowiem Włost Rogaski Przedbora z Główczyna r. 1392[29]) [30]).

---

[1]) Piek. Zap. wp. nr. 556, 560.
[2]) Leksz. I. nr. 1361.
[3]) Leksz. II. nr. 351, 636.
[4]) Terr. Pysdr. f. 93 v.
[5]) Terr. Posn. f. 93 v.
[6]) Terr. Posn. f. 34, 74.
[7]) Ulan. Zap. kalis. nr. 355.
[8]) Terr. Pysdr. f. 134 a v.
[9]) Semkowicz Wywody szlach. nr. 61.
[10]) Semkowicz Wywody szlach. nr. 68.
[11]) Semkowicz Wywody szlach. nr. 85.
[12]) Ulanowski Zap. kalis. nr. 125.
[13]) Terr. Pysdr. f. 215.
[14]) Leksz. II. nr. 310.
[15]) Leksz. II. nr. 301.
[16]) Leksz. I. nr. 1575.
[17]) Terr. Pysdr. f. 205.
[18]) Leksz II. nr. 47, 548, 429.
[19]) Terr. Pysdr. f. 195.
[20]) Leksz. II. nr. 301.
[21]) Terr. Pysdr. f. 202 v.
[22]) Terr. Pysdr. f. 171, 180.
[23]) Terr. Pysdr. f. 24, 21 v.
[24]) Kwp. V. nr. 636.
[25]) Terr. Posn. f. 22.
[26]) Akta kap. II. nr. 1682.
[27]) Leksz. II. nr. 501.
[28]) Terr. Pysdr. f. 160.
[29]) Leksz. II. nr. 184.
[30]) Z innych ziemian wymienię Mikołaja r. 1403 (Piek. Zap. wp. nr. 550, 560) i 1432 (Kwp. V. nr. 574) i Bogla, których stryjem był Maciej Kot pewnie Doliwczyk, Jarosława r. 1440 (Terr. Pysdr f. 38 v.). Mroczka Grzymałkę r. 1411 (Terr. Pysdr. f. 65 v.). R. 1439 należały Rogaszyce do klucza żerkowskiego Doliwczyków a mianowicie do spadkobierców Jadwigi z Żerkowa, wdowy po kasztelanie międzyrzeckim Januszu Furmanie z Niezamyśla (Kwp. V. nr. 636). W drugiej połowie XV. w. wi-

Również Kretków położony w sąsiedztwie Główczyna i Rogaszyc należał, pewnie w części, do Wczeliczów. R. 1382 [1]) dzierżył Kretków Miczko, uczestnik konfederacyi radomskiej. Na przełomie XIV. i XV. w. dziedziczyli tu oprócz Mikołaja Stanisław i Pietrasz r. 1398 [2]), z nich jako bracia wymienieni Mikołaj i Piotr; pierwszy zmarł ok. r. 1411 [3]), tegoż roku występuje wdowa po nim Katarzyna z dziećmi. R. 1486 [4]) bronią synowie po Janie Pełce z Kretkowa i Żernik Mikołaj i Stanisław ojcowizny przeciw Bartoszowi Grzymale z Panienki i Graboszewa. Pełków spotykamy w dwóch gniazdach Wczeliczów tj. w Chwałkowie i Skoraczewie, np. Jan Pełka z Chwałkowa znany r. 1453 [5]), pisał się r. 1461 [6]) (czy Pytka?) z Skoraczewa. Z innych Pełków wymienię Marcina z Kretkowa r. 1483 [7]). Trafność naszego przypuszczenia stwierdza szczegół, że r. 1522 [8]) Anna z Kretkowskich, dziedziczka na Kretkowie i Żernikach, występuje na sądach z swym stryjem Wczeliczem Marcinem Romiejewskim.

W pobliżu Główczyna i Rogaszyc w parafii wilkowyskiej położony Łuszczanów należał od dawna w części do Wczeliczów, którzy jednej dzielnicy byli z ziemianami z Główczyna. Zapisani stąd Szymon r. 1402 [9]) dwóch Maciejów r. 1401 [10]) z nich jeden Maciej Łuszczanowski zastawił połowę Łuszczanowa Wczeliczowi Przedborowi z Główczyna r. 1392 [11]), Maciej stąd wspominany jeszcze r. 1415 [12]), i Grzymała r. 1399 [13]). Sędziwoj z Łuszczanowa i Łukasz z Główczyna świadczyli r. 1420 [14]) z herbu Wczele Adamowi z Krośniewic; nic więcej o tym Wczeliczu nie wiemy. Siedzieli tu Jakusz, razem z Bartoszem z Główczyna świadek Piotra z Stramnic r. 1428 (?) [15]), znany jeszcze r. 1443 [16]), Piotr r. 1448 [17]), dalej Tomasz, synowiec Rynierzów Piotra i Tomasza z Kuczkowa r. 1448 [18]). Prawdopodobnie Wczelicze współdziedziczyli w Łuszczanowie i Gałązkach, kiedy z tych dwóch miejscowości ziemian naszego herbu znamy; r. 1447 [19]) Jan z Gałązek zapisany w Łuszczanowie, a r. 1504 [20]) bracia Aleksy i Stanisław współdziedzicami Gałązek i Łuszczanowa. R. 1497 [21]) skonfiskowano dobra ziemianom łuszczanowskim. Druga połowa Łuszczanowa wchodziła w skład dóbr żerkowskich w XV. w. [22]).

Jednej dzielnicy z Wczeliczami z Główczyna i Łuszczanowa byli ziemianie z Szetlewa pod Zagórowem. R. 1390 [23]) dzierżyli tę posiadłość bracia Jan i Janusz i Cecylia, z nich Jan jeszcze r. 1437 [24]) świadkiem w Gnieźnie; Borzysław raz jeden zapisany r. 1406 [25]). Pewni Wczelicze byli bracia Filip r. 1411 [26]) i Stanisław r. 1403 [27]). Stanisław z Szetlewa naganiony przez Andrzeja z Modlibogorzyc stawił do przysięgi

---

dzimy tu Toporczyków, z nich Piotr Rogaski r. 1479 (Inscr. Pysdr. f. 67) przywiódł jako krewnych na drugiem miejscu Wczeliczów Świętomira ze Strzydzewa i Świemę ze Żbików.

1) Kwp. III. nr. 1804.
2) Leksz. II. nr. 325, 1149.
3) Ulanowski Zap. kalis. nr. 170.
4) Terr. Pysdr. f. 23 v.
5) Terr. Cost. f. 219.
6) Terr. Pysdr. f. 41.
7) Terr. Pysdr. f. 92 v.
8) Res. Posn. f. 480.
9) Terr. Pysdr. f. 56 v.
10) Terr. Pysdr. f. 50.
11) Leksz. II. nr. 162.
12) Terr. Pysdr. f. 150.
13) Leksz. II. nr. 850.
14) Semkowicz Wywody szlach. nr. 61.
15) Terr. Pysdr. f. 299 v.
16) Terr. Pysdr. f. 18.
17) Terr. Cost. f. 32.
18) Terr. Pysdr. f. 175 a.
19) Terr. Pysdr. f. 49 v.
20) Terr. Pysdr. f. 49.
21) Wierzbowski Matric. II. nr. 789.
22) Kwp. V. nr. 310, 336.
23) Kwp. III. nr. 1896.
24) Kwp. V. nr. 592.
25) Terr. Pysdr. f. 195.
26) Terr. Gn. f. 64.
27) Terr. Pysdr. f. 57 v.

*

na pierwszem miejscu Wczeliczów Macieja i Jakusza z Główczyna r. 1423 [1]). O późniejszych Szetlewskich nie wiele wiemy. Ziemak r. 1449 [2]) sprzedał posiadłość swą Maciejowi z Szetlewa, r. 1474 [3]) skonfiskowano dobra Grzegorzowi Szetlewskiemu, r. 1495 [4]) Jan i Kasper Szetlewscy mieli na Grabownie i Sopolewie w księstwie głogowskiem pewne sumy (pochodzili z Szetlewa głogowskiego!), r. 1497 [5]) skonfiskowano Jadwidze Ocinie Biskupice i Szetlewo zwane Żarłogowskie. Jeszcze r. 1579 [6]) dzierżyli Szetlewo Większe Szetlewscy.

W okolicy Miłosławia i Pyzdr siedzieli także Wczelicze G o l a n k o w i e. Znamy z nich kilku. Pietrasz Golanka z Środy, r. 1395 [7]) na sądach z kasztelanem międzyrzeckim Wojciechem, r. 1415 [8]) ze Stanisławem Golanką na sołectwie w Marszewie pod Wilczynem, r. 1424 [9]) seniorem w Dolsku. Mikołaj Golanka pojawia się w Pyzdrach r. 1400 [10]), w sporach jakie prowadził z Jakuszem z Zdziechowic zarzucił mu tenże nieszlacheckie pochodzenie. Naganiony oczyścił się z tego zarzutu i udowodnił, że jest h. Wczele r. 1405 [11]). Może jego synami z Wierzchosławy byli bracia Jan Golanka z Pyzdr i ksiądz Mikołaj z Gniezna r. 1423 [12]). Później dzierżyli Golankowie Prusy Roszkowo, dziś R o s z k ó w k i e m zwane pod Jarocinem. R. 1440 [13]) Maciej Golanka z Prus występuje z Czelejem z Łobza, r. 1444- 47 [14]) Maciej Golanka z Roszkowa, r. 1457 (?) [15]) Maciej Golanka z Prus, syn Dersława Czarnego z Roszkowa, r. 1473 po zmarłym Macieju Golance z Prus spotykamy syna jego Marcina Golankę Pruskiego. Dersława Czarnego z Prus znamy już z r. 1411 [16]), świadczył wówczas Stefanowi z Strzydzewa, a r. 1412 [17]) Januszowi z Główczyna. Rzadko dziś używany wyraz golanka oznacza pączek (kwiatu).

Obok Skoraczewa panieńskiego także C h w a l ę c i n zaliczam do starego dziedzictwa Wczeliczów. Byli ci ziemianie jednej dzielnicy z właścicielami Skoraczewa i Zberek. Skoraczew, jak wyżej nadmieniłem na kilka części podzielony dzierżyli Bronisz Biały z Skoraczewa i Kromolic r. 1434 [18]) i Mikołaj Pytka r. 1447 [19]) na sądach z Stanisławem Mroczkiem niegdyś Skoraczewskim. Tenże Mikołaj Pytka dziedziczył także w Chwalęcinie W. r. 1448 [20]), tegoż roku [21]) zapisany z rozmaitymi sąsiadami z Chwałkowa jak Janem Cieciorką (znany przydomek Wczeliczów z-Cielimowa!), Mściszkiem, Piotrem, Jakubem Chwałkowskimi. Z późniejszych dziedziców Chwalęcina spotykamy kilku r. 1462 [22]), jeszcze Mikołaja, dalej Jana Uniesławicza z W. Chwalęcina i córki po Andrzeju Zberkowskim (Zberkowscy Wczelicze!) Helenę, Barbarę i Synochę, dziedziczki niegdyś Chwalęcinka.

Na stosunki rodowe tych Wczeliczów rzuca także światło zapiska z r. 1486 (Terr. Gn.): Andrzej Czeczerad z Chwałkowa średzkiego i Mikołaj Pytka z Skoraczewa panieńskiego ręczyli za Jana niegdyś z Broniszewic (Stanisława niegdyś Bro-

[1]) Semkowicz Wywody szlach. nr. 68.
[2]) Res. Posn. f. 48.
[3]) Wierzb. Matr. I. nr. 1267.
[4]) Wierzb. Matr. II. nr. 526.
[5]) Wierzb. Matr. II. nr. 882.
[6]) Źródła dziej. XII. I. str. 237.
[7]) Leksz. I. nr. 1975.
[8]) Akta kap. II. nr. 34.
[9]) Terr. Cost. f. 83.
[10]) Leksz. II. nr. 957.
[11]) Piek. Zap. wp. nr. 557, 559, 707, 918.
[12]) Terr. Posn. f. 69 v.
[13]) Terr. Pysdr. f. 157.
[14]) Res. Posn. f. 78 v.
[15]) Terr. Pysdr. f. 38 a.
[16]) Ulanowski Zap. kalis. nr. 161.
[17]) Ulanowski Zap. kalis. nr. 258.
[18]) Terr. Pysdr. f. 182, 182 v.
[19]) Terr. Cost. f. 83 v.
[20]) Terr. Cost. f. 350 v.
[21]) Terr. Cost. f. 189.
[22]) Terr. Cost. f. 348 v.

niszewskiego spotkaliśmy w Chwalęcinie już r. 1449 Terr. Cost. f. 408 v.), a bracia Mścich, Jan i Jakub z Chwałkowa ręczyli za Jadwigę Imbramową Czeczeradową i Annę Janocinę. Do czwartej grupy należą wreszcie Wczelicze Rzegoccy z Rzegocina w Pleszewskiem, jednej więc dzielnicy z ziemianami z Grabu i Robakowa, znani według Siebmachera jeszcze w XVIII. w.

V. W piątej grupie umieściłem Wczeliczów z bliższej i dalszej okolicy Leszna i Śmigla jak z Księginek, Karmina, Chełkowa, Siekowa.

Księginki w pobliżu Skoraczewa Kamblanów położone, dawniej Książenicami zwane, są starą osadą. R. 1311 [1]) Bogusz z Książenic i Piotr z Białego jeziora tj. Białcza świadczą przy księciu głogowskim Henryku, a r. 1393 [2]) Bogusław z Książenic i Jakusz z Białego jeziora świadczą Sasinowi; r. 1434 [3]) wspominany Bogusław Wygłosz z Książenic. Siedzieli tu bracia Ozep i Walko r. 1396 [4]), r. 1397 [5]) pojawia się Tomasz, który r. 1399 [6]) świadczył z Jakuszem Białojezierskim. Tomasz i Ozep krewni Franczka Sieńskiego świadczyli r. 1408 [7]) z h. Staromie na trzeciem miejscu. Tegoż Tomasza a. Tomisława śledzić możemy w źródłach kilkadziesiąt lat, np. r. 1414 [8]) Tomasz, Ozep i Jasiek Książeniccy, r. 1430 [9]) Tomasz i Jasiek pozywani o gwałt w domu Borka Gryżyńskiego, Tomisław r. 1438 [10]) ręczy za Wygłosza z Książenic, r. 1443 [11]) Tomasz z Mikołajem Czackim i tegoż roku [12]) z Dominikiem Wilkowskim Tomisław Książenicki. Tenże Tomisław r. 1447 [13]) naganiony udowodnił przynależność swą do herbu Wczele, po matce był herbu Schallendorf. Jeżeli Tomasz i Tomisław byli tą samą osobą, byłby nieznany herb Staromie = Wczele. Niewiadomo także, czy nasz Tomisław także w Kluczewie dziedziczył, bo jakiś Tomisław Kluczewski r. 1445 [14]) do Książenic wprowadzony a r. 1448 [15]) Tomisław niegdyś Książnickim zwany. Drugi raz znajdujemy wzmiankę o herbie Staromie pod r. 1409 [16]); świadczyli wówczas z tego herbu Tomasz Książiński a. Książenicki i Maćko Skorupka, wcale nieznany ziemianin. Z Wygłoszów Książenickich wymienię jeszcze Stanisława r. 1443 [17]), który za żonę miał Agnieszkę córkę po Rogaliczu Bartoszu Sokołowskim z Ponieca r. 1444 [18]). R. 1580 [19]) były tu dwa działy, obydwa w obcych rękach.

Karmin pod Wonieściem niewiadomo od kiedy Wczelicze posiedli [20]).

---

[1]) Kwp. nr. 940.
[2]) Leksz. II. nr. 1546.
[3]) Terr. Cost. f. 282.
[4]) Leksz. II. nr. 1906.
[5]) Leksz. II. nr. 2030.
[6]) Leksz. II. nr. 2385.
[7]) Piekosiński Zap. wp. nr. 1299.
[8]) Terr. Cost. f. 12.
[9]) Terr. Cost. f. 84 v., 85 v.
[10]) Terr. Cost. f. 78.
[11]) Terr. Cost. f. 354.
[12]) Terr. Cost. f. 306 v.
[13]) Terr. Cost. f. 126.
[14]) Terr. Cost. f. 567.
[15]) Terr. Cost. f. 369.
[16]) Ulanowski, Materyały nr. 93.
[17]) Terr. Cost. f. 367.
[18]) Terr. Cost. f. 396.
[19]) Źródła dziej. t. XII. 1. str. 89.
[20]) R. 1388 (Kwp. III. nr. 1883, Leksz. II. nr. 1513, 2052) siedzieli w Karminie Wieniawici Stefan, Iwo, Jan i Bogusław Sasin Zielenożec. Stary ten przydomek spotykamy już r. 1262 (Kwp. I. nr. 603), wtedy to Mikołaj syn Zielinogi był świadkiem przy boku Bolesława Pobożnego w Dłusku, a r. 1370 (Kwp. III. nr. 1629) Dobiesz, Piotrko, Jaśko i Janusz Zielenogi sprzedali Borowo pod Opatówkiem w Kaliskiem katedrze gniezn. — prawdopodobnie to także Wieniawici. Stefan z Karmina, r. 1416 (Terr. Cost. f. 136, 122) z żoną Zbyszką, jako Wieniawita z Iwanem Sobockim, świadczący przy wywodzie szlachectwa Junoszyców z Jarosławca r. 1405 (Ulanowski, Materyały nr. 70), zostawił syna Dersława Leszczyńskiego a. Chełkowskiego a. Karmińskiego r. 1415 (Terr. Cost. f. 39) i r. 1438

Czy Kunat Karmiński r. 1399[1]) był Wczeliczem, niepodobna stwierdzić; na uwagę jednak zasługuje fakt, że przydomek Kunat znamy z Droszewa, pewnego gniazda Wczeliczów. Zupełnie pewni Wczelicze to Kemblanowie np. w początkach XV. w.[2]) dziedziczył w naszym Karminie Mikołaj Kamblan z Szołowa i Skoraczewa, tegoż synowie Wincenty Kamblan z Karmina i Chełkowa r. 1527[3]) i Bernard r. 1532[4]) Wczeliczów Karmińskich podają Paprocki i Niesiecki w Wielkopolsce. R. 1580[5]) na czterech działach Karmina siedzieli Stanisław Keblan, Andrzej, Seweryn Keblan Chełkowscy i Wojciech Czarnkowski. Ponieważ w Skoraczewie pod Śmiglem spotykamy w XV. w. Junoszyców np. Jana Duszę Skoraczewskiego, którego bratem Wincenty z Bojanowa, r. 1449[5]) i Wieniawitów np. Rafała Skoraczewskiego, niegdyś Leszczyńskiego, r. 1467[6]), mogli Kemblanowie przez związek małżeński przyjść w posiadanie Skoraczewa, Karmina i Chełkowa; wiemy to z pewnością o Mikołaju Kemblanie z Szołowa i Skoraczewa, który Junoszankę z Skoraczewa pojął.

Również Chełkowo niewiadomo od kiedy Wczelicze posiedli. W początkach XV. w. dziedziczyli tu Bylinowie z Wilkowa Pol., Krakwicze i Wieniawici[7]). Pewnego zupełnie Wczelicza stwierdzić możemy w początkach XVI. w. R. 1501[8]) doszedł praw swych do Karmina i Chełkowa Mikołaj Kamblan z Szołowa i Skoraczewa. Tegoż synowie po roku 1510[9]) Bernard znany jeszcze r. 1532[10]), Mikołaj, Wincenty z Karmina i Chełkowa jeszcze r. 1532[11]), Wacław i Maciej. Rejestry poborowe r. 1580[12]) nie wymieniają właściciela Chełkowa, a 3 Chełkowskich podają w sąsiednim Karminie. R. 1599[13]) wspominany Jan Kemblan Chełkowski, a r. 1664[14]) miał wywód szlachectwa kanonik pozn. Jacek Chełkowski ze strony ojca Jerzego h. Wczele, ze strony matki Doroty z Wczeliczów Grabskich.

Siekowo z Siekówkiem dawniej Pol. i Niem. zwane zaliczam również do starych siedzib Wczeliczów noszących przydomek Tumigrała. Posiadał Siekowo Niem. Ota r. 1391[15]), z żoną Śmichną r. 1403[16]), wdową po nim r. 1424[17]). Synowie ich Jan z S. r. 1413[18]) i 1430[19]), z Ujazdu r. 1419[20]), Michał r. 1403[21]) i 1418[22]), Sędziwoj Siekowski r. 1417[23]), r. r. 1425[24]) z Sikorzyna, r. 1435[25]) niegdyś Siekowsk

(Kwp. V. nr. 614, Terr. Cost. v. 1424 f. 95, 22, 7, Terr. Posn. r. 1424 f. 44), ożenionego z Anną. Na schyłku XIV. w. poznajemy dalsze rodzeństwo Bogusława Sasina Zielenożca z Karmina a mianowicie Przecława z Lasocic r. 1397 (Leksz. I. nr. 2470, II. nr. 2027, 1780) i siostrę Jafroszkę z Mikuszewic, Zuzannę żonę Wczelicza Macieja z Grabowca i Nastkę; również Nastka, wdowa po Sasinie r. 1416 (Terr. Cost. f. 112, 136) z synem Mikołajem z Karmina r. 1432 (Terr. Posn. f. 91, 93); tegoż roku pojawiają się Iwo z Karmina (Terr. Posn. v. 1462 f. 80 v.), Imbram i Piotr z Karmina i Kębłowa (Terr. Posn. r. 1434 f. 130), Jan, pewnie ten sam co Iwo a. Iwan Karmiński r. 1449 (Res. Posn. f. 85).

[1]) Leksz. II. nr. 2276.
[2]) Terr. Inscr. Cost. v. 1501—15 f. 306.
[3]) Terr. Inscr. Cost. f. 522.
[4]) Inscr. Posn. f. 572.
[5]) Terr. Cost. f. 417, 410.
[6]) Terr. Cost. f. 428.
[7]) Leksz. II. nr. 1794, 1482, 2309, 2332, 2449, 2505, Terr. Cost. r. 1424 f. 22, 95, Res. Posn. r. 1435 f. 115.
[8]) Res. Posn. r. 1498—1503 f. 136.
[9]) Wierzbowski Matric. IV. 2. nr. 9547.
[10]) Inscr. Posn. f. 572.
[11]) Inscr. Posn. f. 572.
[12]) Źródła dziejowe XII. 1. str. 87.
[13]) Res. Posn. f. 538 v.
[14]) Install. Can. Posn. Roczn. T.P.N.P. XXXV. str. 111.
[15]) Leksz. II. nr. 1465.
[16]) Terr. Cost. f. 131.
[17]) Terr. Cost. f. 104.
[18]) Terr. Cost. f. 153 v.
[19]) Terr. Posn. f. 86.
[20]) Terr. Cost. f. 149.
[21]) Terr. Cost. f. 131.
[22]) Terr. Cost. f. 133.
[23]) Kwp. V. nr. 263.
[24]) Terr. Cost. f. 183.
[25]) Terr. Posn. f. 106 v.

z żoną Katarzyną z Izdebna, córką Anny Niklasowy z Więckowic r. 1428 [1]), wreszcie Tomasz Lustek z Siekowa, Ujazdu i Sikorzyna r. 1417 [2]) i 1427 [3]). Wymienieni czterej bracia nabyli r. 1417 [4]) posiadłość Mikołaja Tumigrały w Siekowie i Ujeździe; czy byli Wczeliczami nie mam pewności. W każdym razie na uwagę zasługuje fakt, że 1426 [5]) Mikołaj Tumigrała wówczas w W. Chartłupi, Jan z Szczepankowa (pewnie ten sam co z Siekowa) i Sędziwoj i Tomasz Lustek z Siekowa udzielali prezentę na altaryę w farze pozn. ks. Wojciechowi. Pierwszy raz pojawia się Mikołaj Tumigrała w Siekowie r. 1413 [6]), z bratem Janem Tumigrałą r. 1417 [7]), choć r. 1417 sprzedał posiadłość swą w Siekowie i Ujeździe, pisał się stąd dalej, prawdopodobnie więc nie pozbył się wszystkiego, r. 1420 [8]) posiadał starostwo średzkie, r. 1428 [9]) obornickie, 1426 [10]) widzimy go notaryuszem ziemskim gnieźnieńskim i kaliskim, 1430 [11]) jako starosta inowrocławski świadczy przy boku króla Jagiełły w Sandomierzu. R. 1431 [12]) wydał Mikołaj Tumigrała „Wczelicz" z Siekowa pod Kościanem, postanowiony ku straży ziemi kujawskiej Krzyżakom miasta Inowrocław i Nieszawę według Długosza. Pod r. 1434 [13]) ostatnią znalazłem o nim wzmiankę. Żoną jego była Małgorzata, siostra Mikołaja Tarzeckiego, z którą otrzymał W. Chartłupię, Wróblewo, Drzążno, Rowy, W. i M. Rychcice w Sieradzkiem, r. 1428 [14]). Starostę brzeskokujawskiego Mikołaja Tumigrałę Siekowskiego Wczelicza z r. 1432 zna Niesiecki.

Z Tumigrałów z Siekowa i Sikorzyna, pochodził prawdopodobnie Jan Tumigrała, r. 1441 współdziedzic miasta Borku, ręczył bowiem za niego razem z innymi Jurga z Sikorzyna r. 1445 [15]). Jan Tumigrała z Borku był prawdopodobnie młodszym bratem Mikołaja. Wdowa po nim Małgorzata weszła w powtórne związki małżeńskie z Dominikiem z Jeżewa zmarłym ok. r. 1453 [16]). R. 1447 [17]), stawa na sądach o pół Bruczkowa, Ździeż, Trzecianowo i Tobołowe Siedlisko, a r. 1449 [18]) pozywa przez swego zastępcę Bogusza Koszuckiego z Pierzchna Annę i Marcina Magnuszewskich z Cielczy o posiadłości Cielczę, Cząszczew i Ciświcę. R. 1453 [19]) występuje Małgorzata Tumigralina z Borku i Jeżewa, wdowa po Dominiku z Jeżewa i Murzynowa, z synami swymi Janem, Sędziwojem i Maciejem z Borku i z pasierbicami po Dominiku. Od r. 1456 [20]) niema już śladu w aktach ówczesnych Borku o Tumigrałach, choć jeszcze od Borku nosili nazwisko np. r. 1462 [21]) Jan Borkowski Tumigrała z Drzenczewa, r. 1471 [22]) Andrzej Borkowski Tumigrała na sądach z Andrzejem Bnińskiem z Borku.

W następnych latach spotykamy Jana w Drzenczewie i w Pakosławiu np. r. 1466 [23]) Jan Tumigrała Drzenczewski niegdyś Borkowski zawarł układ z Piotrem

---

[1]) Terr. Posn. f. 11.
[2]) Kwp. V. nr. 263.
[3]) Terr. Posn. f. 97; r. 1425 Terr. Cost. f. 151.
[4]) Kwp. V. nr. 263.
[5]) Kwp. V. nr. 431.
[6]) Terr. Cost. f. 114.
[7]) Terr. Cost. f. 5 v.
[8]) Terr. Posn. f. 39.
[9]) Wierzb. Matr. IV. 2. nr. 10515.
[10]) Terr. Posn. f. 127.
[11]) Kmp. IV. str. 260.
[12]) Hist. Pol. t. IV. str. 457.
[13]) Res. Posn. f. 63.
[14]) Terr. Posn. f. 131 v., Kwp. V. nr. 431.
[15]) Łukaszewicz Krotosz. II. str. 5, 6; Inscr Posn. r. 1445 f. 69.
[16]) Terr. Gn. t. XV. f. 2.
[17]) Terr. Pysdr. f. 12.
[18]) Terr. Pysdr. f. 348.
[19]) Terr. Gn. f. 2.
[20]) Łukaszewicz Krotosz. II. str. 5, 6.
[21]) Terr. Cost. f. 329.
[22]) Terr. Cost. f. 590.
[23]) Terr. Cost. f. 103.

Moreckim, pewnie bratem swej żony Anny z Moreckich, r. 1470 [1]) Jan Tumigrała Pakosławski z Pakosławia zapisany z pasierbami (?) Sędziwojem, Janem i Małgorzatą sierotami po Annie, również już r. 1469 [2]). Janów brat Maciej Lutogniewski niegdyś z Borku posiadał wówczas ok. r. 1465 [3]) Lutogniew pod Krotoszynem. — W początkach XVI. w. pojawia się Jakub Tumigrała ze Zgłobic, r. 1511 na sołectwie królewskiem w Zwierzycach, Wiercianach itd. w Sandomierskiem. Ponieważ Długosz nam pieczęć Tumigrały z Siekowa jake szachownicę opisuje, nie mamy powodu wątpienia o przynależności rodowej tego ziemianina. Ciekawe jednak, że w okolicy Pakosławia w Konarzewie Wrębicze siedzieli, których herb Tumigrałą nazwany r. 1622 [4]).

Nie łatwo odpowiedzieć na pytanie, skąd Wczelicze Karchowscy wyszli. W województwie sieradzkiem znajduje się Charchów Szlachecki i Księży w parafii drużbińskiej; za czasów X. Łaskiego [5]) siedzieli ziemianie w Karchówku; stąd wywodzi Wczeliczów Boniecki. Pretficzów tj. Wczeliczów Karchowskich umieszcza Niesiecki w Wielkopolsce, pochodziliby więc z Karchowa położonego w parafii świerczyńskiej pod Lesznem. Na schyłku XIV. w. siedzieli tu Krekwicze r. 1399 [6]). Może już Wczeliczami byli bracia Jan i Andrzej z Karchowa, razem zapisani z Wawrzyńcem Kemblanem z Gościejewa i Iwanem z Goliny r. 1465 [7]). W drugiej połowie XVI. w. współdziedziczyli Karchowscy w Belęcinie np. r. 1580 [8]) dzierżył burgrabia kościański Andrzej Karchowski z Belencina działy Belencina, Karchowa i Trzebca, Kasper Karchowski Belencina i Karchowa i Jakób Karchowski albo Belęcki część Brylewa.

Do wyżej wymienionych gniazd wielkopolskich Wczeliczów dodam jeszcze Bułaków pod Pogorzelą. Odłam Pasikoniów miał stąd nazwisko Byłakowskich. R. 1522 [9]) wspomniani bracia Marcin, Andrzej i Jan Byłakowscy w Głuchowie, których stryjem rodzonym był Wawrzyniec Pasikoń Pogorzelski, więc Wczelicz.

Co się tyczy zaginionych gniazd Wczeliczów Grabowca i Lucławic, nadmieniam, że Grabowiec znajdował się pod Bninem a Łukasz Górka nabył tę posiadłość od Bartłomieja i jego syna Jakóba w połowie XV. w. [10]). Od Grabowców pochodzą Wczelicze Siekierzeccy, r. 1471 [11]) Jakób z Wielkich Siekierek niegdyś Grabowieckim zwany. Lucławice, skąd r. 1480 [12]) bracia Jan i Jakób zapisani, znajdowały się według poznańskiego Liber Beneficiorum pod Biechowem.

VI. Główny zastęp Wczeliczów miał swoje siedziby w województwach poznańskiem i kaliskiem, w innych dzielnicach rozproszone tylko gniazda spotykamy.

Na Mazowszu siedzieli w pierwszej połowie XV. w. Wczelicze w Zakroczymskiem a mianowicie w Poniatach, Błędostwie i Golątkowie. Poniaty, dawniej Poniatowice zwane, w parafii winnickiej są dawnem dziedzictwem Junoszów, którzy w tejże parafii jeszcze w Mieszkach, Łempicach i Skoroszach siedzieli, stąd przyjąwszy nazwiska według Niesieckiego Mieszkowskich, Łempickich, Poniatowskich i Skoroszewskich. R. 1404 [13]) pojawiają się w Poniatach Wczelicze Gotard i Jan, którzy w trzeciej parze świadczą przy wywodzie szlachectwa Beliny Mikołaja z Konopek.

[1]) Terr. Cost. f. 522.
[2]) Terr. Cost. f. 226, 367.
[3]) Terr. Pysdr. f. 207.
[4]) Rel. Cost. f. 6—8.
[5]) Lib. Ben. I. str. 397.
[6]) Leksz. II. nr. 2431.
[7]) Terr. Pysdr. f. 276.
[8]) Źródła dziej. t. XII. 1. str. 86.
[9]) Res. Posn. f. 1514-23 f. 499.
[10]) Res. Posn. v. 1444—47 f. 40.
[11]) Inscr. Posn. f. 137.
[12]) Terr. Pysd. f. 221.
[13]) Ulan. Inscr. clen. nr. 1573.

Prawdopodobnie ciż Wczelicze i Junoszyce a zwłaszcza Junosza, Bronisław i Mikołaj (et omnes de clipeo Iunosze et Wsczele) toczyli spory z Mikołajem z Popielżyna Dolanowskim zwanym, które r. 1435 [1]) zakończył książę Bolesław ustanowieniem zakładu dwustu grzywien na terminach w Nowemmieście. R. 1445 [2]) widzimy z Poniat dwóch Wczeliczów na terminach. Szlachetny Wczele z Poniatkowic zarzucił sąsiadowi swemu Wilamowi stamtąd nierycerskie pochodzenie. Naganiony udowodnił, że jest h. Wczele przywodząc stryjców herbowych Jakuba z Gołątkowa i Tomasza z Błędostwa; dalsi jego krewni byli Junoszyce Dobiesław z Mor i Stefan z Mieszek i Szeligi Jan ze Stpic i Jakób Nosek. W ten sposób poprawiam przez przypisywacza z XV. w. zagmatwaną zapiskę i objaśniam niektóre błędnie podane miejscowości. Błędostwo, r. 1445 posiadłość Wczelicza Tomasza zwana wówczas Bandoschowo, należało według rejestrów poborowych XVI. w. [3]) podobnie jak Mory do parafii dzierzyńskiej. Gołątkowo zaś, dawniej Gołątkowice, posiadali wówczas biskupi płoccy, a Wczelicze XV. w. trzymali tam może sołectwo. Ciekawe, że pod wielkopolskiem Droszewem, starodawnem dziedzictwem Wczeliczów, istniała w średnich wiekach wieś Poniatowo, skąd się r. 1412 [4]) Sulisław pisał; dziś nazywa się ta miejscowość Miedzianów.

Od Wczelicza Gotarda z Poniat znanego r. 1404 [5]) pochodzą prawdopodobnie Wczelicze z Rzeszotar Gotard i Rzeszotar Pszczół w parafii rościszewskiej, powiecie sierpeckim. R. 1497 [6]) skonfiskowano majątek Mikołaja Wczelewicza z Wszczół (de Vsczele) i innych ziemian Rzeszotarskich. Niepodobna w następnym wieku w rzeszy ziemian Rzeszotarskich rozróżnić w Gotardach i Pszczelach Wczeliczów; w poblizkim Komorowie wymieniony wówczas Marcin Gotartowicz r. 1578 [7]). Ciekawe, że podobnie jak w okolicy Poniat również w Rzeszotarach Pszczołach Wczelicze wspólnie z Junoszycami siedzieli [8]). Uwagi godna także wymiana głosowa Rzeszotary Wsczele: dziś Rzeszotary Pszczoły!

W ziemi Dobrzyńskiej spotykamy Wczeliczów w Szpiegowie należącem do parafii zadusznickiej i w sąsiedniej parafialnej wsi Wielgiem tj. Wielkiem. Wśród dostojników i ziemian dobrzyńskich ślubujących r. 1434 [9]) jednego z synów Jagiełły po jego śmierci wybrać na króla znajdowało się także dwóch Wczeliczów a mianowicie Dobrogost ze Szpiegowa i Trojan z Wielkiego. Późniejszych ich losów nie znamy. Szpiegowo, z którego r. 1421 [10]) Mikołaj się pisał, posiadali r. 1564 [11]) Maciej i Jakób Szpiegowscy. Wielkie podzielone było w XVI. w. na 5 części, z których 2 trzymali Wieliccy Bonawentura i Wawrzyniec; z tegoż Wielkiego Kościelnego wywodzi Niesiecki Lubiczów W. Drugie Wielkie położone w parafii działyńskiej było prawdopodobnie własnością Jana w pierwszej połowie XV. w., który w zobowiązaniu rycerstwa dobrzyńskiego r. 1434 występuje obok Marcina z Nadroża jako przedstawiciel rodu Bylinów.

W Małopolsce są Chomentów, parafialna wieś a niegdyś miasteczko, i przyległy Ostrów w województwie sandomierskiem i powiecie chęcińskim dawnemi

---

1) Potkański, Zap. herb. nr. 78.
2) Ulan. Inscr. clen. nr. 1573.
3) Źródła dziej. XVI. str. 319, 316.
4) Ulan. Zap. kalis. nr. 405.
5) Potkański Zap. herb. nr. 78.
6) Wierzbowski Matric. II. nr. 789.
7) Źródła dziej. V. str. 49.
8) Niesiecki Herb. VIII. str. 217.
9) Raczyński, Cod. d. Pol. II. 2. str. 578.
10) Kochanowski, Księgi s. b. kuj. nr. 2300.
11) Źródła dziej. XII. 1. str. 284.

siedzibami Wczeliczów. R. 1402[1]) pojawia się Dobiesław z Ch. jako świadek w Chęcinach, r. 1408[2]) świadczył razem z Andrzejem również z Chomętowa w trzeciej parze z h. Wczele przy wywodzie szlachectwa Jakusza Nowińczyka z Miroszowa w Wiślicy, również na trzeciem miejscu stawali r. 1409[3]) Wczelicze Dobiesław i Andrzej z Chomętowa w Stobnicy przy oczyszczeniu naganionego Stanisława de Chant... h. Osina; na drugiem miejscu widzimy Mikołaja de Chot... i Nagodzica Niemierzę z Chomętowa; r. 1414[4]) świadczyli w drugiej parze Dobko z Ostrowa (t. s. co z Chomętowa) i Marcisz z Chomętowa Wczelicze Lasocie z Borczyc współklejnotnikowi Mirosława i Stanisława z Korytnicy. Po Andrzeju Ch. ginie ślad ok. r. 1418[5]) a po Dobiesławie r. 1416[6]); r. 1426[7]) mieli dziedzice Chomętowa Marcisz i inni zatarg o opole z Niemierzą z Łukowa. Może Nagodzic Niemierza współdziedziczył w Chomętowie Wczeliczów. Długosz ok. r. 1460[8]) wymienia trzech ziemian w tym Chomętowie a mianowicie Półkozica Jana Rokosza i dwóch nieznanego herbu, Jana Kapustę i Stanisława Ślemka.

Z Wczeliczów zapisał Długosz Jana Pelcza, dziedzica Damianic w parafii Koniusza, i Jakóba, syna Goliana z Krowiczyna, prebendarza przy kościele św. Filipa i Jakóba na Kleparzu krakowskim; pewnie i Pelcz posiadajacy wówczas Brodła w parafii Żegocina Poręba był Wczeliczem. Niewiadomo, czy jaki związek istniał pomiędzy Golianami i Golankami Wczeliczami.

Z innych znanych Wczeliczów wymienię jeszcze Czemów, znany niegdyś ród w Prusach Królewskich, z których r. 1499[9]) dominus Czema de min. Plawsch (pewnie Płowęż) występuje a r. 1501[10]) wojewoda pomorski Achacy Czema jako Wczelicz zapisany, i Pretwiczów z Gawron szląskich, z których Bernat starosta barski i trembowelski jako wielki wojownik za zygmuntowskich czasów się wsławił[11]). Rycerz Hoger (Hoyer) von Priticz pojawia się już r. 1316[12]) we Wrocławiu przy boku księcia szląskiego Bolesława, oraz ród szląski Borsniczów, z których Oton pieczętował się szachownicą r. 1353 (Grünhagen Lehnsurk. I. str. 502). Herbem Wczele pieczętowali się wreszcie Szczuccy i Szomańscy r. 1780 (Rel. Cost. IV. f. 147) według zachowanych tamże pieczęci.

Nasuwa się jeszcze pytanie, czy h. Wczele jest rodzimy, czy też obcego pochodzenia. Długosz zajmując się w Klejnotach[13]) tym herbem nic pewnego o jego początkach prócz bajki o królewnie etyopskiej i o rycerzu polskim nazwiskiem Klans może to tradycya o Kemblanie) nie umiał powiedzieć. Dowodzi to, że ród ten, tak rozgałęziony we Wielkopolsce za jego czasów, musiał już tam bardzo dawno siedzieć. Paprocki, wywodząc Wczeliczów z Szląska czy Słowaczyzny od pierwszego ich przodka Hołuba, twierdzi że herb ten po słowiańsku zowią Łębno od łba przebitego a wypolerowaną mową polską Wczele od przetrąconego czoła[14]). Piekosiński zwraca uwagę na postać Pczelicz z r. 1505[15]) obok zawołania Wczele i o wiele częstszego Wszczele i nazwy herbowej Szachownica, i idzie za zdaniem prof. Woj-

[1]) Kmp. IV. str. 78.
[2]) Ulan. Zap. her. nr. 83.
[3]) Ulanowski, Zap. sandom. nr. 459.
[4]) Ulanowski, Zap. sandom. nr. 627.
[5]) Ulanowski, Zap. sandom. nr. 785.
[6]) Ulanowski, Zap. sandom. nr. 701.
[7]) Ulanowski, Zap. sandom. nr. 1049.
[8]) Lib. Ben. II. str. 392; str. 171; str. 27; str. 233.
[9]) Woelky Urkundenbuch d. B. Culm. nr. 743.
[10]) Ulanowski, Materyały nr. 482.
[11]) Paprocki, Herby Ryc. str. 643.
[12]) Reg. szląs. nr. 3587.
[13]) Piek. Heraldyka Pol. str. 445, 446.
[14]) Herby Rycerstwa str. 641.
[15]) Ulanowski, Materyały nr. 221.

ciechowskiego, który sądzi, że zawołanie to pochodzi od nazwiska osobowego Pszczoła lub Pczoła a brzmiało pierwotnie Pszczele albo Pczele. Dalej posunął sprawę Dr. Władysław Semkowicz w rozprawie o pochodzeniu rodu Wczele [1]). Przypomniał bowiem nieautentyczny coprawda dokument czeski, przywilej księcia Brzetysława dla Benedyktynów w Ostrowie z r. 1045, pochodzący może w XIII. lub XIV. w., mający w każdym razie wartość historyczną. Brzetysław nadał klasztorowi św. Jana gród Gradek pod Jiłowem należący najprzód do iłowców tj. złotników książęcych a później darowany w lenno rodzicom Długomira, rycerza zwanego Wczele (Wczelye) jako wynagrodzenie za szkody wyrządzone im przez dziada Brzetysławowego. Od Wczeliczów otrzymała ta miejscowość nazwę Včelní Hrádek, który po ucieczce Długomira do Polski przypadł znów na własność książęcą. Może więc Długomir Wczele ok. r. 1045 przybyły do Polski jest praojcem Wczeliczów. Podobnie Poraje i Rawicze może i Pałuki chroniąc się od zagłady grożącej im ze strony książąt czeskich szukali przytułku w XI. i początkach XII. w. w Polsce. Nawet i sam wyraz wczele zdradza pochodzenie czeskie. Podczas gdy bowiem inne słowiańskie języki wykazują w nagłosie spółgłoskę ‚b‘ lub późniejsze ‚p‘ np. stsłow. bъčela, chorw. pčela, stpol. pczoła, znajdujemy już w stczes. ‚v‘ np. r. 1197 (Erben) wecelnik (= včelnik) apiarius, czes. včela pszczoła. Postać gramatyczna Wczele jest więc mianownikiem l. mn. od nazwiska osobowego Wczela, stczes. Včela. Ponieważ w dzisiejszej czeszczyźnie liczba mn. brzmi včely, jest może včele starą formą kolektywną (včelye) podobnie jak nasze brzezie, dębie, brzeście, liście. Zazwyczaj na ‚e‘ w mianowniku l. p. i mn. kończą się teraz te wyrazy, które przed tą końcówką spółgłoskę palatalną lub miękką wykazują np. l. p. i mn. duše, bouře, naděje, hráze. Może zresztą nazwisko osobowe dla odróżnienia od zwykłego apelatywum odrębnie odmieniano w tym przypadku. X. Dr. Z. D. Kozicki kusząc się o wyjaśnienie znaczenia godła herbowego i stosunku do jego zawołania, uważał ten herb za plaster miodu z uwydatnionemi komórkami i sądził, że zawołanie Wczele może być tylko imieniem lub nazwiskiem osobowem a nie proklamą topograficzną lub nazwą owadu [2]). Co do mnie, jestem przekonany o czeskiem pochodzeniu tego zawołania od nazwiska Včela.

Nazwę Łebno = Wczele podaną przez Paprockiego łączę z szląskiem nazwiskiem v. Loben albo Loeben, którzy szachownicą się pieczętowali jak Prytwicze.

Na końcu podaję spis miejscowości, w których z większą lub mniejszą pewnością Wczeliczów wykazałem.

A. Województwa poznańskie i kaliskie.

I. Włościejewki, Międzyborze, Brzostownia, Wieszczyczyn, Masłowo, Konarskie, Zawory, Ostrowieczno, Skoraczew panieński, Pogorzela, Głuchów, Gumienice, Ochla, Bułaków, Zalesie, Kuczyna, Przyborowo, Gościejewo, Chwałkowo Kościelne, Chwalęcin.

II. Jeziorki, Luciny, Ociosny, Rumiejki, Chudzice, Zberki, Lucławice, Kaczanowo, Grabowiec, Siekierki, Trzek, Szlachcin, Chwałkowo średzkie, Koszkowo, Dzierzchnica, Czartki; Sługocin, Marszewo, Cienin.

III. Mrowiniec, Koźlanka, Dobiejewo, Dziekczyn, Mirkowice, Rzegnowo, Pogorzałki Myślęcin, Owieczki, Wolanki, Jabłkowo, Kołata, Jerzykowo, Myszki, Mielno, Gurowo, Piotrowice, Cielimowo, Karczewo; Łęka.

---

[1]) Mies. her. I. str. 19, 20,

[2]) Mies. her. II. str. 36.

IV. Grab, Robaków, Rzegocin, Żbiki, Wszołów, Łuszczanów, Strzydzew, Siedlec, Łobez, Droszew, Gałązki, Gniazdów, Lutynia, Kucharki, Borucin, Janków, Borzykowo, Główczyn, Rogaszyce, Kretków, Prusy, Roszkówko, Szetlew.

V. Księginki, Karmin, Chełkowo, Karchowo, Belęcin, Siekowo, Borek, Pakosław, Lutogniew, Drzęczewo, Białcz, Skoraczewo, Prętkowice.

B. Sieradzkie.

Charchów (?), W. Charłupia.

C. Mazowsze.

Poniaty, Błędostwo, Golątkowo, Rzeszotary Gotardy i Pszczoły.

D. Ziemia Dobrzyńska.

Szpiegowo, Wielkie.

E. Małopolska.

Chomętów, Ostrów, Damianice, Brodła, Krowiczyn.

Ks. Stanisław Kozierowski.

Leszczyńscy
herbu Wieniawa.

(Ciąg dalszy).

Rafał VII., hrabia na Lesznie, syn Andrzeja, wojewody brzesko-kujawskiego, i Anny Firlejówny, urodzony w październiku 1579 r. na Litwie[1]), 1595 r. student w Bazylei, 1601 w Padwie[2]), 1612 kasztelan wiślicki, 1618 kasztelan kaliski, 1620 wojewoda bełski, 1606 starosta horodelski, 1613 wschowski, 1633 hrubieszowski[3]), otrzymał przy podziale dóbr, przedsięwziętym w Radziminie, 31. października 1623 r.[4]), miasto Leszno z zamkiem[5]), folwarkiem i przedmieściami i wsie Grunowo Wielkie, Lasocice, Strzyżewice z folwarkiem, Wyciążkowo, Piotrowice, Zaborowo w powiecie wschowskim, miasto Baranów z wspaniałym zamkiem[6]) i folwarkiem i wsie Mistrow, Wojków, Golewolę, Dąbrowicę, Skopanie, Suchorzew, Przewóz, Międzywodzie, Nawodzice, Domaceny, Zaduszniki w województwie sandomierskiem, miasto Woronczyn z przyległościami i wieś Żurawicę w województwie wołyńskiem, Dolobrę w powiecie brzesko-litewskim, części miasteczek Anny i Sławuty i Oleszów w województwie wołyńskiem. Za to zobowiązał się spłacić siostrę, Katarzynę Czeminę, starościnę sztumską, i braci, co już poprzednio po części uczynił. Za wypłacone przez niego sumy wykupili bracia jego majętność Gołanicką od księcia Aleksandra Pruńskiego[7]).

Posiadał nadto Rafał VII. miasto Romanów i wsie Kołki, Rudniki, Sutnicę, Razminę, Jabołkę, Grodek, Maniewice, Karasin, miasteczko Perstyn i wsie Słobodę

[1]) Kazanie Komeńskiego z r. 1636.

[2]) Boniecki.

[3]) Radziwiłł St. A. Pamiętniki I., 22.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Wschowa 1627, w środę po niedzieli Exaudi.

[5]) Szczątki tego zamku, rozebranego 1845 r., widne były jeszcze przed 50 laty w miejscu, gdzie kamienica Ronza. Kominek z tego zamku, bardzo piękny, jest w posiadaniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Drugi zamek w Lesznie (dziś sąd) zbudowali Sułkowscy 1763 r.

[6]) Opis zamku wraz z ryciną w Przyjacielu Ludu leszczyńskim. X., 43.

[7]) Archiwum Leszczyńskich. Wschowa 1627, w środę po niedzieli Exaudi (Oblata).

i Hradyszcze, majętność Tuliszkowską i Rozdziałowską w województwach bełskiem i wołyńskiem, także Czechówkę z Winiawą pod Lublinem i Andrzejówką w województwie kijowskiem, miasto Włodawę i wsie Wolę, Suszno, Królową Wolę, Komorówkę, Kranówkę, Grzybów, Żuków, Lubień, Wyry, Suchawę, miasteczko Orchów z przyległościami, wieś Okuninkę i dwór w Lublinie na przedmieściu Krakowskiem, miasto Beresteczko z przyległościami, miasto Strzemielec i wsie Strzemielec, Kutrów, Mirowę, Smarzewo, Wólkę, Sołotnię, Ptaszowę, Ostrów, Retkowo, Jabłeczno, Lesznę, miasteczko Sławatycze i wsie Stare Sławatycze czyli Burawkę, Olędry, Neubraw i Neudorf, Patrycki, Domacze, Kobiałkę, Leptówkę, ulicę w Brześciu Litewskim, zwaną Bohufówką, wieś Janówkę, miasteczko Annę i wsie Dołobrychy, Harsy, Oleszów, Danie, Czemsk i Łockie, całą majętność Czartoryską t. j. miasto Stary i Nowy Czartorysk, wsie Nowosyłki, Leszowo, Koźlenice, Sobieszyce, Warasz, Kołodzieje, Babkę Sopaczoch, Maliczyce, Białąwolę, Radkę, Starą i Nową Niedźwiedzią, Poturowice,' Połonnę, Zabłocice, Suchąwolę, Police, Żółkin, Załucko Wielkie, Załucko Małe, Bołochowice, Zarzecze, także wsie Kulikowie, Komarów, Siemianie, Boryczówkę, Hrasko, Podhajce, Łoski, Ostrówki, Lubaczów, Tylcze, Czaplin, Ostróg, Rzęczycę, Kosmiaki, Rudkę, miasta nowozałożone Rafałów nad rzeką Borową i Lubachów nad rzeką Styrem, a w województwie mazowieckiem miasto Radzymin i wsie Wólkę, Dybów, Borki, Trzcianę, Rynią i Zawady, część Pragi pod Warszawą, a w Warszawie dwa dwory, wielki i mały, i domki wszystkie, do tych dworów należące. Wreszcie posiadał majętność Prabucką w ziemi pruskiej z miastem i wszystkiemi wsiami, które mu książę pruski puścił do lat 9 [1]).

Razem więc posiadał 17 miast i 116 wsi.

Rafał VII. był jednym z najznakomitszych mężów swego czasu. W r. 1613 był komisarzem do uspokojenia związkowych i miał udział w trybunale fiskalnym, 1621 r. walczył pod Chocimem na czele 100 husaryi i 100 piechoty [2]), na sejmie konwokacyjnym, na którym był jedynym akatolikiem w senacie, został obrany do rozsądzania spraw, przeciwnych prawu [3]), a na elekcyjnym tegoż roku do uspokojenia schizmatyków [5]), na sejmie 1633 r. stawał sprężyście w obronie dysydentów [5]), 1635 r. prowadził wraz z innymi senatorami układy ze Szwedami w Sztumdorfie, dokąd przybył z pułkiem pieszym i z 100 Kozakami [6]). Jako zwolennik przymierza z Francyą, polecał Władysławowi IV. małżeństwo z Maryą Ludwiką Gonzagą, księżniczką de Nevers [7]).

Po bitwie pod Białą Górą przyjął Rafał VII. do Leszna nowy zastęp uciekających z ojczyzny Braci Czeskich, pomiędzy którymi znajdował się Jan Amos Komeński [8]). W r. 1626 wyniósł wyposażoną przez ojca szkołę leszczyńską na stopień wyższej szkoły, przeznaczył fundusze na rektora i nauczycieli, gmachy na ich pomie-

[1]) Archiwum Leszczyńskich. Lublin 1664, w piątek po niedzieli Rogationum.

[2]) Przyjaciel Ludu leszczyński XI., 33. Dyaryusz ekspedycyi wojska polskiego pod Chocimem 1621 roku.

[3]) Radziwiłł St. A. Pamiętniki. I., 22.

[4]) Ib. I., 57.

[5]) Ib. I., 150.

[6]) Obszernie mówi o Rafale Ogier, sekretarz posła francuskiego, hr. d'Avaux. Niemcewicz, Pamiętniki o dawnej Polszcze. III., 138.

[7]) Szujski. III., 276.

[8]) Karwowski, Kronika m. Leszna. 10—16.

szczenie, oraz fundował alumnat na 12 ubogich uczniów [1]). Szkoła ta zaćmiła wkrótce wszystkie inne zakłady naukowe w Wielkopolsce. W r. 1627 w dzień św. Marcina nadał Bractwu strzeleckiemu w Lesznie rozmaite wolności [2]), w r. 1631 wyrobił dla Leszna przywilej Zygmunta III. z dnia 8. maja, wynoszący Leszno do miast większych [3]), a 1633 r., bawiąc z żoną od 23. października do 4. listopada w Lesznie na zamku, nadał lutrom tamtejszym przywilejem z dnia 4. listopada [4]) wolność wyznania z pozwoleniem wybudowania kościoła [5]), pod który darował im plac w pobliżu mniejszego folwarku [6]).

W tym też czasie założył Rafał zbór kalwiński w Włodawie, którego rządy objął 1633 r. Jędrzej Węgierski, autor historyi reformacyi w Polsce [7]). Ten Węgierski i brat jego Tomasz, minister przy zborze w Baranowie, oraz Jan Dzikowski byli przez niejakiś czas nadwornymi kapelanami wojewody.

Rafał VII. był mężem wielkich zdolności, wspaniałomyślny [8]), nadzwyczajnie wykształcony, mówił po łacinie, niemiecku, francusku i włosku, rozumiał języki grecki i hiszpański, własnym językiem władał doskonale i dbał o jego czystość, miał też skłonność do poezyi polskiej i łacińskiej, piękne wiersze, pomiędzy innymi komedyą Judyt, ogłosił drukiem bezimiennie, znał geometryą, astronomią, mechanikę, architekturę, muzykę, chemią, nie mówiąc już o historyi, etyce, polityce i t. d., utrzymywał stosunki z zagranicznymi znakomitymi mężami i panującymi, dla wszystkich uprzejmy i przyjacielski, zachowywał należną powagę i nie tylko na trybunałach koronnych, na których był ośm razy deputatem, ale i w sądach polubowych, do których go powoływano, okazywał wielką bezstronność i sprawiedliwość [9]).

Rafał VII., tknięty paraliżem, umarł w Włodawie 29. marca 1636 r., mając lat 57, wierny do końca życia swej wierze [10]). W dzień pogrzebu jego w Włodawie wygłosił w kościele leszczyńskim Jan Amos Komeński mowę, wydrukowaną w Lesznie 1636 r. u Wiganda Funcka. W Częstochowie wystawili ojcu synowie nagrobek [11]).

[1—2]) Karwowski, Kronika m. Leszna. 10—16.

[3]) Samuel Spechts Lissaer Turmknopf Chronik von 1639. Herausgegeben und übersetzt von Paul Beer.

[4]) Własnoręcznie spisał po łacinie ów przywilej, przetłómaczyli go zaś na język niemiecki z jego rozkazu Jan Willmann, sekretarz królewski, który mu towarzyszył w podróży do Leszna, i Samuel Specht, autor t. z. Lissaer Turmknopf Chronik.

[5]) Ten kościół luterski p. t. Krzyża ś. stanął 1635 r. Samuel Spechts Lissaer Turmknopf Chronik.

[6]) Mniejszy folwark pański leżał na południe — zachód od bramy Rydzyńskiej, większy na północ od bramy Kościańskiej, gdzie później zbudowano strzelnicę.

[7]) Systema Historico-Chronologicum Ecclesiarum Slavonicarum. Trajecti ad Rhenum 1652.

[8]) Gdy pewnego razu, złamawszy rękę, leczył się w Głogowie, brał lekcye języka greckiego od tamtejszego konrektora Jerzego Spechta. Dowiedziawszy się później, że Specht po zburzeniu Głogowy 28. lipca 1615 r. w trudnem był położeniu, pospieszył mu z pomocą, a syna jego Samuela, autora kroniki leszczyńskiej, mianował sekretarzem swoim. Turmknopf Chronik.

[9]) Kazanie Komeńskiego z r. 1636.

[10]) Stanisław Albrycht Radziwiłł, kanclerz w. litewski, niecierpiący dysydentów, tak pisze o jego śmierci pod dniem 3. kwietnia: „Przyszła wiadomość o śmierci Leszczyńskiego, wojewody bełskiego, przeszłej soboty temu światu, dałby to Bóg, żeby nie niebu zmarłego. Żwawym był heretykiem i chełpił się hersztem być swojej sekty. Pogłoska zwyczajna o nim była, że dniem przed śmiercią lżył honor Panny Przenajświętszej, i wnet pomsta Boska nastąpiła, wnet ustawać na siłach począł i nazajutrz w dzień Matce Boskiej poświęcony, na sąd Boski pozwany jest". Nieprawdziwem więc jest twierdzenie Bonieckiego, że Rafał umarł katolikiem.

[11]) Starowolski, Monumenta.

Z żony Anny z Radzimina Radzimińskiej (zmarłej 12. stycznia 1635 r. w Kwidzyniu [1]), córki Stanisława, wojewody podlaskiego, i księżniczki Teodory Sanguszkówny, pozostawił Rafał VII. pięcioro dzieci:

1. Teodorę,
2. Rafała IX.,
3. Andrzeja IV..
4. Władysława I.,
5. Bogusława I.

Po śmierci wojewody Rafała przedsięwzięli podział pozostałych dóbr pomiędzy dzieci jego Jan i Przecław Leszczyńscy, wojewodzice brzesko-kujawscy, a ich stryjowie, Zbigniew z Goraja Gorajski, Jan Szlichtyng z Bukówca, sędzia wschowski, Waleryan Otwinowski, podczaszy sandomierski, i Hrehory książę na Czetwertynie Czetwertyński [2]).

Na spłacenie długów miano sprzedać majętność Romanowską t. j. miasto Romanów, wsie Kołki, Budniki, Sutnicę, Razminę, Jabołkę, Grodek, Maniewice, Karasin, miasteczko Perstyn i wsie Słobodę i Hradyszcze, majętność zaś Tuliszowska i Rozdziałowska, także Czechówka z Winiawą i Andrzejówka miały być obrócone na spłacenie siostry Teodory. Dział każdego z braci po spłaceniu długów oszacowano na 1,307.000 złp.

Teodora, córka Rafała VII., wojewody bełskiego, i Anny Radzimińskiej [3]), wyszła 1629 r. za Zbigniewa z Goraja Gorajskiego, kasztelana kijowskiego, jednego z najgorliwszych kalwinów [4]). Na ślub Teodory napisał Tomasz Węgierski wiersz p. t. „Euphemia in solemnem nuptiarum festivitatem“, wydany w Baranowie 1629 r. [5]). Teodora była kalwinką [6]).

Rafał IX., syn Rafała VII., wojewody bełskiego, i Anny Radzimińskiej [7]), kalwin, otrzymał działem miasto Włodawę i wsie Wolę, Suszno, Królową Wolę, Komorówkę, Kranówkę, Grzybow, Żukow, Lubień, Wyry, Suchawę, miasteczko Orchów z przy-

---

[1]) Samuel Spechts Lissaer Turmknopf Chronik. Boniecki twierdzi bez podania źródła, że drugą żoną Rafała była Katarzyna Pociejówna.

[2]) Archiwum Leszczyńskich. Podział dóbr 1636 r.

[3]) Ib. Podział dóbr po Rafale VII.

[4]) Łukaszewicz, Dzieje kościołów wyznania helweckiego, 269.

[5]) Łukaszewicz, Dzieje kościołów wyznania helweckiego, 269.

[6]) Tamże. W r. 1660 pisali kalwini małopolscy do swych współwyznawców w Wielkopolsce, że „żołnierze księdza jej z katedry wzięli i ledwo go wykupiła“.

Opiekunami córki Teodory, Teofili Gorajskiej, zamianowani zostali przez króla Jana Kaźmierza 1663 r. po śmierci Zbigniewa Gorajskiego prymas Wacław, wojewoda łęczycki Władysław i podkanclerzy Jan Leszczyńscy, którzy ją po katolicku wychowywali. Ale wykradł ją z Lublina Jan Teodor Potocki, podkomorzy kaliski, za podszeptem drugiej żony, a siostry Teofili, Zofii Gorajskiej, gorliwej kalwinki, pomagał zaś w wykradzeniu syn podkomorzego, Krzysztof Potocki, podpułkownik królewski, zrodzony z pierwszej żony, Anny Leszczyńskiej. Teofilę trzymano pod ścisłą strażą i otoczono kalwińskimi ministrami. Napróżno domagali się jej wydania opiekunowie. Nie zważając na ich protesty, poślubił Krzysztof Potocki Teofilę, o które to gwałty obydwaj Potoccy, ojciec i syn, skazani zostali przez sąd lubelski 1664 r. na infamią i banicyą. Archiwum Leszczyńskich, Lublin 1663, we wtorek po Wniebowzięciu P. M. Lublin, 1664, w piątek po niedzieli Rogationum.

[7]) Rel. Wschov. 1636 f. 145.

ległościami, wieś Okuninkę i dwór w Lublinie na przedmieściu Krakowskiem [1]). Był też dziedzicem miasta Tuliszkowa w powiecie kaliskim, Karpinosa na Litwie [2]), Luty i Zdzarka w województwie ruskiem, powiecie chełmskim [3]). W sprawach publicznych nie brał udziału. Umarł 1644 r. Na pogrzebie jego wygłosił Jędrzej Węgierski kazanie „O stateczności w wierze ku nauce, przestrodze i pociesze“, wydrukowane w Baranowie 1644 r. [4]).

Pierwszą żoną Rafała IX. była od r. 1637 Anna z Tulin Hornostajówna [5]), córka Samuela, podkomorzego kijowskiego, i Teofili z Goraja, dziedziczka Tulin, Piesek i Liasowa w powiecie żytomirskim. Anna umarła już 1639 r. Na pogrzebie jej wygłosił Jędrzej Węgierski kazanie „O pragnieniu śmierci“ w Baranowie 1639 r. [6]).

Drugą żoną Rafała IX. była od r. 1642 Katarzyna z Nagłowic Rejówna, córka Andrzeja, starosty libuskiego. Posag jej, 50.000 złp., ubezpieczył Rafał na Karpinosie [7]). Po śmierci Rafała wyszła Katarzyna za kalwina Rafała z Buczacza Buczackiego [8]).

Dzieci Rafała IX. i Anny Hornostajówny:

1. Zbigniew, zmarły młodo [9]).

2. Teofila, której opiekunami byli: Andrzej hr. na Lesznie, wojewoda derpski, Bogusław hr. na Lesznie, generał wielkopolski, Władysław hr. na Lesznie, wojewodzic bełski, Leszczyńscy i Zbigniew z Goraja Gorajski, kasztelan chełmski [10]).

Teofila otrzymał 35.000 złp. posagu i wyszła 1657 r. za Rafała z Buczacza Buczackiego, którego pierwszą żoną była jej macocha, Katarzyna Rejówna [11]). Po śmierci pierwszego męża wyszła Teofila z Leszczyńskich 1674 r. za Krzysztofa z Drohojowa Drohojowskiego, stolnika lubelskiego [12]). Była kalwinką. Z sukcesyi po Samuelu hr. na Lesznie Leszczyńskim, oboźnym koronnym, przypadło na nią 40.000 złp. i część ruchomości. Tę sukcesyą ustąpiła 1676 r. księciu Dymitrowi Jerzemu na Wiśniowcu i Zbarażu Wiśniowieckiemu, wojewodzie bełskiemu [13]). W końcu życia zasłabła na umyśle, z czego korzystał minister kalwiński Jarzyna. Po jej śmierci zabrał pozostałe po niej pieniądze w sumie kilkunastu tysięcy złotych polskich, srebro, suknie, sobole i obicia i wywiózł do Czyża, o co go pozywali Leszczyńscy [14]).

Andrzej IV. hr. na Lesznie Leszczyński, drugi syn Rafała VII., wojewody bełskiego, i Anny Radzimińskiej [15]), od 8. marca 1641 r. wojewoda derpski, starosta

---

[1]) Podział dóbr z r. 1636.

[2]) Archiwum Leszczyńskich. Kraków 1642, w czwartek po ś. Jakóbie.

[3]) Tamże.

[4]) Tamże. Włodawa 1644 r., 19. listopada. Łukaszewicz L. Rys dziejów piśmiennictwa pol. 252.

[5]) Tamże. Lublin 1637, w piątek po ś. Małgorzacie.

[6]) Łukaszewicz L., Rys. dziejów itd. 252.

[7]) Arch. Leszczyńskich. Brześć 1642, dnia 7. stycznia.

[8]) Z Katarzyną Rejówną miał Rafał Buczacki córkę Teodorę, żonę Krzysztofa Drohojowskiego, a z Teofilą Leszczyńską córkę Zofią, żonę Jana Orzechowskiego. Arch. Leszczyńskich.

[9]) Arch. Leszczyńskich. Lublin 1640, w środę przed ś. Franciszkiem.

[10]) Ib. Chełm, 24. kwietnia 1647.

[11]) Ib. Chełm 1657, w sobotę po nawróceniu ś. Pawła.

[12]) Archiwum Leszczyńskich. Lublin 1671 we wtorek po śś. Wicie i Modeście, Lublin, 1675, 15. czerwca.

[13]) Tamże. Lublin 1676, w piątek przed ś. Tomaszem.

[14]) Tamże. Luźna notatka bez daty.

[15]) Samuel Spechts Lissaer Turmknopf Chronik.

dubniński, otrzymał działem miasto Baranów z zamkiem i „armatą“ na zamku, wsie Przewóz, Suchorzew, Skopan, Dombrowicę, Wolę, Mitrów, Domaceny, Wodzłów, Zaduszniki w województwie sandomierskiem, a w województwie wołyńskiem miasto Stary i Nowy Czartorysk, wsie Nowosyłki, Leszowo, Koźlenice, Ośnicę Wielką, Ośnicę Małą, Mocienice, Sobieszyce, Warasz, Kołodzieje, Babkę, Sopaczoch, Maliczyce, Białąwolę, Radkę, Starą i Nową Niedźwiedzią, Poturowice, Połonnę, Zabłocice, Suchąwolę, Police, Żółkin, Załucko Wielkie, Załucko Małe, Bołochowice, Zarzecze, także wsie Kulikowie, Komarów, Siemianie, Boryczówkę, Hrasko, Podhajce, Łoski, Ostrowki, Lubaczów, Tylcze, Czaplin, Ostrów, Rzęczycę, Kosmiaki, Rudkę, oraz miasta nowo założone Rafałów nad rzeką Borową i Lubachów nad rzeką Styrem [1]).

Andrzej IV. był kalwinem, 1648 podpisał elekcyą Jana Kaźmierza, w sprawach politycznych wybitnie nie występował. Wystawił kościół w Czartorysku [2]). Umarł 1651 r. Na pogrzebie jego wygłosił minister Braci Czeskich Wojciech Węgierski kazanie, które wyszło drukiem w Lesznie p. t. „Pogrzeb Jozyaszów albo kazanie przy akcie pogrzebowym pana Andrzeja hrabi z Leszna Leszczyńskiego, wojewody derpsskiego. Roku 1651, dnia 20. kwietnia“.

Pierwszą żoną Andrzeja IV. była od r. 1637 księżniczka Anna Korecka, córka sławnego wojownika Samuela, urodzona z matki Mołdawianki. Otrzymała 231.000 złp. posagu [3]), umarła 30. maja 1639 r., mając lat 21, w Czartorysku, gdzie też pochowaną została. Tam wystawił jej mąż nagrobek [4]).

Drugą żoną Andrzeja IV. była od r. 1643 Katarzyna Niemiryczówna, podkomorzanka kijowska, wdowa po Pawle Krzysztofie Sieniucie [5]).

Trzecią żoną Andrzeja IV. była Krystyna z Komorowa Strusiówna, wdowa najprzód po Kalinowskim, staroście winnickim, którego poślubiła bez wiedzy i woli ojca, skutkiem czego wydziedziczoną została [6]), powtóre po księciu Konstantynie Wiśniowieckim [7]). Pierwszy mąż wyznaczył jej dożywocie na Nesterwarze, drugi na Charapczyznie. Była to pani niezmiernie rozrzutna [8]).

---

[1]) Archiwum Leszczyńskich. Podział dóbr 1636.

[2]) Tamże. Łuck 1674.

[3]) Tamże. Łuck 1637, 24. lipca.

[4]) Starowolski, Monumenta.

[5]) Archiwum Leszczyńskich. Lwów 1695, sobota po ś. Łucyi.

[6]) Archiwum Leszczyńskich, Lwów 1695, w piątek po ś. Łucyi. Boniecki nie zna Kalinowskiego.

[7]) Archiwum Leszczyńskich, Lwów 1695, w piątek po ś. Łucyi.

[8]) Archiwum Leszczyńskich, Lwów 1695, w piątek po ś. Łucyi. Przyjechawszy do Nesterwaru na ślub, zastał tam wojewoda Andrzej wielką ilość ludzi dworskich (ochmistrzyń było 4, sług niewieścich 54) i kredens bardzo piękny, skąd wnosił, że fortuna wdowy wielka. Ale w kilka niedziel po weselu przysłał Odrzywolski, starosta winnicki, po srebra, które Krystynie pożyczył, po nim inni i okazało się, że do Krystyny należał ze wszystkich sreber tylko kociołek srebrny i jedna łyżka złocista. Klejnotów żadnych nie było, rozrzutna bowiem nad wszelki wyraz Krystyna wszystko rozdawala pomiędzy sługi.

Gdy wojewoda po weselu przekonał się, że żona jego jako wdowa po pańsku żyjąc i dwór wielki chowając, a o fortunę nie dbając, w wielkie popadła długi, poradził jej, aby spadkobiercom pierwszego męża odstąpiła za gotówkę dożywocie na Nesterwarze i część długów spłaciła. Pozostała jej więc Charapczyzna, ale dochody z niej nie starczyły wojewodzinie, chociaż mąż opatrywał ją w odzież i ozdobę stanowi należną. Pożyczała więc od starego sługi Leszczyńskich, Bazylego Sukowicza, bibliotekarza i skarbnika wojewody, który mu polecił, aby jej dawał pieniądze, ale tak, żeby nie wiedziała, iż to z jego wiadomością czynił. Po jej śmierci prócz jednej łyżki srebrnej nic nie zostało, nawet ów kociołek srebrny i dwa obicia, zastawione w potrzebie w Krakowie, przepadły. Wojewoda sprawił jej pogrzeb wspaniały „do podziwienia wszystkich“.

Jedynym synem Andrzeja IV., wojewody derpskiego, zrodzonym z księżniczki Anny Koreckiej, był

Samuel hr. z Leszna Leszczyński, 1667 r. oboźny koronny, starosta łucki i korsuński [1]), dziedzic po ojcu miasta Baranowa z przyległościami i miasta Czartoryska z przyległościami, nadto odziedziczył po księciu Samuelu Karolu Koreckim jako jedyny jego siostrzeniec ogromne dobra. Były to: miasto Stary Korzec, miasto Nowy Korzec z przedmieściami Zarowie, Ostrowek, drugi Ostrówek i Zadkowka, wsie Babin, Poddubce Wielkie, Poddubce Małe, Pieczybody Wielkie, Pieczybody Małe, Trosteniec, miasto Kilików, wsie Czernica, Kryłów, Bryków, Bohdanowszczyzna, Korzyść, Hołownica, Rzeczki, Kołpyte, Kozak, Topcza, Klecka Wielka, Klecka Mała, Hluboczek, Choratów, Hnozdów, Szetnia, Pełczyny, Wiryca, Muzyłowice, Derazna Wielka, Derazna Mała, Derazna Średnia, Tokarów, Mahurów, miasteczko Krasiłówka, Michicówka, Horbasza Wielka, Horbasza Mała, miasteczko Jarun, wsie Mołodków Wielki, Mołodków Drugi, Mołodków Trzeci, Kudynowicze, Zołobne, Koszełów, Czarnokałów, Biesiadki, Prawotyn, Foszczowka, Szeliczów, Katki, Rohate, Kniaź, Dydowicze, Pozyr, Zerebiłówka, Chitowka, Trymartowka, Kamionka, Kamionka Druga, Storozow, wieś, gdzie Rudnia była na Korczyku i młyn, wsie Dubniki, Berezniki, Sowcza, Kobyla, Siencza, Morozówka, Holiczówka, miasto Marenin, wsie Bielczaki, Wojmayki, Uście, Klonowe, Łuszczyce, Duplinki, miasto Horodnica, klucz międzyrzecki t. j. miasto Międzyrzec, wsie Zastawie, Stołpin, Horodyszcze, Samostrzały, Sapozyn, Pokorylica, Ostaszowka, Narajowka, Niewierków, Dywien, Charucza Wielka, Charucza Mała, Daniczów, Żeleznica, Sosniki, Kołowierć, Stopa Wielka, Stopa Mała, Chmielowka, Ruda Potaszow „concludująca“, Kołowierć, wreszcie miasto Kalnik i miasto Ilińce z przyległościami w województwie bracławskiem [2]).

Razem więc posiadał 12 miast i 139 wsi.

Samuel był katolikiem. Kościół parafialny, fundowany przez ojca w Czartorysku, przeniósł z przyzwoleniem biskupa łuckiego 1674 r. do Kołek, gdzie nowy wybudował i wyposażył, przeznaczając 800 złp. proboszczowi na utrzymanie bakałarza i zakrystyana, zakupił msze za dusze matki, księżniczki Anny Koreckiej, i postanowił, aby patronem kościoła był zawsze katolik, a jeśliby heretyk został dziedzicem Kołek, wtedy patronat miał służyć biskupowi łuckiemu. Wreszcie zbudował szpital dla 4—5 ubogich [3]).

W r. 1668 był posłem z województwa wołyńskiego [4]), 1669 posłem na sejm elekcyjny [5]), 1672 komisarzem do wojska od konfederacyi Gołąbskiej [6]), 1674 posłem na sejm elekcyjny.

Samuel umarł 1676 r. Z żoną, księżniczką Konstancyą Wiśniowiecką [7]), córką Jerzego, starosty kaniowskiego, nie miał dzieci. Dobra jego przeszły na ojca i stryja króla Stanisława.

---

[1]) Kluczycki Fr. Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego. I., 272. — Ar. Leszczyńskich, Genealogia Koreckich.

[2]) Archiwum Leszczyńskich. Łuck, 26. lutego 1674.

[3]) Tamże. Łuck, w kwietniu 1674.

[4]) Kluczycki Fr., Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego. I., 399.

[5]) Tamże.

[6]) Tamże. II., 1122.

[7]) Archiwum Leszczyńskich. Sandomierz 1660, w piątek po ś. Wawrzyńcu.

Władysław II., trzeci syn Rafała VII., wojewody bełskiego, i Anny Radzimińskiej [1]), podkomorzy brzesko-litewski, starosta dubniński, otrzymał działem miasto Beresteczko, miasto Strzemielec, wsie Kutrow, Mirowę, Strzemielec, części Smarzewa, Wólkę, Sołonią, Ptaszowę, Ostrów, części Retkowa ze wszelkiem prawem i zapisani tak, jak ją odebrali jego rodzice od księcia Pruńskiego, Jabłeczno, Lesznę, miasteczko Sławatycze, wsie Stare Sławatycze czyli Burawkę, Olędry Neubraw i Neudorf, Patrycki, Domacze, Kobiałkę, Leptówkę, ulicę w Brześciu Litewskim, zwaną Bohufówką, wieś Janówkę, miasteczko Annę i wsie Dołobrychy, Harsy, Oleszów, Danię, Czemsk i Łockie [2]). Jako odszkodowanie za zniszczenie przez Kozaków i Tatarów Beresteczka dano mu konstytucyą z r. 1653 na lat 60 dobra królewskie, miasteczko Dubnę z wsiami Uchanką, Strzelcami, Kładniowem i Brzozowem w województwie bełskiem [3]).

Władysław był jak ojciec gorliwym kalwinem. W r. 1647 przewodniczył synodowi prowincyonalnemu w Krasnobrodzie [4]), w r. 1648 podpisał elekcyą Jana Kaźmierza, 1651 r. walczył pod Beresteczkiem. Umarł przed r. 1663 [5]).

Z żony Katarzyny z Lachowic Sieniuczanki pozostawił dwoje dzieci:

1. Andrzeja VI. [6]),

2. Annę Konstancyą, od r. 1663 żonę Stanisława Kaźmierza Bieniewskiego, wojewody-generała czernichowskiego, dziedzica Połonny i Targowicy [7]). Posagu dostała 60.000 złp. [8]).

Andrzej VI., syn Władysława, podkomorzego brzesko-litewskiego, i Katarzyny z Lachowic Sieniuczanki, starosta dubniński, dziedzic miasta Beresteczka i wsi Mierzwy Kutrowa, Ptaszowa, Ptaszówki, Ostrowa, części w Rytkowie, Wolicy Burkackiej i Smorzowa w powiecie łuckim, miasteczka Strzemielca z przyległościami, oraz miasta Kobylina, miasta Zdun, Baszkowa i Sieniutowa, które to dobra wielkopolskie otrzymał 1675 r. od brata ciotecznego, Krzysztofa na Lachowicach Sieniuty, z warunkiem dania oprawy tegoż żonie, Teresie z Bnina Opaleńskiej, a jemu samemu dożywocia w Radostowie [9]).

W r. 1682 zastawił Andrzej Strzemielce z przyległościami za 127.000 złp. Maryannie Bieniewskiej, bratance wojewody czernichowskiego, a żonie Kaspra Kunickiego, z którymi to małżonkami później wiódł spory [9]).

Andrzejowi VI. darował brat stryjeczny Samuel, oboźny koronny, „chcąc go sposobnym do usług i obrony Rzeczypospolitej uczynić i substancyą jego zrujnowaną miłością braterską dźwignąć“, dobra swoje, zastrzegając sobie dożywocie [10]), ale Andrzej zrzekł się w kilka miesięcy później tej darowizny [11]), bo dobra były bardzo zadłużone; było na nich długów 760.584 złp.

---

[1]) Podział dóbr z r. 1636. Archiwum Leszczyńskich.

[2]) Tamże.

[3]) Vol. leg. IV. r. 1653 f. 416. Archiwum Leszczyńskich. Kontrakt z r. 1699, dnia 11. grudnia w Warszawie.

[4]) Łukaszewicz J. Dzieje kościołów itd. 350.

[5]) Arch. Leszcz. Łuck 1663, 29. marca.

[6]) Arch. Leszczyńskich. Krzemieniec 1673, 13. lipca.

[7]) Arch. Leszczyńskich. Lublin 1675 r. 7. lutego.

[8]) Tamże. Łuck 1671, 14. kwietnia. Czartorysk 1663, 3. lutego.

[9]) Tamże, r. 1682.

[10]) Archiwum Leszczyńskich. Łuck 1674, 26. i 27. lutego.

[11]) Tamże. Warszawa 1674, 31. maja.

*

Ale i dobra Andrzeja VI. były bardzo zadłużone, z obawy więc, aby majątek rodzinny nie został przez wierzycieli rozszarpany, darował wszystko, co miał, ruchomości i nieruchomości, braciom stryjecznym, Bogusławowi, opatowi czerwińskiemu, i Rafałowi, krajczemu koronnemu, Leszczyńskim, ci zaś przejęli na siebie wszystkie długi, a „zostając wzajemnym afektem przeciwko krwi swojej“, zapewnili Andrzejowi dożywocie na Beresteczku i wsiach Ostrowie i Kutrowie, które już same tylko podległe mu zostały. A ponieważ Andrzej „chcąc za duszę swoją dobrze czynić“, umyślił był klasztor OO. Bernardynów w Beresteczku fundować i im czynsz roczny od 10.000 złp. zapisać, więc i to wzięli na siebie, obiecując kościół i klasztor własnym kosztem zbudować. Nadto dobrowolnie „ex puro affectu et studio conservationis avitae Domus suae“, przyrzekli, jeżeliby Andrzej miał potomków, opatrzeć ich stosownie do stanu.

Układ zawarto w Jaworowie w wigilią ś. Jakóba 1682 r.[1]).

Andrzej VI., starosta dubniński, umarł bezdzietnie 1682 r.[2]).

Wdowa po nim Helena Piaseczyńska, córka Stefana Konstantego, kasztelana brzesko-litewskiego, odstąpiła 1682 r. wszystkie swe prawa i sumy, zapisane przez męża, braciom Bogusławowi, opatowi czerwińskiemu, i Rafałowi, krajczemu koronnemu, Leszczyńskim za 90.000 złp., w której to sumie zastawili jej 1686 r. Beresteczko z przyległościami[3]).

Helena wyszła po śmierci Andrzeja za Władysława Niemirycza, starostę nowosieleckiego, umarła zaś 1688 r.[4]).

B o g u s ł a w I., najmłodszy syn Rafała VII., wojewody bełskiego, i Anny Radzimińskiej, 1642 generał wielkopolski, 1650 podskarbi koronuy, 1658 podkanclerzy koronny, 1633 starosta międzyrzecki (starostwo odkupił od Czarnkowskiego za 15.000 złp.[5]), samborski, osiecki, człuchowski i borzechowski[6]), wreszcie bydgoski, które to starostwo otrzymał wraz z żoną od króla 10. lipca 1658 r.[7]) otrzymał działem 1636 r. miasto Leszno z przedmieściami, wieś Leszno z wielkim i małym folwarkiem, Lasocice, Grunowo Wielkie, Strzyżewice, Wyciążkowo, Piotrowice, Zaborowo i dziedzinę Dombrno, a w województwie mazowieckiem miasto Radymin, wsie Wólkę, Dybów, Borki, Trzcianę, Rynią, Zawady, część w Pradze pod Warszawą, w samej Warszawie dwa dwory, wielki i mały[8]), i domki wszystkie do tych dwo-

[1]) Tamże. Jaworów 1682.

[2]) Boniecki myli się, twierdząc, że Andrzej umarł 1693 r., gdyż w Archiwum Leszczyńskich występuje Helena Piaseczyńska jako wdowa po nim 1682 r.

[3]) Arch. Leszczyńskich, Okunin, 30. sierpnia 1682.

[4]) Ib. Łuck, 13. sierpnia 1688 r.

[5]) Na starostwo to wjechał na czele 4 chorągwi piechoty i kompanii jazdy, przyczem miasto Międzyrzec dało mu jako podarek 1.500 złp. Zackerts Chronik der Stadt Mezeritz.

Starostwo międzyrzeckie składało się z miasta Międzyrzecza i wsi Lutula, Rogozino, Kęszyce, Nietoperek, Zulwiny, Templowo, Langfoln, Seten, Burin i klucza skwierzyńskiego. Arch. Leszczyńskich, Poznań 1701, we wtorek po ś. Bartłomieju.

[6]) Arch. Leszczyńskich, Warszawa 1659, 24. maja. Warszawa 1650, 1. marca. Poznań 1668, w sobotę przed ś. Jakubem. Warszawa 1665, 13. lutego.

[7]) In Bidg. 1682, w sobotę po niedzieli Laetare.

[8]) Pałac Bogusława Leszczyńskiego w Warszawie z mnóstwem pokoi i przestronnym placem był otoczony wałem. Archiwum Leszczyńskich. „P a ł a c L e s z c z y ń s k i c h od Sławy nieśmiertelney Pod Wiazd Jaśnie Wielm. Jego Mości Pana Jana Bogusława Hrabie na Lesznie Leszczyńskiego Na Wielkopolską Generalią Przez Samuela ze Skrzypny Twardowskiego Wystawiony w Poznaniu R. 1643, 6 Julii“ — istniał tylko w wyobraźni poety.

rów należące, wreszcie dzierżawę Prabucką w ziemi pruskiej z miastem i wszystkiemi wsiami, przez księcia pruskiego, a elektora brandenburskiego niegdyś ojcu Bogusława do lat 9 puszczoną [1]). W r. 1652 odstąpił Bogusławowi stryj Przecław Leszczyński miasto Śmigiel i wsie Koszanowo, Glińsko Wielkie i Małe i Nowąwieś, zastrzegłszy sobie dożywocie na tych dobrach i spłacenie przez Bogusława długów w ilości 67.200 złp.[2]), od Katarzyny z Bnina Opaleńskiej zaś, żony Jakóba Rozdrażewskiego, wojewody inowrocławskiego, dostał 1654 r. Bogusław Błonie, Kempy, Służewiec, Korzkiew, Dzbarz, Jemielin, Pory czyli Bory, Wilkowiec, Bugaj, Powyje i Rosochate w powiecie warszawskim [3]). Był też dziedzicem Milanowa [4]).

Bogusław był wzrostu małego, ale mężem energicznym, a przytem jednym z najlepszych mówców XVII. wieku [5]). Domowym jego nauczycielem był sławny Jan Jonston z Leszna, lekarz i przyrodnik, z którym kilkoletnią odbył podróż do Niemiec, Włoch, Francyi i Holandyi. W planie nauk, jaki wojewoda Rafał dla syna przepisał, zastrzegł wyraźnie, aby się do mennictwa szczególnie przykładał [6]). Okazał później Bogusław, że się do woli ojca sumiennie zastosował.

Bogusław I. niemałą odegrał rolę polityczną. W r. 1646 jako marszałek izby poselskiej występuje wobec senatu przeciwko wprowadzaniu wojsk cudzoziemskich do kraju, przeciwko cudzoziemskim doradcom króla, oraz przeciwko zawieraniu traktatów z innemi państwami bez wiedzy Rzeczypospolitej i Rady senatorów [7]). Na sejmie konwokacyjnym w Warszawie 1648, znów obrany jednogłośnie marszałkiem, radzi nie ustępować zbuntowanemu Kozactwu i występuje energicznie przeciwko separatystycznym dążnościom posłów pruskich [8]), w r. 1649, po trzeci raz obrany marszałkiem zgodnie z życzeniem króla, witał tegoż 23. listopada piękną mową [9]), w r. 1651 walczył pod Beresteczkiem u boku Jana Kaźmierza, któremu przyprowadził 100 dobrych rajtarów i chorągiew piechoty polskiej [10]). W tymże roku jako podskarbi przedsięwziął redukcyą wartości niektórych monet zagranicznych, a podwyższenie wartości innych w tym celu, aby wyrugować z Polski złą, a zatrzymać w kraju dobrą monetę czem się naraził na krzyki szlachty, która na tem straciła [11]). Wyznaczony wraz z innymi do uspokojenia zbuntowanego wojska, sam cały ciężar dźwigał i za pomocą zręcznego Ormianina Adziejowica wojsko uspokoił [12]). W r. 1655, dnia 15 lipca był w Warszawie na pogrzebie królewicza Karola [13]), w czasie wojny szwedzkiej prawo-

---

[1]) Archiwum Leszczyńskich. Podział dóbr z r. 1636.

[2]) Tamże, Poznań r. 1652, pon. po ś. Franciszku.

[3]) Tamże, Warszawa 1654, piątek przed ś. Tomaszem.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Warszawa 1662, w sobotę przed niedzielą Cantate.

[5]) Porównywano go z Ciceronem. „Wymowa jego była świetna, zwroty śmiałe i zręczne. Niektóre mowy jego sejmowe wydrukowano w Mówcy polskim i Swadzie Danejkowicza Ostrowskiego, pomiędzy innemi najważniejszą, mianą do króla na sejmie warszawskim, a przedstawiającą żywy obraz stanu i potrzeb Rzeczypospolitej z bolejącą skargą na zaniedbanie praw, powinności obywatelskiej i powagi sejmów". F. M. S. w Encyklopedyi Orgelbranda.

[6]) Raczyński E. Wspomnienia Wielkopolski. I., 181. Samuel Spechts Lissaer Turmknopf Chronik.

[7]) Script. Rer. Pol. XIX., 176.

[8]) Radziwiłł St. A. Pamiętniki. II., 306.

[9]) Tamże. II., 393.

[10]) Script. Rer. Pol. XIX., 285‘ 291, 306—307.

[11]) Tamże. XVI., 222, 280.

[12]) Script. Rer. Pol. XVI., 233.

[13]) Tamże. XVI., 306.

witego króla nie odstąpił i towarzyszył mu na wygnanie do Głogówka [1]), w listopadzie 1657 był z Janem Kaźmierzem i Maryą Ludwiką w Poznaniu [2]).

Bogusław I. powrócił na łono katolickiego kościoła i jako opiekun Samuela Leszczyńskiego zwrócił kościół w Baranowie katolikom [3]). Natomiast udzielał opieki dysydentom w Lesznie. W r. 1637 nadał miastu wzorowy porządek miejski, 27. lutego 1638 dał lutrom tamtejszym przywilej szkólny, 6. września 1652 wziął dysydentów leszczyńskich w obronę przed wymogami proboszcza leszczyńskiego, a gdy Bracia Czescy musieli zwrócić katolikom kościół, pozwolił im nowy wybudować. Po zburzeniu Leszna przez Polaków 1656 r. starał się o zaludnienie i podniesienie miasta, któremu 20. października 1657 r. wszystkie przywileje potwierdził i podatki na lat 10 opuścił [4]).

W r. 1654 otrzymał potwierdzenie przywileju od sejmu na Nowe Leszno pod Warszawą [5]).

Umarł 23. września 1659 r. [6]).

Pierwszą jego żoną była Anna Denhoffówna, córka Kaspra, wojewody sieradzkiego, którą zaślubił 1638 r. [7]).

Dzieci z niej:

1. Aleksandra Cecylia, żona Krzysztofa na Grzymułtowie Grzymułtowskiego, której mąż, naówczas kasztelan poznański, zapisał 1661 r. na dobrach swoich 60.000 złp. [8]),
2. Jan VII. Przecław [9]),
3. Bogusław II.,
4. Rafał X. Wacław.

Z drugą żoną, księżniczką Joanną Katarzyną Radziwiłłówną, miał Bogusław I. córkę

5. Ludwikę, która młodo umarła [10]).

Bogusław I. pozostawił dobra swoje tak zniczczone i odłużone [11]), że stryjowie i opiekunowie małoletnich dzieci jego, Przecław Leszczyński, wojewoda derpski, i Jan Leszczyński, podkanclerzy koronny, widzieli się zniewoleni sprzedać 1660 r. Drzeczkowo, Wolikowo i Witosław za 50.000 złp. Bogusławowi z Bukówca Szlichtyngowi [12]), a 1661 r. Służewiec, Korzkiew, Dzbarz, Jemielin, Pory czyli Bory, Wilkowice, Bugaj,

---

[1]) Tamże. XVI., 312.

[2]) Kronika PP. Benydyktynek poznańskich w rękopisie w Bibliotece Raczyńskich.

[3]—[4]) Karwowski St. Kronika m. Leszna, 17, 23—24.

[5]) Vol. leg. 1654. V., 457.

[6]) Akta grodzkie kcyńskie w Archiwum państwowem poznańskiem nr. 130, str. 265.

[7]) Archiwum Leszczyńskich. Wałcz 1701, w sobotę przed ś. Marcinem.

[8]) Tamże. Poznań 1661, w poniedziałek przed ś. Bartłomiejem. In. Valc. 1680 f. 39.

[9]) Boniecki twierdzi, że Jan był synem Radziwiłłówny, w Archiwum Leszczyńskich jednak niema na to dowodu; zawsze tam występuje jako brat rodzony Bogusława i Rafała. Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1668, w sobotę przed ś. Jakóbem.

[10]) Zackerts Chronik der Stadt Meseritz. Ed. A. Warschauer. Poznań 1883. Arch. Leszczyńskich. Wałcz 1701, w sobotę przed ś Marcinem.

[11]) Stanisław Tremberski, zacięty wróg Bogusława I., zarzuca mu (Script. Rer. Pol. XVI., 312) przeniewierstwo publicznych pieniędzy. Że to posądzanie niesłuszne, okazują długi, które Bogusław pozostawił.

[12]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1660, w piątek po ś. Mateuszu.

Rosochate, Milanów, Błonie i Kempy za 100.000 złp. Janowi Komorskiemu, staroście jasienieckiemu [1]).

Z synów podkanclerzego Bogusława I.

Jan VII. Przecław, starosta warszawski, dostał działem miasto Leszno z przyległościami. Umarł młodo przed r. 1668 [2]). Pochowany został w Warszawie w kościele ś. Trójcy [3]).

Ponieważ na dobrach swoich, mieście Lesznie z przyległościami, pozostawił dużo długów, razem 80.000 złp., przeto za radą dziada Przecława Leszczyńskiego, wojewody derpskiego, i Krzysztofa Grzymułtowskiego, kasztelana poznańskiego, bracia jego, podkanclerzyce Bogusław i Rafał, oddali 1668 r. dobra leszczyńskie dziadowi swemu Janowi Leszczyńskiemu, kanclerzowi w. k., w trzechletnie posiadanie, ten zaś w zamian zobowiązał się spłacić długi Jana Przecława, a nadto dał kanclerzycom 80.000 złp. na potrzebę [4]). Później zapewnili podkanclerzyce dziadowi Janowi i jego żonie, Cecylii z Konar Kołaczkowskiej, dożywocie na Lesznie. Tego dożywocia zrzekł się kanclerz wraz z żoną dobrowolnie 1672 r., a nadto darował wnukom miasteczko Leszno pod Warszawą wraz z pałacem, zastrzegając sobie na niem dożywocie [5]).

Obydwaj podkanclerzyce Bogusław II. i Rafał X. odziedziczyli dobra po obożnym koronnym Samuelu Leszczyńskim i po staroście dubnińskim Andrzeju VI. Leszczyńskim. Długi proces z Orzechowskimi o spadek po Teofili z Leszczyńskich Drohojowskiej, stolnikowej lubelskiej, zakończyli 1689 r. w ten sposób, że Włodawę z przyległościami w W. Ks. Litewskiem i Orchów z przyległościami w województwie ruskiem, w ziemi chełmskiej wzięli w posiadanie, a Janowi Karolowi Biberstein Rogala na Bełżycach [6]) Orzechowskiemu, synowi Pawła, chorążego lubelskiego, zobowiązali się wypłacić 240.000 złp. [7]).

Bogusław II., syn podkanclerzego Bogusława I. i Anny Denhoffówny, wyświęcony na księdza 3. września 1660 r. [8]), kanonik krakowski, kanclerz królowej Eleonory, opat czerwiński, proboszcz katedralny płocki i jako taki książę sieluński [9]), obrany 26. stycznia 1688 r. biskupem łuckim [10]), otrzymał działem miasto Leszno z przyległościami [11]), miasto Ostrów i wieś Krempe [12]), Przygodzice, Chynowę, Zembcow, Tarchały, Dębnicę, Bledzianowo, Gorczyczki, Wysoką Małą, Topolę Wielką, Topolę Małą i Kuźnią Bledzianowską w powiecie kaliskim [13]), także miasto Kobylin [14]).

---

[1]) Tamże. Warszawa 1661, 25. czerwca.

[2]) Tamże. Poznań 1668, w sobotę przed ś. Jakóbem. Poznań 1679, w poniedziałek po Nawiedzeniu P. M. In. Pos. 1668 f. 482.

[3]) Jak twierdzi Niesiecki.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1668, w sobotę przed ś. Jakóbem.

[5]) Tamże. Poznań 1672, dnia 23. lipca.

[6]) Tak się pisze w Poznaniu 1698 r. w poniedziałek po ś. Małgorzacie. Arch. Leszczyńskich.

[7]) Archiwum Leszczyńskich. Warszawa 1685, w piątek po niedzieli Passionis.

[8]) Notatka w Archiwum Leszczyńskich.

[9]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1671, poniedziałek po niedzieli Invocavit. Rawa 1688, 26. stycznia. Poznań 1672, 23. lipca.

[10]) Tamże.

[11]) Tamże. Poznań 1679, poniedziałek po Nawiedzeniu P. M.

[12]) Tamże. Wschowa 1692, poniedziałek po Nawróceniu ś. Pawła.

[13]) Tamże. Warszawa 1665, czwartek po Podniesieniu Krzyża ś.

[14]) Tamże. Wschowa 1692, poniedziałek po Nawróceniu ś. Pawła.

Tarchały, Gorzycki, Topolę Wielką i Małą w powiecie kaliskim, a Bledzanów i Kuźnicę w ziemi wieluńskiej, które to dobra opiekunowie jego Przecław i Jan Leszczyński zrezygnowali byli na wyderkaf Wojciechowi Mycielskiemu za 40.000 złp., wykupił Bogusław 1668 r.[1]).

Jako sukcesor dziada Jana Leszczyńskiego, wojewody krakowskiego, toczył proces z Mikołajem z Grudny Grudzińskim, starostą gołubskim, który po śmierci wojewody 1681 r. zajechał Murowaną Goślinę, Kołatę, Przebendowo, Rakownią, Goślinkę, i Bodzewo, a ruchomości wartości miliona złotych polskich, znajdujące się w domu zwanym Buczyńskim, w rynku poznańskim, podczas sądów gwałtem zabrał, o co skazany został na wieczną banicyą[2]).

Bogusław II. kształcił się 1660—1662 w Padwie[3]), także 1677 r. przebywał za granicą[4]); był mężem uczonym. On to bez wątpienia jako dziedzic Leszna przyczynił się do odnowienia kościoła katolickiego w tem mieście, że go zaś za jego rządów odnawiano, okazuje ta okoliczność, że — jak opiewają napisy na tabliczkach grobowych — dnia 8. sierpnia wyjmowano z grobów zwłoki Leszczyńskich i później je pochowano. Bogusław był też dobrodziejem XX. Misyonarzy warszawskich i Karmelitów trzewiczkowych na Lesznie pod Warszawą[5]).

Umarł 1691 r. i pochowany został w Lesznie[6]).

Rafał X. Wacław[7]) hrabia na Lesznie[8]), 1671 starosta grodowy wschowski[9]), 1676 podstoli, 1677 stolnik, 1678 krajczy, 1683 chorąży w. k., 1685 wojewoda kaliski, 1687 wojewoda poznański, 1692 wojewoda łęczycki i generalny starosta wielkopolski, 1702 podskarbi w. k., dziedzic miasta Leszna i wsi Leszna, Strzyżewic, Lasocic i Grunowa[10]), miasta Śmigla i wsi Koszanowa, Glińska Wielkiego i Małego i Nowejwsi[11]), miasta Ostrowa i wsi Przygodzic, Jankowa, Tarchał, Gorzysk, Topoli Wielkiej i Małej, Wysokiej, Chynowa, Zembcowa, Dębnicy, Bledzanowa, Kuźnicy Bledzanowskiej i młynów Szperek, Kocięba, Popłonik, Strzeliński, Gorzyski, Szklarka i Jakujady[12]), miasteczka Zaborowa i wsi Zaborowa, Wijewa, Brenna, Potrzebowa i Śmieszkowa[13]), miasta Orchowa i wsi Orchówka i Okuninka[14]), miasta Jutrosina z folwarkiem Szy-

---

[1]) In Pos. 1668. I. 45.

[2]) Tamże. Piotrków 1681, środa po Nawróceniu ś. Pawła

[3]) WedleRanieckiego.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Warszawa 1777, 20. marca.

[5]) Łukaszewicz J. Krótki opis kościołów itd. III., 93.

[6]) W kościele farnym w Lesznie jest portret z napisem: „Fundator Venceslaus de Leszno Leszczyński Bischoff von Ermland im 7. 1651. Dessen Asche ruhet im hiesigen Gotteshaus am Kreutz Altare in der Gruft“. Jest to pomyłka, bo Wacław Leszczyński, biskup warmiński, a później prymas, pochowany został w kolegacie łowickiej. Korytkowski J. Arcybiskupi gnieźnieńscy. IV., 126. Ów więc portret może tylko przedstawiać Bogusława, biskupa łuckiego.

[7]) Archiwum Leszczyńskich. Kościan 1685, poniedziałek po Narodzeniu P. M. Boniecki zowie go Rafałem Andrzejem.

[8]) Tak się stale pisali Leszczyńscy.

[9]) Archiwum Leszczyńskich Poznań 1671, poniedziałek po niedzieli Invocavit.

[10]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1694, poniedziałek przed ś. Małgorzatą.

[11]) Tamże. Śmigiel 1675, w poniedziałek po ś. Małgorzacie.

[12]) Tamże. Poznań 1695, w środę po Wniebowzięciu P. M.

[13]) Tamże. Poznań 1699, w poniedziałek po Niebowzięciu P. M.

[14]) Tamże. Lublin 1689, w piątek po niedzieli Passionis.

monki i wsi Pawłowa, Sielca, Rogozewa i Zmysłowa, które nabył wraz z bratem Bogusławem 1688 r. od Andrzeja i Jadwigi z Miaskowa Kołaczkowskich za 64.000 złp. [1]), miasta Kobylina i miasteczka Zdun i wsi Borownicy, Pyżyc, Baszkowa i Sieniutowa, które nabył wraz z bratem Bogusławem 1684 r. od Krzysztofa Aleksandra Sieniuty, męża Teresy z Bnina Opaleńskiej [2]); na tych dobrach miała Teresa 170.000 złp., które obydwaj bracia z dodatkiem 10.000 złp. zobowiązali się wypłacić [3]). Nadto był dziedzicem miasta Koźmina z Obrą, Borkiem, Siedmiorogowem i Cielmicami, które cedowała 1695 r. jemu i żonie jego Teresa Korwinówna Gąsiewska, córka Wincentego, podskarbiego i hetmana polnego litewskiego, a żona Józefa Słuszki, kasztelana wileńskiego i hetmana polnego litewskiego, za 302.400 złp. [4]), dalej miasta Rydzyny, Kłody, Tarnowa i Dębca, których część nabył 1682 r. za 90.000 złp. od Hasparydy Andrault, wdowy po Franciszku Ciświckim, kasztelanie międzyrzeckim, i jej syna, księdza Jana Ciświckiego [5]), a drugą 1693 r. od Wojciecha z Werbna Rydzyńskiego za 50.000 złp. [6]), dalej Kromolic, Gościejewa i Mokronosa, które 1693 r. nabył za 304.000 złp. od Melchiora Gurowskiego, kasztelana międzyrzeckiego [7]), ale sprzedał 1701 r. Stefanowi Domiechowskiemu za 300.000 złp. [8]), także Tworzyanic, Tworzyanek, Pomykowa i Moraczewa w powiecie kościańskim, które kupił 1694 r. od Jana Olbrachta na Bojanowie Bojanowskiego za 200.000 złp. i 300 czerwonych złotych rękawicznego dla pani Bojanowskiej [9]).

Części odziedziczonych po Samuelu Leszczyńskim, oboźnym koronnym, ale bardzo zadłużonych dóbr: miasta Baranowa, gdzie był zamek z zbrojownią i biblioteką, i miasta Czartoryska i Kołek sprzedał Rafał wraz z bratem Bogusławem 1677 r. za 70.000 złp. księciu Dymitrowi Jerzemu Wiśniowieckiemu, wojewodzie bełskiemu [10]), resztę zaś 1689 r. za 73.000 złp. Józefowi na Wiśniczu i Jarosławiu księciu Lubomirskiemu, koniuszemu koronnemu, i żonie jego księżniczce Teofili z Ostroga [11]).

Dobra, odziedziczone po kanclerzu Janie Leszczyńskim, miasto Murowaną Goślinę i wsie Kołatę, Przebendowo, Rakownią, Goślinkę i Boduszewo ustąpił Rafał wraz z bratem Bogusławem 1681 r. na zawsze za pretensye do pozostałego po kanclerzu majątku Mikołajowi z Grudny Grudzińskiemu, staroście gołubskiemu [12]).

Odziedziczone po Andrzeju Leszczyńskim, staroście dubnińskim, dobra: miasta Beresteczko i Strzemielec i wsie Mierzwę, Smarzewo, Kutrów, Ostrów, Wolice, Sołomów, Plaszowę, Plaszówkę i Rysków sprzedał Rafał wraz z bratem Bogusławem za 340.000 złp. Tomaszowi Karczewskiemu, oboźnemu koronnemu, chorążemu lwowskiemu [13]).

---

[1]) Tamże. Poznań 1688, poniedziałek po ś. Małgorzacie.

[2]) Teresa z Opaleńskich rozwiodła się z Sieniutą i wyszła za Stefana na Czerniechowic Niemirycza, wojewodę i generała ziem kijowskich. Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1684, poniedziałek po Nawiedzeniu P. M.

[3]) Tamże.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1695, w środę po Wniebowzięciu P. M.

[5]) Tamże. Poznań 1682, poniedziałek po Nawiedzeniu P. M.

[6]) Tamże. Wschowa 1693, w środę po ś. Andrzeju.

[7]) Tamże. Poznań 1694, w piątek po ś. Łucyi.

[8]) Tamże. Poznań 1701, w poniedziałek po ś. Małgorzacie.

[9]) Archiwum Leszczyńskich. Warszawa 1677, 20. marca.

[10]) Tamże. Warszawa 1689, 1. kwietnia.

[11]) Tamże. Warszawa 1681, we wtorek po niedzieli Laetare.

[12]) Tamże. Warszawa 1688, nazajutrz po ś. Janie Chrzcicielu.

W r. 1701 sprzedał także Przybyszewo i Ogrody w powiecie kościańskim za 125.000 złp. Stanisławowi Żórawskiemu [1]).

Z księciem Karolem Stanisławem Radziwiłłem, kanclerzem litewskim, rozpoczął r. 1701 proces o pozostałe po siostrze przyrodniej Ludwice Leszczyńskiej ruchomości, których wartość obliczał na 5 milionów złp., a o które nie dopominał się za życia Jana III. „z rewerencyi dla króla“, spokrewnionego z Radziwiłłami [2]).

Prócz powyżej wymienionych dóbr, razem 15 miast i 66 wsi, posiadał Rafał X. starostwa:

1. Odolanowskie, do którego należały miasta Odolanów i Sulmierzyce i wsie Uciechów, Chwałkowo, Daniszyn, Łękociny, Wierzbno, Nabyszyce, Janków, Baby, Kaczura, Raczyce, Kuźnica i młyny Kuroch, Cegła, Mazur, Arych, Kuźnie, Świeca, Bugdaj, Stara i Nowa Huta, które to starostwo odstąpiła mu 1692 r. za 180.000 złp. Filipina de Heyster, wdowa po Janie Rozdrażewskim, kasztelanie międzyrzeckim, za przyzwoleniem królewskiem [3]).

2. Nowodworskie, składające się z kluczów nowodworskiego tj. Nowegodworu, Rozy, sołectwa Rozy, wsi Gappa i Lezenica, skrzetuskiego tj. Skrzetusza, Sypniewa, Jaroszewa, Bud, Duderlaku i Hameru, witkowskiego i rozwałdzkiego z wsiami Witków, Rozwałd, Klawiter, Szwecya, Brzeźnica, Gostunia, Hamer [4]). To starostwo odstąpiła Rafałowi 1700 r. z przyzwoleniem królewskiem za 144.000 tymfów Teresa z Bnina Opaleńska, wdowa po Wojciechu Konstantym z Goraja Brezie, wojewodzie poznańskim [5]).

3. Mościckie [6]).

4. Dubnińskie, składające się z miasteczka Dubny i wsi Uchanki, Strzelec, Kładniowa i Brzozowca w województwie bełskiem [7]).

Pomimo tak wielkiego majątku pozostawił Rafał X., umierając, dobra obarczone długami [8]).

Rafał X. w młodości podróżował po Europie [9]), po powrocie do kraju jako starosta grodowy wschowski ściąć kazał 1680 r. Daniela Cybuna, starszego cechu sukienniczego w Wschowie, co dla miasta nieszczęsne miało skutki [10]), 1683, dnia 17. stycznia obrany marszałkiem sejmu, słynną miał mowę do króla [11]), na tym sejmie był też wybrany na deputata do zawarcia pokoju [12]). W r. 1683, chociaż stronnik Francyi, jako chorąży koronny poszedł z królem Janem III. pod Wiedeń na czele własnej chorągwi husaryi, razem 120 koni, i własnego pułku piechoty, razem 300 ludzi [13]). Po bitwie pod Wiedniem zatrzymał się w stolicy Austryi i z cesarskimi dwo-

---

[1]) Tamże. Poznań 1701, w poniedziałek po ś. Małgorzacie.
[2]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1701, w poniedziałek po ś. Małgorzacie.
[3]) Tamże. Poznań 1692, w poniedziałek po ś. Małgorzacie.
[4]) Tamże. Wałcz 1700, w poniedziałek po ś. Piotrze w okowach.
[5]) Tamże.
[6]) Tamże. Poznań 1682, w poniedziałek po Nawiedzeniu P. Maryi.
[7]) To starostwo objął po Andrzeju V. Leszczyńskim.
[8]) List króla Stanisława do córki. Obraz Polaków i Polski. XIII., 232.
[9]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1672, 23. lipca.
[10]) Raczyński E., Wspomnienia Wielkopolski. II., 31—32.
[11]) Szujski, Dzieje Polski. IV., 82.
[12]) Kluczycki Fr. Akta do dziejów króla Jana III. (Acta Hist. Vol. VI.) 66.
[13]) Tamże, str. 336, 340.

rzanami w jakichś sprawach konferował, co się królowi Janowi nie podobało[1]), wreszcie przed końcem wyprawy powrócił do ojczyzny[2]). Pozyskany przez elektora brandenburskiego, występował na sejmie 1688 r. przeciwko projektowi Jana III. przytrzymania dochodów z dóbr litewskich księżnej neuburskiej, z domu Radziwiłłówny[3]), w r. 1694, dnia 8. listopada przyjmował okazale na zamku poznańskim córkę Jana III., Teresę Kunegundę, udającą się w towarzystwie prawie 200 osób do małżonka swego, elektora bawarskiego[4]), w r. 1699 własnym kosztem i z wielką okazałością ruszył jako poseł wielki do Turcyi[5]), skąd wrócił w listopadzie 1700 r. do Poznania, gdzie go bardzo uroczyście przyjmowano[6]). W wojnie szwedzkiej, oddany wraz z synem Stanisławem, rodzinie Sobieskich, zawiązał skrycie stosunki z prymasem Radziejowskim, biskupem poznańskim Mikołajem Święcickim i z królewiczem Jakóbem, którego zamyślano osadzić na tronie polskim. August II., dowiedziawszy się o tem z przejętego listu prymasa do biskupa Święcickiego, wysłał w październiku 1702 r. silny oddział do Poznania, by bawiącego tam Leszczyńskiego pochwycić, ale tenże, przestrzeżony, uderzył z nadwornem wojskiem swojem na wdzierających się do miasta Sasów, odparł ich i ubił im 60 ludzi[7]).

Wkrótce potem, dnia 30. stycznia 1703 r., jadąc do Oławy na Śląsku, rezydencyi królewicza Jakóba, umarł. Pochowany został w Lesznie w kościele farnym. Pomnik jego, jako też brata jego, biskupa Bogusława, tamże należą zdaniem J. Kohtego[8]) do najlepszych zabytków sztuki w Lesznie.

Rafał X. był to mąż uczony, bystrego umysłu, przyjemnych obyczajów. Napisał wierszem „Chocim Wiktorja to jest zwycięstwo na polach chocimskich 1673 r. odniesione“. Jego „Sermo post ratificationem pacis Carloviciensis“ umieścił Danejkowicz w Swadzie łacińskiej. Rękopis Rafała p. t. „Dyaryusz poselstwa do Turcyi 1699 r. odbytego“ znajduje się w bibliotece cesarskiej w Petersburgu[9]).

Żoną Rafała X. była Anna Jabłonowska, córka Stanisława, kasztelana krakowskiego, hetmana w. k., i Maryanny z Kazanowa Kazanowskiej[10]).

Jedynym synem Rafała X. i Anny Jabłonowskiej był

Stanisław, ur. 20. października 1677 r. we Lwowie, 1696 marszałek województw poznańskiego i kaliskiego[11]) i elektor Augusta II., 1697—1698 podczaszy koronny i rotmistrz królewski[12]), 1699 wojewoda poznański, 19. lipca 1704 obrany królem polskim, 4. października 1705 koronowany w Warszawie przez Konstantego

---

1) Tamże, str. 407.
2) Tamże. 552, 554.
3) Szujski. IV., 82.
4) Łukaszewicz J. Obraz m. Poznania. II., 350.
5) Relacya audyencyi u sułtana wydrukowana w Przyjacielu Ludu leszczyńskim. R. IX., 44.
6) Łukaszewicz J. Obraz m. Poznania. II., 355.
7) Karwowski St. Mikołaj Święcicki, biskup poznański. Poznań 1910. Łukaszewicz J. Obraz m. Poznania. II., 356.
8) Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Posen. Berlin 1896. III., 212.
9) Artykuł w Orgelbranda Encyklopedyi Powszechnej.
10) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1695, w środę po Wniebowzięciu P. M.
11) Arch. państw. poz. Kcynia (Exin), nr. 118 f. 202.
12) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1698, w czwartek po ś. Franciszku.

Zielińskiego, arcybiskupa lwowskiego, 1706 uznany królem przez Augusta II. pokojem altranstaedzkim, po bitwie pod Pułtawą (1709) bawi w Mołdawii, po rozchwianiu się widoków wojny tureckiej zrzeka się korony i osiada od lipca 1714 r. w księstwie Dwóch Mostów, 1718 unika morderczego zamachu, od 1719 mieszka w Weissenburgu, 7. września 1733 przybywa do Warszawy, 11. września 1733 obrany ponownie królem polskim, 19. września zaprzysięga *pacta conventa*, 22. września udaje się do Gdańska, skąd uchodzi 27. czerwca 1734 do Królewca, 26. stycznia 1736 zrzeka się korony oraz starostw odolanowskiego i ostrzeszowskiego, a natomiast otrzymuje w dożywocie księstwo Lotaryngii i Baru z zachowaniem tytułu królewskiego, umiera skutkiem poparzenia się 28. lutego 1766 r. w 89 roku życia w Luneville, pochowany w kaplicy Bonsecours pod Nancy, gdzie mu Lotaryńczycy wznieśli grobowiec, dzieło Ludwika Vassé, dokończone przez Feliksa Le Comte [1]).

Król Stanisław był mężem zacnym, światłym i dobroczynnym [2]). Po polsku napisał słynną broszurę, wydaną w Nancy 1733 p. t. „Głos wolny wolność ubezpieczający“, francuskie pisma jego wydano po jego śmierci p. t. *„Oeuvres du Philosophe bienfaisant“. Paris 1765.*

Żoną jego była Katarzyna z Bnina Opaleńska, córka Jana Karola, kasztelana poznańskiego, i Zofii Anny z Czarnkowa Czarnkowskiej, którą poślubił 1696 r. [3]). Umarła w Luneville 19. marca 1747 r., pochowana w kaplicy Bonsecours pod Nancy.

Starsza córka króla Stanisława w młodym wieku umarła, młodszą była

M a r y a. Wedle notatki w indeksie nazwisk w archiwum państwowem poznańskiem urodziła się 23. czerwca 1703 r. w Poznaniu, wedle innych w Baszkowie, profesor Aloyzy Bach zaś, autor książki: „Geschichte und Beschreibung des Klosters Trebnitz“. Neisse 1859, str. 123 twierdzi, że Marya urodziła się w Polskiej wsi (Polnisch Dorf) pod Trzebnicą, co jest możliwem, gdyż wtenczas była Cysterką w Trzeb-

---

[1]) Przyjaciel Ludu leszczyński. R. II, nr. 18. R. XIII nr. 8. Wojsko polskie, wracając po abdykacyi Napoleona I. 1814 r. do ojczyzny, zabrało ze sobą z Bonsecours za staraniem generała Sokolnickiego szczątki króla Stanisława, których część pochowano uroczyście 5. sierpnia t. r. w katedrze poznańskiej, prawdopodobnie w kapitularzu w maleńkiej, czarnej, hebanowej ze szklanym wiekiem trumieńce, w której mieściły się szczątki Mieczysława I. i Bolesława Chrobrego, a która następnie umieszczona została w grobowcu w Złotej Kaplicy. Mszę dnia 5. sierpnia celebrował biskup Gorzeński, kazanie wygłosił kanonik Kawiecki, a generał Sokolnicki powiedział mowę, w której wyraził się, że „z szczątek oddziela ułomki wnętrzności, zawinięte w płat szaty, niemy zgonu cnotliwego świadek“ dodając, że palec króla przeznaczony dla świątyni Sybilli w Puławach, dolna szczęka dla katedry krakowskiej, a chorągiew, podobno uszytą przez Polkę w Gdańsku, a stamtąd odesłaną do Nancy, której używała gwardya osobista króla Stanisława, złoży „przy ołtarzu chwały tam, gdzie uroczystym obrządkiem pierwszy wyrok powstania ojczyzny ogłoszony będzie“. (Gazeta Poznańska z 6. sierpnia 1814). Dziwna rzecz, że o tym obchodzie niema wzmianki w aktach kapituły, chociaż generał Sokolnicki wyraźnie w mowie swej powiada, że „kapituła poznańska autentyczność owych pamiątek stwierdziła“. Z mowy generała Sokolnickiego wynika wbrew twierdzeniu autora rozprawy „O grobowcach Stanisława Leszczyńskiego (Czas krakowski, r. 1866 nr. 158 i 161), że wojsko polskie, jeśli nie całe, to przynajmniej znaczną część zwłok króla Stanisława z Bonsecours ze sobą zabrało. Dziennik Poznański, r. 1866, nr. 221.

[2]) Raczyński E. Materyały do panowania Stanisława Leszczyńskiego (Obraz Polaków i Polski. XIII. — Rys życia i wybór pism Stanisława Leszczyńskiego, króla polskiego, tłom. z francuskiego przez K. Lubicza Niezabitowskiego. Warszawa 1828. — Ziemba T. Stanisław Leszczyńskl. (Przewodnik naukowy i literacki). Rembowski A. Stanisław Leszczyński jako statysta. (Niwa 1878).

[3]) Arch. Leszczyńskich. Rydzyna 1696, w piątek po niedzieli Conductus Paschae.

nicy jej krewna, Konstancya Leszczyńska, wojewodzianka podlaska, a dziad jej Rafał X. w tymże roku umarł na Śląsku.

Marya Leszczyńska, od 4. września 1724 r. żona Ludwika XV., króla Francyi, słynna z rozumu, dowcipu i słodyczy charakteru, autorka wydanej 1731 r. książki do nabożeństwa w polskim i francuskim języku [1]), matka wzorowa 7 dzieci, umarła 24. czerwca 1768 r. w 65 roku życia. Serce jej złożono obok zwłok ojca w Bonsecours [2]).

Spowiednikiem królowej Maryi był Polak, ks. Trąmpczyński.

Własność swą, wioskę Sołacz z młynem, Niestachowski zwanym, pod Poznaniem darowała za życia 1748 r. najbliższej krewnej swej ze strony matki, Zofii z Czarnkowskich Radzewskiej, podkomorzynie poznańskiej [3]).

Różę z muszelek morskich, przez siebie zrobioną, przesłała z własnoręcznym napisem szkole poznańskiej i na wystawienie nowego gmachu szkolnego w Poznaniu znaczną sumę przeznaczyła, atoli suma ta nie została wypłacona, a owa róża zniknęła 1815 r. z gabinetu fizycznego, gdzie przechowywaną była [4]).

Dobra króla Stanisława i żony jego, palone, niszczone i na ustawiczne rabunki wystawione, składały się 1736 r. z następujących miast, wsi i kapitałów:

Do króla Stanisława należały: miasto Leszno, wieś Grunowo, miasteczko Zaborowo, wsie Strzyżewice, Lasocice, Dębicz, miasto Rydzyna z zamkiem, wsie Kłoda, Tarnowo, Moraczewo, Pomykowo, Tworzyanki, Tworzyanice, miasto Zduny, wsie Pyżyce, Borownica, Chachalnia, młyny Piaski, Siejowy, Kubowy, Bartkowy, wsie Baszkowo, Bestwin, Ruda, Dziewiąta, młyny Trafara, Trzask, Roch, miasto Śmigiel, wsie Koszanowo, Brzuszczewo, Glińsko, miasto Kobylin, wsie Remiszewo, Długołęka, Rzymachów, miasto Leszczyn, wsie Luka, Starosiele, Piaski, zamek w Warszawie, tamże przedmieście czyli miasteczko zwane Leszno [5]), wspomina też król o dobrach swych Clode i Terlong, oraz Togewo czyli Wein [6]). Starostwa odolanowskie i nowodworskie przynosiły 72.000 złp. [7]). Sukcesyą po ojcu Rafale X. oszacowano na 300.000 złp., do której jednak rościli sobie pretensye Tarłowie [8]), pretensya króla Stanisława do księcia Radziwiłła, kanclerza litewskiego, wynosiła 3,000.000 złp. [9]), miał też podobną pretensyą do Józefa Potockiego, hetmana w. kor. [10]). Miał wreszcie tenutę Kazuń w województwie mazowieckiem [11]).

Do królowej Katarzyny należały: Sierakowszczyzna t. j. miasto Sieraków z przyległemi wsiami i Czarnkowszczyzna t. j. Włoszakowice, Bukowiec, Zaborowo, Machcin, Dłużyna, Grotniki, Domienice, Miastków z foluszami, dalej majętność Wijewo z wsiami Wijewo, Brenno, Śmieszkowo i Potrzebowo z przyleglościami, wreszcie

[1]) Liske Ks. Cudzoziemcy w Polsce. Lwów 1876, str. 226.
[2]) Przyjaciel Ludu leszczyński. R. II., nr. 10.
[3]) Arch. państw. poz. Kcynia (Exin) 89 f. 71.
[4]) Przyjaciel Ludu leszczyński. R. II., nr. 42.
[5]) Rel. Wschov. 1738 f. 34.
[6]) Raczyński E., Materyały do panowania St. Leszczyńskiego (Obraz Polaków i Polski. XIII.).
[7]) Tamże.
[8—10]) Raczyński, Obraz Polaków i Polski. XIII., 241—243.
[11]) Rel. Wschov. 1738 f. 34.

miasto Miejska Górka, folwark Mała Górka, i wsie Niemarzyn, Sobiałków, Roszków, Przyczków i Raszępniów [1]).

Masa długów królewskich wynosiła 1,800.000 złp. (na samem Lesznie 703.900 złp.), dziedziczne dobra zajęte były przez wierzycieli [2]).

Sejm konstytucyjny z r. 1736 wyznaczył komisyą celem uregulowania spraw majątkowych króla Stanisława i żony jego. Komisyą składali: Jan Lipski, biskup krakowski, jako prezes, Jan Czapski, wojewoda chełmiński, Kasper Modlibowski, kasztelan międzyrzecki, Maciej Szymanowski, starosta wyszogrodzki, Michał Suski, rejent kancelaryi koronnej, Stanisław Sokołowski, chorąży inowrocławski, i Józef Podoski, starosta dobrzyński [3]).

Pełnomocnikiem swoim mianowali królestwo Kaźmierza z Lubrańca Dąmbskiego, podczaszego, później chorążego nadwornego koronnego, starostę bolemowskiego i kłodawskiego, wreszcie wojewodę sieradzkiego [4]).

Komisya, wezwawszy wierzycieli, prawa ich rozpoznawała, należytość obliczała, a niestawających odsądzała od wszelkich pretensyi.

Najtrudniejsza sprawa była o Leszno. Chodziło o 104.533 talary cesarskie, o które dopominał się żyd polski Assur Mayer w imieniu żyda Lehmanna.

Tę sumę pożyczył był 1706 r. August II. od Lehmanna i zahipotekował ją na skarbie litewskim. W tym samym roku Karol XII. zmusił Augusta do abdykacyi. Przy zawieraniu pokoju w Altranstaedt przedstawił August II. królowi szwedzkiemu, że pożyczył owę sumę od Lehmanna, i prosił zarazem, aby Stanisława Leszczyńskiego zobowiązał do przejęcia tego długu na siebie, na co się Stanisław zgodził, sądząc, że, zostawszy królem polskim, miał prawo kazać wypłacić owę sumę ze skarbu litewskiego. Przedłożony więc skrypt podpisał, nie czytając go nawet. Dopiero później, gdy August II. w r. 1712 na nowo objął tron polski, a Lehmann domagał się zapłaty długu, przekonał się Stanisław, że został haniebnie oszukany. W owym skrypcie bowiem nie było wcale wzmianki o charakterze długu, przeciwnie, powiedziane było, że Leszczyński pożycza sumę na swoją własną potrzebę i zabezpiecza ją na hrabstwie leszczyńskiem, z którego Lehmannowi wolno pobierać dochody w razie niezapłacenia długu w oznaczonym czasie. Ponieważ to się nie stało, Lehmann wszedł w posiadanie dochodów Leszna i pobierał je od r. 1707—1731.

Przez długi czas protestował daremnie król Stanisław, powołując się na to, że go żyd oszukał i że dług był nie jego prywatnym, lecz państwowym. Wprawdzie 1731 r. wyrugowano Lehmanna z Leszna, ale nie poprzestał domagać się zapłaty 104.533 talarów cesarskich czyli 392.000 liwrów, chociaż przez lat 23, jak dowodził król Stanisław, zebrał z Leszna 2,300.000 liwrów.

Dopiero 13. maja 1740 r. uznała Rzeczpospolita polska pretensyą Lehmanna za nieuzasadnioną [5]).

Z innymi wierzycielami ułożył się Kaźmierz z Lubrańca Dąmbski. Leszno, Rydzynę i Śmigiel z przyległościami nabył 1738 r. Aleksander hr. Sułkowski, łowczy nadworny litewski, za 4,460.000 złp. [6]).

---

[1]) Tamże.

[2]) Raczyński, Obraz itd. XIII., 241—243.

[3]) Arch. Leszczyńskich.

[4]) Rel. Wschov. 1738 f. 34.

[5]) Archiwum Leszczyńskich. Mémoire contre les prétentions d'Assur Mayer, juif polonais.

[6]) Poszczególne układy w Archiwum Leszczyńskich.

Majątek królowej Katarzyny, Sierakowszczyzna, został całkiem oczyszczony. Przyznano też królowej zapisy, przez męża uczynione, tak, że odtąd miała z dóbr swoich 100.000 talarów intraty. Po jej śmierci sprzedał król Stanisław Sierakowszczyznę za 420.000 liwrów hr. Brühlowi [3]).

Jan IV., najstarszy syn Andrzeja I., wojewody brzesko-kujawskiego, i Zofii z Bnina Opaleńskiej [2]), 1628 student w Padwie [3]), 1629 dworzanin królewski [4]), 1645 kasztelan gnieźnieński, 1653 wojewoda łęczycki, 1655 marszałek królowej Maryi Ludwiki [5]), 1656 wojewoda poznański, 1659 podkanclerzy i generał wielkopolski, 1666 kanclerz w. k. (1677 zrzekł się kanclerstwa), 1678 wojewoda krakowski, starosta malborski, korsuński [6]) i doliński (starostwo dolińskie otrzymał od królowej Maryi Ludwiki 1650 r. do pewnego czasu w administracyą) [7]), syndyk generalny OO. Bernardynów w całej Wielkopolsce [8]), dziedzic Gołanic z przyległościami w powiecie wschowskim, które to dobra, sprzedane przez najstarszego brata i opiekuna, Rafała VII., na spłacenie długów ojcowskich księciu Aleksandrowi Oktawianowi Pruńskiemu, odkupił wraz z młodszymi braćmi [9]), dalej Zbarzewa i Niechłodu [10]), miasteczka Murowanej Gośliny i wsi Goślinka, Kołaty, Przebendowa, Rakowni i Boduszewa, które to dobra kupił 1651 r. od żony swojej za 150.000 złp. [11]), wreszcie kilku wsi pod samą Warszawą, które otrzymał na sejmie 1652 r. od Jana Kaźmierza [12]).

Jan IV. Leszczyński wybitnie występuje w dziejach naszych. W r. 1645 prezyduje z woli króla Władysława IV. na rozmowie przyjacielskiej katolików z dysydentami w Toruniu [13]), 1651, dnia 7. maja towarzyszy księciu Floryanowi Czartoryskiemu przy wjeździe na biskupstwo poznańskie [14]), 1655 wysłany zostaje przez Jana Kaźmierza celem odwrócenia wojny do Sztokholmu, a nie zastawszy tam już Karola Gustawa, wraca się i dogania go pod Krakowem, ale rokowania rozbijają się o zbyt wygórowane żądania Szwedów, którzy za okazaną prawowitemu królowi wierność pustoszą dobra Leszczyńskiego [15]). Następnie uczestniczy w naradzie senatorów polskich w Opolu, skąd jedzie do Wiednia z prośbą o pomoc, ale nadaremnie, tak samo też w r. 1656 [16]). Od r. 1659—1660 jest komisarzem polskim w Oliwie [17]), gdzie 3. maja 1660 zawarto wieczysty pokój z Szwedami. Następnie sprzeciwia się obraniu

---

[1]) Jeszcze w r. 1777 pobierały trzy córki królowej francuskiej Maryi z Sierakowa 1000 dukatów rocznie. Archiwum Jarocińskie księcia Hugona z Radolina.

[2]) Arch. Leszczyńskich. Poznań 1637, w poniedziałek po ś. Maryi Magdalenie.

[3]) Boniecki, Herbarz.

[4]) In. Pos. 1629 f. 963.

[5]) Arch. Leszczyńskich. Poznań 1655, w sobotę po Trzech Królach.

[6]) Tamże. Poznań 1668, w środę po Narodzeniu P. M.

[7]) Tamże. Warszawa 1650, dnia 29. kwietnia.

[8]) Arch. państw. pozn. Kcynia 13 f. 430.

[9]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1627, w środę po niedzieli Exaudi (Oblata).

[10]) Tamże. Warszawa 1650, w czwartek po Niewiniątkach.

[11]) Tamże. Wschowa 1651, we wtorek po niedzieli Cantate.

[12]) Script. Rer. Pol. XVI., 202.

[13]) Szujski J. Dzieje Polski III., 293.

[14]) Łukaszewicz J. Obraz m. Poznania II., 325.

[15]) Script. Rer. Pol. XVI., 202, 332.

[16]) Szujski. III., 385.

[17]) Tamże. III., 397.

królem polskim Kondeusza, natomiast popiera kandydaturę księcia neuburskiego [1]), pozyskany przez jego teścia, elektora brandenburskiego. Na sejmie 1666 zwalcza stronnictwo królowej Maryi Ludwiki [2]), a na sejmie 1672 wytacza skargę na podkanclerzego Olszowskiego [3]).

Pod wpływem matki zostawszy katolikiem, rugował z dóbr swoich heretyków, a 1637 r. zapisał na Niechłodzie na wyderkaf kościołowi ś. Ducha w Lesznie, który wedle jego własnego zeznania wybudowała matka jego, Zofia z Bnina Opaleńska, 2.000 złp. rocznego czynszu [4]).

Żoną jego była Cecylia z Konar Kołaczkowska, córka Mikołaja, kasztelana krzywińskiego, i Anny z Potulic [5]), która otrzymała posagiem 60.000 złp., a drugie tyle od męża jako oprawę [6]).

Wojewoda Jan umarł bezdzietnie [7]) w r. 1678 [8]).

Po żonie jego wzięli sukcesyą, 300.000 złp., synowie siostry jej Konstancyi, żony Stefana z Grudny Grudzińskiego, starosty bolemowskiego [9]).

Przecław, syn Andrzeja I., wojewody brzesko-kujawskiego, i Zofii z Bnina Opaleńskiej, ur. 15. sierpnia 1605 r. [10]), 1642 kasztelan nakielski [11]), 1644 kasztelan śremski [12]), 6. sierpnia 1658 wojewoda derpski, 1643 starosta kcyński [13]), 1666 starosta wschowski [14]), dziedzic miasta Śmigla i wsi Koszanowa, Glińska Wielkiego, Glińska Małego i Nowejwsi [15]), Drzeczkowa [16]), Witosławia [17]) części Rydzyny [18]) i Wilkowa polskiego [19]).

Dobra śmigielskie, których część kupił 1634 r. od drugiej żony swojej za 80.000 złp. [20]), zrezygnował na zawsze 1652 r. Bogusławowi I. Leszczyńskiemu, podskarbiemu koronnemu, zastrzegając sobie dożywocie i spłacenie przez Bogusława długów w ilości 67.000 złp. [21]).

---

[1]) Kluczycki Fr., Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego. I., 267, 367.

[2]) Szujski. III., 465.

[3]) Kluczycki Fr. Pisma itd. II., 889.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1637, w poniedziałek po ś. Maryi Magdalenie.

[5]) Arch. państw. pozn. Kościan 1652, w czwartek po śś. Filipie i Jakóbie.

[6]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1651, we wtorek po niedzieli Cantate.

[7]) Arch. państw. pozn. Kcynia 1687, f. 560.

[8]) Tamże. Kcynia nr. 131, f. 680.

[9]) Tamże. Kcynia 1687. (Exin nr. 49 f. 560).

[10]) Tę datę podaje ks. Korytkowski w Żywocie brata jego bliźniego, prymasa Andrzeja. Korytkowski, Arcybiskupi gnieźnieńscy.

[11]) Został nim po Ossowskim „który ze wszystkiem domem i sprzętami przypadkowym pożarem zginął“. Radziwiłł St. A. Pamiętniki. II., 84.

[12]) W Archiwum Leszczyńskich zachodzi jako kasztelan śremski 1652. Poznań, w poniedziałek po ś. Franciszku, a jako wojewoda derpski 1668, Poznań, w sobotę przed ś. Jakóbem.

[13]) Archiwum państwowe pozn. Kcynia, 37, 1068.

[14]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1668, w sobotę przed ś. Jakóbem.

[15]) Tamże. Wschowa 1634, we wtorek po Obrzezaniu.

[16]) Wizyta kościoła śmigielskiego przez Glińskiego z r. 1685.

[17]) Tamże.

[18]) Łukaszewicz J. Krótki opis kościołów parochialnych II. 79.

[19]) Cost. 1648.

[20]) To jest części Śmigla i Koszanowa i całe wsi Glińsko W. i M. i Nowawieś. A. L. Wschowa 1634, wtorek po Obrzezaniu.

[21]) Archiwum Leszszyńskich. Poznań 1652, w poniedziałek po ś. Franciszku.

Wychowany przez matkę w wierze katolickiej mimo oporu najstarszego przyrodniego brata swego i opiekuna, Rafała VII., wojewody bełskiego [1]), kształcił się najprzód w kolegium OO. Jezuitów w Poznaniu [2]), później w Padwie [3]), był posłem na sejmy i zasiadał w rozmaitych komisyach, walczył przeciwko Szwedom w Prusach, dokąd wyruszył 1653 r. z Międzyrzecza na czele chorągwi jazdy niemieckiej [4]).

W r. 1640 zapisał na Śmiglu kaznodziei niemieckiemu w tamtejszym kościele parafialnym 150 złp. rocznego czynszu od 1500 złp. pod warunkiem, że będzie kazał w niedziele i święta [5]), do tegoż kościoła na msze 1646 r. wraz z drugą żoną swoją 100 złp. rocznie na Glińsku W. i M. i Nowejwsi [6]), a 1649 r. 2.000 złp. szpitalowi śmigielskiemu [7]).

W Drzeczkowie odnowił kościół katolicki, któremu nadto zapisał 1666 r. 3.000 złp. na Witosławiu [8]).

Był opiekunem synów podskarbiego Bogusława I. [9]), umarł bezdzietnie 1670 r., przeżywszy utratę województwa swego.

Pierwszą jego żoną była Anna Mielżyńska, córka Mikołaja, kasztelana gnieźnieńskiego, której zapisał 1630 r. 15.000 złp. wiana i tyleż przywianku [10]), drugą Anna z Orli Orzelska, wdowa po Wacławie Rozdrażewskim [11]).

Wacław III., najmłodszy syn Andrzeja I., wojewody brzesko-kujawskiego, i Zofii z Bnina Opaleńskiej, ur. 15. sierpnia 1605 r. w godzinę po bracie Przecławie [12]), wychowany przez matkę w wierze katolickiej mimo oporu najstarszego, przyrodniego brata Rafała VII., wojewody bełskiego [13]), pierwotnie uczeń OO. Jezuitów w Poznaniu, 1622 r. w Padwie [14]), około 1630 sekretarz królewski, 1633 kanonik krakowski i scholastyk łęczycki i jako taki deputat na trybunał koronny, 1640 proboszcz łęczycki, 1643 referendarz koronny [15]) i proboszcz płocki, 1644 kanonik i wkrótce potem biskup warmiński, 1658 po śmierci stryjecznego brata, prymasa Andrzeja III. Leszczyńskiego, arcybiskup gnieźnieński.

Jako kanonik krakowski towarzyszy Wacław III. Łukaszowi Opaleńskiemu, marszałkowi w. k., w poselstwie do Włoch, 1645 sam jako poseł jedzie z Krzysztofem Opaleńskim, wojewodą poznańskim, do Francyi celem zaślubienia w imieniu królewskiem i przywiedzenia do Polski Maryi Ludwiki, w której to podróży towarzyszą mu

---

[1]) Korytkowski w żywocie prymasa Wacława.
[2]) Tamże.
[3]) Boniecki, Herbarz.
[4]) Zackerts Chronik der Stadt Meseritz, 89.
[5]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1640, w poniedziałek po Poczęciu N. P. M.
[6]) Tamże. Poznań 1646, w poniedziałek po ś. Małgorzacie.
[7]) Archiwum państwowe pozn. Cost. Resign. 1649 po niedzieli Cantate.
[8]) Wizyta Glińskiego z r. 1685.
[9]) Archiwum Leszczyńskich. Poznań 1668, w sobotę przed ś. Jakóbem.
[10]) Arch. państw. pozn. Res. Pos. 1630 f. 73.
[11]) Archiwum Leszczyńskich. Wschowa 1634, we wtorek po Obrzczaniu.
[12]) Korytkowski J. Arcybiskupi gnieźnieńscy. IV., 85.
[13]) Tamże.
[14]) Boniecki, Herbarz.
[15]) „Za nową godność dziękując królowi, uczynił piękną aluzyą do kościelnej modlitwy na święto ś. Wacława, w ten dzień przypadające: Panie, który sługi swego Wacława szlachectwo w lepszą przemieniłeś godność — co się wielce podobało krolowi.“ Radziwiłł St. A. Pamiętniki II., 91.

dwaj siostrzeńcy, Adryan Słupecki i Jan Orzechowski [1]), wita królową pod Gdańskiem na czele 100 pancernych, 100 dragonów i 100 węgierskich hajduków [2]), 1648 przyczynia się do obioru Jana Kaźmierza, na wyprawę przeciwko Kozakom wysyła pułk jazdy, w czasie wojny szwedzkiej przechodzi na stronę nieprzyjaciół i oddaje się pod opiekę elektora brandenburskiego, następnie pośredniczy w układach Polaków z elektorem, 1661 na naradzie senatorów w Częstochowie zobowiązuje się popierać księcia d'Enghien, 1663 przykłada się do poskromienia buntu wojska, 1664 stara się na sejmie doprowadzić do zgody Lubomirskiego z królową, poczem w sądzie nad Lubomirskim podpisuje wyrok śmierci na niego.

Umiera 1. kwietnia 1666 w ulubionych Łyszkowicach, gdzie, odnowiwszy pałac, od dłuższego czasu przebywał, wszystkie bowiem inne rezydencye arcybiskupie przez Szwedów zniszczone zostały. Pochowany w kolegiacie łowickiej, gdzie mu wystawiono nagrobek z napisem historyka Joachima Pistoriusa, któremu za życia roczną pensyą płacił [3]).

Prymas Wacław był słabego charakteru, jak okazuje zachowanie się jego w wojnie szwedzkiej, zresztą człowiekiem uczonym, hojnym, łagodnym i wyrozumiałym [4]).

Linia młodsza.

Wacław II. hr. na Lesznie Leszczyński, syn Rafała V., kasztelana śremskiego, i Anny Korzbokówny [5]), 1598 student w Padwie, 1616 kasztelan kaliski, 1618 wojewoda kaliski, 1620 podkanclerzy, 1625 kanclerz w. k., 1628 generał wielkopolski, starosta brzeski, wałecki [6]), grojecki i kamionacki, z kalwina katolik, dziedzic Gołuchowa, gdzie 1601 r. oddał kościół katolikom, opatrzył w wszelkie sprzęty i przyozdobił [7]), Przygodzic, gdzie wystawił kościół drewniany [8]), miasta Śmigla i wsi Glińska Wielkiego i Małego, Nowejwsi i Koszanowa, które to dobra dostał od króla po zamordowaniu przez Arciszewskich Kaspra Jaruzek Brzeźnickiego [9]), skazał 1623 jako podkanclerzy w zastępstwie marszałka nadwornego za rozszerzanie pisma Naimanna, przeciwko Jezuitom krakowskim wymierzonego, a w Toruniu wydanego na trzy miesiące więzienia i przeproszenie Jezuitów Jerzego Nowodworskiego, dworzanina królewskiego [10]), a jako kanclerz dał w imieniu króla Akademii krakowskiej niekorzystną w zatargu z Jezuitami odpowiedź [11]).

Umarł 1628 r.

---

[1]) Niemcewicz, Pamiętniki o dawnej Polszcze. III., 222–225.

[2]) Tamże.

[3]) Korytkowski J. Arcybiskupi gnieźnieńscy. IV., 83–133.

[4]) Szczegóły z życia prymasa Wacława podaje St. A. Radziwiłł, kanclerz w. litewski, w swych Pamiętnikach. II., 182, 196.

[5]) Arch. państw. pozn. Caus. Off II., r. 1591.

[6]) Archiwum Leszczyńskich. Kościan 1623, w sobotę po ś. Bartłomieju. Że był także starostą grojeckim i kamionackim, podaje Boniecki.

[7]) Łukaszewicz J., O kościołach Braci Czeskich, 287.

[8]) Łukaszewicz J., Krótki opis kościołów parochialnych.

[9]) Archiwum Leszczyńskich. Kościan 1623, w sobotę po ś. Bartłomieju.

[10]) Script. Rer. Pol. XVII., 135—136.

[11]) Tamże. XVII., 244—245.

Żoną jego była Anna Rozdrażewska h. Doliwa, córka Jana, kasztelana poznańskiego, dziedzica Krotoszyna, i Katarzyny Potulickiej h. Grzymała [1]).

Dziećmi kanclerza Wacława II. i Anny Rozdrażewskiej byli:

1. Katarzyna, ur. 1600 r., zmarła 21. maja 1664 r. [2]), żona [3]) Piotra Opaleńskiego, wojewody kaliskiego, pochowana w kościele parafialnym w Radlinie, gdzie syn wystawił jej nagrobek [4]).

2. Maryanna, żona Andrzeja z Tuczna Tuczyńskiego, podkomorzego inowrocławskiego [5]); kościół zbąszyński, przez heretyków spustoszony, odnowiła i katolikom oddała [6]).

3. Anna, pierwsza żona Jana Potockiego, podkomorzego halickiego, gorliwego kalwina [7]).

4. Barbara, żona Wojciecha Miaskowskiego, kasztelana santockiego, herbu Bończa, syna Maksymiliana, cześnika poznańskiego, i Zofii Mycielskiej [8]).

5. Rafał VIII. [9]), dziedzic Lutej [10]), pułkownik królewski, zginął 1647 r. w księstwie opolskiem. Na pogrzebie jego miał kazanie Kasper Drużbicki, Jezuita [11]). Żoną jego była Krystyna Masłowska [12]).

6. Jan V. [13]), 1652 r. opat paradyski, biskup kijowski, zmarły 1657 r. jako biskup-nominat chełmiński.

Jako opat paradyski był wraz z Szlichtyngiem, sędzią ziemskim wschowskim, 1652 pośrednikiem w sprawie farbierzy w Międzyrzeczu [14]), w czasie najazdu szwedzkiego pozostał wiernym Janowi Kaźmierzowi i wraz z krewnymi swymi miał udział

---

[1]) Instalacya jej wnuka Andrzeja Leszczyńskiego na kanonika gnieźnieńskiego. Lib. Inst. Cap. Gnes. B. 236 b.

[2]) Że Katarzyna była córką Rozdrażewskiej, o czem Boniecki wątpi, dowodzi instalacya jej syna, Kaźmierza Jana z Bnina Opaleńskiego, na kanonika poznańskiego. Weimann R. „Receptiones seu installationes etc.“. Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk. XXXV., 105. Tam jako matka Katarzyny jest podana Anna Rozdrażewska.

[3]) Boniecki twierdzi, że pierwszym mężem Katarzyny był Stanisław Grzymułtowski, starosta średzki.

[4]) W ścianie kaplicy Opaleńskich w Radlinie wprawione są dwa popiersia, jedno obok drugiego, na blasze wybornie malowane. Kaplicę tę odnowił bardzo pięknie z polecenia i na koszt księcia Hugona z Radolina Władysław Marcinkowski.

[5]) Instalacya jej syna Jana Tuczyńskiego na kanonika poznańskiego w r. 1662. Rocznik Tow. Przyj. Nauk XXXV., 109.

[6]) Łukaszewicz, Krótki opis kościołów itd. II., 348.

[7]) Archiwum Leszczyńskich. Lublin 1663, we wtorek po Wniebowzięciu P. M. Lublin 1664, w piątek po niedzieli Rogationum. Łukaszewicz (Dzieje kościołów wyznania helweckiego itd. 336, 338) myli się, sądząc, że Anna przeżyła męża, owszem umarła przed mężem, którego drugą żoną była Zofia z Goraja.

[8]) Instalacya Aleksandra Józefa Miaskowskiego na kanonika pozn. 1721 r. Rocznik Tow. Przyj. Nauk. XXXV., 136.

[9]) Rel. Wschow. 1629 f. 463.

[10]) Wedle Bonieckiego.

[11]) Wspomina o tem Niesiecki.

[12]) Tak pisze Boniecki, powołując się na M. 191 f. 357.

[13]) Rel. Wschow. 1629 f. 463.

[14]) Zackerts Chronik der Stadt Meseritz. Poznań 1883, str. 80.

w naradzie senatorów w Opolu na Śląsku, jeździł w poselstwie do cesarza, w powrocie z Ratysbony umarł [1]).

7. Andrzej III. [2]), 1628 kanonik krakowski, opat trzemeszeński, potem czerwiński, 1642 biskup kamieniecki, kanclerz królowej Cecylii, 1645 podkanclerzy, 1650 kanclerz w. k., 1652 arcybiskup gnieźnieński, zmarły w Skierniewicach 16. kwietnia 1658 r., pochowany w kolegiacie łowickiej, gdzie mu wzniósł pomnik marmurowy brat jego stryjeczny, prymas Wacław Leszczyński [3]).

Kształcił się 1623 r. wraz z bratem Władysławem w kolegium OO. Jezuitów w Kaliszu [4]), jako biskup kamieniecki wyznaczony został na synodzie prowincyonalnym w Warszawie do komisyi do korektury ustaw synodalnych, jako kanclerz królowej Cecylii Renaty przebywał prawie ciągle na dworze królewskim, gdzie dla znajomości języka niemieckiego i gładkości w obejściu mile był widziany. Dnia 20. czerwca 1644 wygłosił mowę na pogrzebie tej królowej w Krakowie [5]). W r. 1646 dnia 10. lutego witał pod Oliwą przybywającą do Polski królową Maryą Ludwikę, na której uczczenie przywiódł z sobą 300 ludzi, przez połowę hajduków, przez połowę dragonów, w barwę jego przybranych [6]). Na sejmie 1646 r. chwalił zamiar Władysława IV. walczenia przeciw niewiernym, ale oświadczał się za wojną odporną [7]), na sejmie 1648 r. radził ograniczyć elekcyą na dwa tygodnie i obrać hetmanem księcia Jeremiego Wiśniowieckiego [8]), popierał kandydaturę królewicza Karola Ferdynanda, a gdy obrano Jana Kaźmierza, uczestniczył w jego koronacyi 17. stycznia 1649 w Krakowie [9]) i w imieniu króla odbierał przysięgę wierności od Torunia i Elbląga. Jako podkanclerzy wadził się ciągle z kanclerzem Ossolińskim [10]), w r. 1651 towarzyszył Janowi Kaźmierzowi w wyprawie przeciwko Chmielnickiemu, na którą przywiódł dwie chorągwie dobrze ubranej i uzbrojonej piechoty i chorągiew nadwornych Kozaków [11]), w bitwie pod Beresteczkiem z krzyżem w ręku zagrzewał wojsko do męstwa, a po bitwie nalegał wraz z Jeremim Wiśniowieckim na króla, aby ścigał nieprzyjaciela [12]), w czasie wojny szwedzkiej towarzyszył Janowi Kaźmierzowi na Śląsk, z Głogówka napisał w końcu października 1655 r. list do papieża z prośbą, aby nakłonił książąt chrześcijańskich do niesienia pomocy Polsce, dnia 15. listopada tegoż roku przewodniczył radzie senatorów w Opolu na Śląsku, po wyjeździe Jana Kaźmierza do Polski osiadł w Nisie, skąd prosił papieża o pozwolenie zużycia sreber i kosztowności kościelnych na potrzeby Rzeczypospolitej [13]). Gdy się układy z Austryą rozbiły, radził

---

[1]) Korytkowski, Arcybiskupi. IV., 59.

[2]) Rel. Wschov. 1629 f. 463.

[3]) Korytkowski, Arcybiskupi IV., 80.

[4]) Gdy tam w sierpniu 1623 wystawiono na szczęśliwy przyjazd Zygmunta III. sztukę o Zygmuncie Starym, Andrzej występował w roli arcybiskupa, a Władysław jako Prudentia. Raczyński E. Wspomnienia Wielkopolski. Dodatek XXVIII.

[5]) Mowa ta wyszła drukiem.

[6]) Niemcewicz, Pamiętniki o dawnej Polszcze. IV., 133, 136.

[7]) Radziwiłł St. A. Pamiętniki. II., 211. Mowa ta wydrukowana w Pomnikach dziejów Polski. Wrocław 1840. I., 103—119.

[8]) Tamże. II., 323.

[9]) Tamże.

[10]) Radziwiłł St. A. Pamiętniki. II., 371.

[11]) Script. Rer. Pol. XVI., 289, 296. XIX., 295, 306.

[12]) Tamże. XIX., 360.

[13]) Theiner, Mon. XI., 505. Script. R. P. XVI., 344, 347.

królowi, który go bardzo poważał, przyrzec tron polski Rakocemu pod warunkiem udzielenia pomocy Polsce [1]), po powrocie do kraju nakłonił duchowieństwo swe do złożenia nadzwyczajnej kontrybucyi na potrzeby publiczne [2]). Szwedzi tak zniszczyli jego dobra, że koniec życia przepędził w niedostatku.

Roztropny, uczony i cnotliwy, kościołowi i klasztorowi tynieckiemu ustąpił część dóbr opackich, w klasztorze czerwińskim zaprowadził i uposażył profesurę teologii i filozofii, katedrę chełmińską ozdobił ołtarzami prześlicznej roboty, w kapitule chełmińskiej ustanowił prałaturę archidyakona i uposażył seminaryum duchowne w Chełmnie [3]).

Miał dwór w Warszawie „za wałem", który sejm z r. 1654 zwolnił na zawsze od czynszu, staroście warszawskiemu należącego [4]).

W ł a d y s ł a w I., czwarty syn kanclerza Wacława II. i Anny Rozdrażewskiej [5]), 1650 podkomorzy poznański, 1658 wojewoda łęczycki [6]), starosta ostrzeszowski [7]), dziedzic Gołuchowa z przyległościami [8]), dożywotni posiadacz Tykadłowa, Russowa, i Tłokini [9]), kształcił się w kolegium OO. Jezuitów w Kaliszu [10]), był wykonawcą testamentu brata swego, prymasa Andrzeja [11]), 1674 r. miał udział w sejmie konwokacyjnym [12]).

Umarł przed r. 1680.

Pierwszą żoną jego była od r. 1640 Katarzyna z Błociszewa Gajewska [13]), drugą Agnieszka z Kołacina Plichcianka (1-o v. Mikołajowa Radziejowska, kasztelanowa łęczycka, 2-o v. Zygmuntowa Walewska, podkomorzyna łęczycka) [14]), trzecią Barbara Walewska (od 14. lipca 1680 r. 2-o v. Michałowa Lasocka, podkomorzyna wyszogrodzka) [15]).

Dzieci Władysława I., wojewody łęczyckiego,

a) z Katarzyny Gajewskiej:

1. A n n a, od r. 1658 żona Władysława Michała Skoroszewskiego [16]),
2. T e r e s a, żona Gabryela Karnkowskiego, kasztelana racięskiego [17]),
3. N. Kameduła [18]),

---

[1]) Script. R. P. XVI., 337.
[2]) Korytkowski, Arcybiskupi gnieźn. IV., 78.
[3]) Tamże. IV., 61.
[4]) Vol. Leg. 1654. IV. f. 457.
[5]) Rel. Wschov. 1629 f. 643.
[6]) Boniecki pisze, że Władysław był 1649 krajczym, 1652 podczaszym królowej.
[7]) Arch Leszczyńskich. Kalisz 1661, we wtorek po ś. Katarzynie. Wedle Bonieckiego był też 1649 starostą wiśniowskim, a 1651 tyszowieckim.
[8]) Te dobra sprzedał wnuk jego.
[9]) Vol. Leg. IV. f. 328.
[10]) Raczyński E. Wspomnienia Wielkopolski. Dodatek XXVIII.
[11]) Korytkowski, Arcybiskupi gnieźn. IV., 80.
[12]) Kluczycki F. Pisma itd. II., 1372.
[13]) Rel. Pos. 1640 f. 541.
[14]) Boniecki.
[15]) Niesiecki. Boniecki.
[16-17]) Boniecki.
[18]) Niesiecki.

4. Andrzej V.[1]),
5. Jan VI. Ignacy[2]),
6. Wacław IV.[3]).
Z Barbary Walewskiej:
7. Ludwika, żona 1-o Damiana Garczyńskiego, chorążego poznańskiego, 2-o Jana Malińskiego, podkomorzego łęczyckiego[4]).

Andrzej V., syn Władysława, wojewody łęczyckiego, i Anny Gajewskiej[5]), 1655 kanonik gnieźnieński po otrzymaniu czterech mniejszych święceń w kolegiacie łowickiej z rąk stryja, prymasa Andrzeja, zostaje 1665 koadjutorem opactwa czerwińskiego, poczem zrzeka się dobrowolnie kanonii gnieźnieńskiej. Od stryja swego, prymasa Angrzeja, otrzymał dożywocie na dobrach Konarach, Podgorzycach, Ostrowiu, Lasach i Przylociu, tudzież na dziesięcinach w Zborowie i Tykadłowie[6]). O dalszych jego losach nic nie wiadomo[7]).

Jan VI. Ignacy, syn Władysława, wojewody łęczyckiego, i Anny Gajewskiej, podczaszy koronny, starosta ostrzeszowski[8]), fundator ołtarza ś. Ignacego w kościele OO. Jezuitów w Kaliszu[9]), ożeniony z Zofią Zienowiczówną, marszałkówną oszmiańską[10]), z której pozostawił córki:
1. Katarzynę, żonę Michała Strutyńskiego, stolnika wołkowyskiego[11]),
2. Eleonorę, żonę Miłońskiego, podczaszego brzeskiego[12]).
Umarł 1697 r.

Wacław IV., syn Władysława, wojewody łęczyckiego, i Anny Gajewskiej, 1658 r. krajczy koronny, 1673 wojewoda podlaski, starosta kowelski i wiśniowski[13]), dziedzic Gołuchowa z przyległościami, oraz miasta Raszkowa i wsi Raszkówka[14]), wreszcie Wziąchowa pod Koźminem, który 1689 r. sprzedał Wojciechowi Zdzychowskiemu za 50.000 złp.[15]).

Wacław IV. zostawał podczas wyprawy podhajeckiej z większą częścią wojska na Wołyniu[16]), pułk jego stał w Bracławiu[17]), 1673 miał w wyprawie chocimskiej pułk pieszy[18]), 1673 był na radzie wojennej, już za Dniestrem odbytej[19]), i był

---

[1]) Lib. Inst. Cap. Gnes. B. 236 b. Korytkowski, Prałaci i Kanonicy. II., 443.
[2]–[4]) Niesiecki.
[5]) Instalacya na kanonika gnieźnieńskiego Lib. Installationum Cap. Gnes. B. 236 b.
[6]) Korytkowski, Arcybiskupi gnieźn. IV., 79.
[7]) Tak pisze Korytkowski (Prałaci i Kanonicy gnieźnieńscy, II., 443). Być może, że Andrzej wyższych święceń nie odebrał i że jest identycznym z Andrzejem Rafałem z Leszna Leszczyńskim, po którym wdowa, Katarzyna Szołdrska, była 1683 r. dożywotnią panią kilku części Skomlina i Toplina. Arch. państw. pozn. Kl. Ołobok. C. 2. Karwowski St. Klasztor PP. Cystersek w Ołoboku. Poznań 1899, str. 23.
[8]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, w poniedziałek po ś. Michale.
[9]) Niesiecki.
[10]) Vol. leg. VIII. r. 1775 ł. 413.
[11]–[12]) Wedle Bonieckiego.
[13]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1661, w poniedziałek po ś. Franciszku Wyznawcy.
[14]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, we wtorek po Wnieb.
[15]) Rocznik Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu. III., 34.
[16]) Kluczycki F. Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego. I., 317.
[17]) Tamże. I., 704.
[18]) Tamże. II., 1309.
[19]) Tamże. II., 1334.

jednym z 11 senatorów, którzy przy wojsku wytrwali [1]), 1674 zjechał na zjazd lubelski [2]), w tymże roku na sejmie elekcyjnym mianowany został deputatem do przyjęcia posła cesarskiego [3]), 1683 r. w wyprawie pod Wiedeń miał chorągiew husarską (120 koni) i pułk piechoty (380 ludzi) [4]).

Był dobrodziejem OO. Reformatów w Kowlu [5]), umarł 1688.

Pierwszą żoną Wacława IV., wojewody podlaskiego, była Konstancya z Czarncy Czarniecka, córka sławnego Stefana, hetmana polnego koronnego, wojewody ruskiego, i Zofii Kobierzyckiej [6]), dobrodziejka kościoła jezuickiego w Warszawie, który 1671 r. obdarzyła bogatymi aparatami i naczyniami srebrnemi, oraz obrazem ś. Franciszka Borgiasza, wymalowanym przez nadwornego malarza królewskiego za 30 dukatów [7]).

Drugą żoną była księżniczka Zofia Wiśniowiecka, córka Dymitra, kasztelana krakowskiego i hetmana w. k. [8]).

Trzecią żoną była Zofia z Bnina Opaleńska, wdowa po Adamie Konarzewskim, staroście konińskim, dziedziczka Turzyna, Szaradowa, Rzemieniewic, Zalesia i Pińska [9]).

Dzieci wojewody Wacława IV.:

a) z Konstancyi Czarnieckiej:

1. Stefan [10]),

2. Magdalena, żona Pawła Działyńskiego, wojewodzica kaliskiego [11]),

b) z Zofii Wiśniowieckiej:

3. Kaźmierz Ignacy [12]),

4. Wiktorya, żona Józefa Potockiego, wojewody kijowskiego [13]), opiekunka sierot, dobrodziejka kolegium OO. Jezuitów w Stanisławowie [14]).

5. Teofila, żona 1-o przyrodniego brata swego, Filipa Konarzewskiego, starosty konińskiego, który zapisał jej 1693 r. 50.000 złp. [15]), 2-o księcia Janusza na Wiśniowcu i Zbarażu Wiśniowieckiego, kasztelana krakowskiego [16]), dobrodziejka OO. Jezuitów w Krzemieńcu, a fundatorka OO. Reformatów w Koninie [17]). Owdowiawszy po raz drugi, została Dominikanką we Lwowie [18]).

---

[1]) Tamże. II., 1345.

[2]) Tamże. II., 1419.

[3]) Tamże. II., 1434.

[4]) Kluczycki F. Akta do dziejów króla Jana III., 335, 340 (Acta hist. V. VI.).

[5]) Vol. leg. r. 1676. V., 368. Malinowski Bazyli, Facundia soluta, Poznań 1762 f. 61.

[6]) Krajewski M. ks., Historya Stefana Czarnieckiego. Warszawa 1787, str. 397.

[7]) Łukaszewicz J., Krótki opis kościołów itd. III., 80.

[8]) Malinowski Bazyli, Facundia soluta, 60, 61.

[9]) Arch. państw. poz. Kcynia 1683 f. 279., gdzie imię męża mylnie podane. Po śmierci Wacława IV. wyszła Zofia za mąż po raz trzeci i to za Łukasza Stanisława Opaleńskiego, starostę nowokorczyńskiego. In. Pos. 1690. XII., 69. In. Cost. 1737 f. 156.

[10]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, w poniedziałek po Wniebowzięciu P. M.

[11]) Rel. Pos. 1701. II. 3.

[12]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, w poniedziałek po Wniebowzięciu P. M. Że Kaźmierz Ignacy był synem Wiśniowieckiej, podaje Boniecki.

[13]) Malinowski B. Facundia soluta, str. 154.

[14]) Niesiecki.

[15]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, w środę po Narodzeniu P. M.

[16]) Arch. państw. pozn. Kcynia (Exin) 52 f. 237. 61 f. 99.

[17]) Malinowski Bazyli, Facundia soluta, str. 62.

[18]) Archiwum Mycielskich w Widawie pod Poniecem.

6. Konstancya (niewiadomo z jakiej matki), Cysterka w Trzebnicy, gdzie złożyła śluby zakonne 8. grudnia 1666 r. Była tam podprzeoryszą 1684 r., skarbniczką 1701 r., a umarła 24. marca 1714 r. [1]).

Stefan i Kaźmierz Ignacy Leszczyńscy puścili 1693 r. macosze, Zofii z Bnina Opaleńskiej, Raszków i Raszkówek, na których to dobrach miała 22.000 złp., i równocześnie przelali na nią 12.000 złp. po ojcu [2]).

Stefan, starszy syn Wacława IV., wojewoda kaliski, starosta kowelski [3]), dziedzic Czarncy, oraz Babic, Latorzowa, Pruszkowa, Blizny, Celejowa, Gusina, Włoch, Wilków i Stojart w powiatach czerskim i warszawskim, Tykadłowa, Tłokini i Rusewa w powiecie kaliskim [4]), zmarły 1722 r., pozostawił z pierwszej żony Konstancyi Mniszchówny, wojewodzianki wołyńskiej, córki [5]):

1. Konstancyą, zakonnicę w Wieluniu 1710 r. [6]),

2. Annę, żonę 1-o Jana Gniewosza, kasztelana zawichojskiego, 2-o od 13. czerwca 1711 r. Aleksandra Szembeka, wojewody sieradzkiego [7]),

z drugiej żony, Joanny Teresy Brzostowskiej, wojewodzianki trockiej (1-o v. Janowej Radziejowskiej, 2-o v. Zygmuntowej Denhoffowej [8]):

3. Ewę, żonę Jana Szembeka, kanclerza w. k. [9]), fundatorkę PP. Karmelitanek bosych w Krakowie i PP. Wizytek w Lublinie [10]).

Kaźmierz Ignacy, drugi syn Wacława IV., wojewody podlaskiego, kasztelan lwowski, starosta kamionacki [11]), dziedzic Gołuchowa z zamkiem, Turska W., Turska M., Jedlca, Macewa, Czerminka, Porednicy, Kurewa, Morzy i Cieśli w powiecie kaliskim, które to dobra sprzedał 1695 r. za 365.000 złp. Teresie Korwinównie z Gąsiewa Gąsiewskiej, żonie Józefa Bogusława Słuszki, kasztelana wileńskiego i hetmana polnego litewskiego [12]), oraz Szedrowa, Ostryborza, Parznina, Brzumina i Szymanowic, które to dobra sprzedał siostrze Wiktoryi, żonie Józefa Potockiego, wojewody kijowskiego [13]).

Z żoną, Magdaleną Chodorowską, podkomorzanką lwowską, nie miał potomstwa [14]).

Umarł 1730 r., pochowany został w kościele OO. Jezuitów w Stanisławowie, których był dobrodziejem [15]). *Prof. Dr. Stanisław Karwowski* (Poznań).

---

[1]) Bach A. Geschichte des Klosterstifts in Trebnitz. Nissa 1859, str. 215, 216, 223. Konstancya jest tam nazwana wojewodzianką podlaską, więc mogła być tylko córką Wacława IV., a nie Władysława, wojewody łęczyckiego, jak pisze Niesiecki.

[2]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, w poniedziałek po Wniebowzięciu P. M.

[3]) Tamże.

[4]) Boniecki.

[5]) Niesiecki.

[6]) Boniecki.

[7]) Niesiecki.

[8]) Niesiecki. Boniecki.

[9]) Vol. Leg. VIII., r. 1775 f. 413.

[10]) Niesiecki.

[11]) Arch. Leszczyńskich. Kalisz 1693, w poniedziałek po Wniebowzięciu P. M.

[12]) Tamże. Poznań 1695, w środę po Wniebowzięciu P. M.

[13]) Boniecki.

[14—15]) Niesiecki. Boniecki.

Tablica I.

Początki rodu Leszczyńskich h. Wieniawa.

- **Machna z Leszna** 1393, *m. Wincenty z Żelnic*
  - **Piotr Leszczyński** 1412
    - **Paweł** 1463
    - **Jakób** 1463
    - **Jan I.** proboszcz pozn. kantor gnieźn. 1470 † 1492
  - **Maciej Leszczyński** 1432
- **Stefan z Karnina** 1393—1405, *ż. Zbyszka*
  - **Mikołaj Leszczyński** 1435
  - **Iwan Leszczyński z Chełkowa** 1422—1435
  - **Rafał I. Leszczyński z Leszna** 1416 † 1450 kasztelan przemęcki *ż. Anna*
    - **Rafał II.** 1461 † 1502 hr. na Lesznie marsz. nadw., kaszt. pozn. *ż. Małgorzata z. Bnina Śmigielska*
      - **Rafał III.** 1505 † 1560 kaszt. przemęcki *ż. Barbara z Bystrzycy*
        - **Wacław I.** 1558 † 1565 *ż. Barbara Rechenberkówna z Ochli*
    - **Kasper** 1469 † 1513 podkomorzy kaliski *ż. Zofia z Oporowa*
      - **Rafał IV.** 1504 † 1527 star. człuchowski, kaszt. lędzki, bisk. przemyski i płocki
      - **Jan II.** 1504 † 1535 kaszt. brzesko-kuj. *ż. Marya de Marcelanges*
        - **Rafał V.** 1545 † 1592 kaszt. śremski *ż. 1-o Barbara z Podhajec Wolska 2-o Anna Korzbokówna*
          - **Jan III.** 1580 † 1599 star. radziejow. *ż. Zofia z Bnina Opaleńska*
            - **Katarzyna** 1591 † 1636 *m. Adam Sędziwoj Czarnkowski*
          - **Andrzej I.** * 1559 † 1606 woj. brzesko-kuj. *ż. 1-o Anna Firlejówna 2-o Teodora ks. Sanguszkówna 3-o Zofia z Bnina Opaleńska*
            - Potomstwo zob. Tablica II.
          - **Katarzyna** *m. 1-o Wacław Ostroróg 2- Jan Konecki*
          - **Wacław II.** 1591 † 1628 kanclerz w. kor. *ż. Anna Rozdrażewska*
            - Potomstwo zob. Tablica III.
          - **Rafał VI.** 1580 star. radzymiński
          - **Maryanna** *m. 1-o Andrzej Firlej, kaszt. radomski 2-o Janusz ks. Zasławski woj. wołyński*
          - **Barbara** 1635 *m. Władysław Przyjemski*
      - **Barbara** *Szundorffowa*
      - **Małgorzata** *m. Jan Kiełbasa z Markowa*
    - **Marusza** *panna* 1492 † 1528
    - **Zofia** *Dłuska* 1527
    - **Barbara** *Drzewiecka* 1527
    - **Elżbieta** *Korycka* 1527
    - **Katarzyna** *Lasocka* 1527
  - **Dersław Leszczyński z Woliszewa** 1422—1446 *ż. Anna*
    - **Tomisław** 1453
- **Anna** 1426 *panna*

Tablica II.

Starsza linia Leszczyńskich.

Andrzej I.
* 1559 † 1606
ż. 1-o Anna Firlejówna, kaszt. lubelska 2-o Teodora ks. Sanguszkówna, woj. bracławska 3-o Zofia z Bnina Opaleńska, kaszt. rogozińska

Katarzyna
1636
m. Adam Sędziwoj Czarnkowski, woj. łęcz., gen. wielkop.

Rafał VII.
† 1636
woj. bełzki
ż. Anna Radzimińska, wojew. podlaska

Andrzej II.
1606
star. nakielski

Katarzyna
1623
m. Fabian Czema

Barbara
1610
m. Feliks z Konar Słupecki, kaszt. lubelski

Jan IV.
1628 † 1678
woj. krak.
ż. Cecylia z Konar Kołaczkowska, kaszt. krzywińska

Przecław
* 1605 † 1670
woj. derpski
ż. 1-o Anna Mielżyńska, kaszt. gnieź. 2-o Anna z Orli Orzelska

Wacław III.
* 1605 † 1666
arcyb. gnieź.

Teodora
1629
m. Zbigniew z Goraja Gorajski, kaszt. kijow.

Rafał IX.
† 1644
ż. 1-o Anna z Tulin Hornostajówna 2-o Katarzyna z Nagłowic Rejówna

Andrzej IV.
† 1651
woj. derpski
ż. 1-o ks. Anna Korecka 2-o Katarzyna Niemiryczówna 3-o Krystyna z Komorowa Strusiówna

Władysław II.
1636
podk. brzesko-lit.
ż. Katarzyna z Lachowic Sieniuczanka

Bogusław I.
1636
podsk., późn. podkanc. kor.
ż. 1-o Anna Denhoffówna, woj. sier. 2-o Joanna Katarzyna ks. Radziwiłłówna

Zbigniew
† młodo

Teofila
1657—1674
m. 1-o Rafał Buczacki 2-o Krzysztof Drohojowski, stol. lubel.

Samuel
† 1676
oboźny koron.
ż. Konstancya ks. Wiśniowiecka, starość. kaniowska

Andrzej VI.
† 1682
star. dubniński
ż. Helena Piaseczyńska

Anna Konstancya
1675
m. Stanisław Każmierz Bieniewski, woj. gen. czernichowski

Jan VII. Przecław
1665
star. warsz.

Bogusław II.
† 1691
bisk. łucki

Rafał X. Wacław
† 1703
woj. pozn., późn. łęcz. gen. wp. podsk. w. k.
ż. Anna Jabłonowska, kaszt. krak.

Aleksandra Cecylia
1661
m. Krzysztof Grzymułtowski, kaszt. i woj. pozn.

Ludwika
† młodo

Stanisław
* 1677 † 1766
król Polski
ż. Katarzyna z Bnina Opaleńska, kaszt. poznań.
† 1747

Marya
* 1703 † 1768
m. Ludwik XV. król francuski

Tablica III.
Młodsza linia Leszczyńskich.

Wacław II.
1591 † 1628
kanclerz w. kor.
ż. Anna Rozdrażewska

Katarzyna
* 1600 † 1664
m. Piotr Opaleński woj. kaliski

Maryanna
m. Andrzej Tuczyński, podk. inowrocł.

Anna
1663
m. Jan Potocki podk. halicki

Barbara
m. Wojciech Miaskowski kaszt. santocki

Rafał VIII.
† 1647
pułk. król.
ż. Krystyna Masłowska

Jan V.
1652 † 1657
bisk. chełmiński

Andrzej III.
1628 † 1658
arcyb. gnieźn.

Władysław I.
1629 † przed 1680
woj. łęczycki
ż. 1-o Katarzyna Gajewska
2-o Agnieszka Plichcianka
3-o Barbara Walewska

N.
Kameduła

Andrzej V.
1655
kan. gnieźn.

Jan VI. Ignacy
1693 † 1697
podczaszy kor.
ż. Zofia Zienowiczówna

Wacław IV.
1658 † 1688
woj. podlaski
ż. 1-o Konstancya Czarniecka
2-o Zofia Wiśniowiecka
3-o Zofia z Bnina Opaleńska

Anna
1658
m. Władysław Michał Skoroszewski

Teresa
m. Gabryel Karnkowski

Ludwika
m. 1-o Damian Garczyński chor. pozn.
2-o Jan Maliński podk. łęcz.

Katarzyna
m. Michał Strutyński stol. wołkowyski

Eleonora
m. Miłoński podcz. brzeski

Stefan
1693 † 1722
woj. kaliski
ż. 1-o Konstancya Mniszchówna
2-o Joanna Teresa Brzostowska

Magdalena
1701
m. Paweł Działyński wojewodzic kaliski

Kazimierz Ignacy
1693 † 1730
kaszt. lwowski
ż. Magdalena Chodorowska

Wiktorya
m. Józef Potocki woj. kijowski

Teofila
1693
m. 1-o Filip Konarzewski, star. koniński
2-o Janusz Wiśniowiecki kaszt. krak.

Konstancya
1666 † 1714
Cysterka
w Trzebnicy

Konstancya
1710
zakonnica w Wieluniu

Anna
1711
m. 1-o Jan Gniewosz kaszt. zawich.
2-o Aleksander Szembek, woj. sieradzki

Ewa
1775
m. Jan Szembek kancl. w. kor.

Dokumenty byłej Heroldyi Królestwa Polskiego.

(Dokończenie).

35. Drzewo genealogiczne *(huit quartiers)* hrabiego Brunona **Kicińskiego**, wydane przez rząd gubernialny Królestwa Galicyi i Lodomeryi dnia 20. grudnia 1810 r. (Wymienione są tam wraz ze swoimi herbami rodziny następujące: Kicińscy herbu Rogala, Lubienieccy herbu Rola, Rylscy herbu Ostoja, Sułkowscy herbu Pobóg, Cieciszowscy herbu Colonna, Sufczyńscy herbu Szeliga, Jezierscy herbu Nowina i Gordonowie herbu Bidant.

36. Dyplom nadania godności hrabiowskiej Piusowi **Kicińskiemu,** podpisany przez cesarza rzymskiego Franciszka II. dnia 23. maja 1806 r. (Herb zapisany w Herbarzu Król. Polsk., część I., str. 13).

37. Świadectwo nadania godności hrabiowskiej Piusowi **Kicińskiemu,** wydane przez senat Królestwa Polskiego dnia 30. kwietnia 1818 r.

38. Świadectwo szlachectwa dziedzicznego Daniela, Stanisława i Bazylego **Korzelińskich** herbu Dąb, wydane przez rząd gubernialny Królestwa Galicyi i Lodomeryi dnia 17. października 1800 r.

39. Wyciąg z ksiąg szlacheckich gubernii litewsko-wołyńskiej o rodzinie **Kuczewskich** herbu Poraj, wydane przez szlacheckie kolegium deputowanych tej gubernii dnia 24. grudnia 1819 r.

40. Dwa certyfikaty szlachectwa Jana i Franciszka Smetanka Ruczka **Kulczyckich** herbu Sas, wydane przez rząd gubernialny Królestwa Galicyi i Lodomeryi dnia 25. lipca 1833 r.

41. Świadectwo nadania godności hrabiowskiej Nepomucenowi i Klemensowi **Kwileckim,** wydane przez senat Królestwa Polskiego dnia 19. października 1819 r.

42. Dwa wypisy z metryk szlacheckich Królestwa Galicyi i Lodomeryi co do stanu hrabiowskiego Jana **Lanckorońskiego,** wydane przez rząd tego Królestwa dnia 13. sierpnia 1784 i 15. grudnia 1801 r.

43. Świadectwo nadania godności hrabiowskiej Antoniemu **Lanckorońskiemu,** wydane przez senat Królestwa Polskiego dnia 19. czerwca 1825 r.

44. Dyplom szlachectwa Stanisława **Lechowicza,** podpisany przez króla polskiego Zygmunta III. dnia 26. września 1592 r.

45. Dyplom szlachectwa Piotra z **Risenberga Lenka** herbu Potęga, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 2. kwietnia 1776 r.

46. Dyplom szlachectwa Stanisława **Lingenau,** podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta 15. marca 1782 r.

47. Dyplom szlachectwa dziedzicznego wdowy po podporuczniku, Magdaleny z Juszyńskich **Lipińskiej** herbu Lipin, podpisany przez cesarza Mikołaja I. dnia 24. lutego 1842 r.

48. Dyplom stanu hrabiowskiego Kajetana Augustyna i Jana Kantego de **Lubieniec-Lubienieckich,** podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II. dnia 25. stycznia 1783 r. (Herb zapisany do Herbarza Królestwa Polskiego, cz. II., str. 3).

49. Dyplom nadania godności hrabiowskiej Feliksa von **Łubieńskiego,** podpisany przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma dnia 5. czerwca 1798 r. (Herb zapisany w Herbarzu Królestwa Polskiego cz. II., str. 7).

50. Dyplom szlachectwa Macieja Kazimierza **Majewskiego** herbu Własnosił, rektora szkół w powiecie kaliskim podpisany przez cesarza Mikołaja I. dnia 21. lutego 1828 r.

51. Dyplom szlachectwa Stanisława Marcina **Marczyńskiego** herbu Mściszewski, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 11. maja 1776 r.

52. Świadectwo szlachectwa Józefa i Tomasza, synów Dominika **Mirowskich** herbu Niesobia, wydane przez wołyńskie szlacheckie kolegium deputowanych dnia 26. listopada 1802 r.

53. Drzewo genealogiczne książąt **Mirskich,** wydane przez Mińskie szlacheckie kolegium deputowanych dnia 16. marca 1821 r.

54. Dyplom nadania godności hrabiowskiej Aleksandrowi Starża i Morsko-**Morskiemu,** podpisany przez cesarza Józefa II. dnia 7. czerwca 1784 r.

55. Dyplom szlachectwa dziedzicznego Jana **Müllera** herbu Żóraw, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 31. marca 1791 r.

56. Dyplom szlachectwa Henryka **Munkenbeka** herbu (bez nazwy), podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 10. grudnia 1791 r.

57. Dyplom szlachectwa Jana **Najmana** herbu Nowicz, porucznika wojsk koronnych podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 11. lutego 1791 r.

58. Drzewo genealogiczne *(seize quartiers)* Stanisława **Nowakowskiego,** wydane przez kolegium Królestw Galicyi i Lodomeryi dnia 21. marca 1787 r. (Wspomniane są tam wraz ze swoimi herbami rodziny: Nowakowscy herbu Crotius, Skorulscy herbu Kościesza, Rymińscy herbu Pobóg, Szołdrscy herbu Łodzia, Zbijewscy herbu Rola, Dubalscy herbu Korab, Polanowscy herbu Starykoń, Piaseccy herbu Janina, Przepieccy herbu Białynia, Lenkiewicze herbu Kotwicz, Kazimirscy herbu Biberstein, Baranowicze herbu Syrokomla i Moranieccy herbu Bończa.

59. Dyplom nadania godności księcia św. cesarstwa rzymskiego Andrzejowi **Ogińskiemu** kasztelanowi trockiemu, kawalerowi orderu Białego Orła i św. Stanisława, kniaziowi na Kozielsku, hrabiemu na Myszczynie, podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II., dnia 17. marca 1783 r.

60. Świadectwo godności książęcej Tadeusza **Ogińskiego,** wydane przez Senat Królestwa Polskiego dnia 25. marca 1821 r.

61. Kopia drzewa genealogicznego hrabiów **Ossolińskich,** wydana z Biblioteki królewskiej w Paryżu dnia 2. lutego 1737 r.

62. Dyplom stanu rycerskiego (Ritterstand) Franciszka von **Piegłowskiego,** podpisany przez cesarza rzymskiego Karola VI. dnia 3. sierpnia 1727 r.

63. Wypis z ksiąg szlacheckich gubernii litewsko-wileńskiej co do rodziny **Pętlińskich** herbu Pobóg, wydany przez wileńskie szlacheckie kolegium deputowanych dnia 9. lutego 1811 r.

64. Wypis z ksiąg szlacheckich gubernii litewsko-wileńskiej co do rodziny hrabiów **Broel-Plater,** wydany przez szlacheckie kolegium deputowanych dnia 6. września 1805 r.

65. Świadectwo wyniesienia do godności hrabiowskiej Kaspra **Potulickiego,** wydane przez senat Królestwa Polskiego dnia 19. czerwca 1825 r.

66. Wypis z ksiąg szlacheckich gubernii litewskiej co do rodziny kniaziów na Kozielsku **Puzynów,** wydany przez szlacheckie kolegium deputowanych dnia 7. grudnia 1800 r.

67. Dyplom szlachectwa Jana Fryderyka **Radke,** herbu Radke, podpisany przez króla saskiego i księcia warszawskiego Fryderyka Augusta dnia 16. maja 1801 r.

68. Dyplom szlachectwa Jacka **Ratajewicza,** podpisany przez króla polskiego dnia 20. stycznia 1769 r.

69. Dyplom szlachectwa Józefa Wincentego **Różyczki** z przydomkiem von Rosenwert, podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II., dnia 8. listopada 1785 r.

70. Świadectwo szlachectwa Antoniego, Norberta Dominika Jana i Tadeusza Ignacego **Saleckich,** wydane przez rząd gubernialny Królestwa Galicyi i Lodomeryi dnia 30. grudnia 1808 r.

71. Dyplom szlachectwa Jana **Sielskiego** z przydomkiem de Lubicz, podpisany przez cesarza rzymskiego Leopolda II. dnia 29. września 1791 r.

72. Dyplom szlachectwa Antoniego **Sikorskiego** herbu Kopaszyn, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 18. lutego 1775 r.

73. Kopia dyplomu nadania indygenatu kapitanowi wojsk koronnych Aleksandrowi **de Smettu,** podpisanego przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 19. maja 1768 r.

74. Kopia drzewa genealogicznego **Sobieskich** herbu Janina, wydana przez marszałka Król. Polskiego dnia 8. listopada 1788 r.

75. Dyplom nadania godności hrabiowskiej kasztelanowi radomskiemu i senatorowi Wojciechowi **Suchodolskiemu,** podpisany przez cesarza rzymskiego Franciszka II. dnia 10. lipca 1800 r. (Herb zapisany w Herbarzu Królestwa Polskiego cz. II., str. 18).

76. Dyplom szlachecki Melchiora generała buławy polnej księstwa litewskiego, Kaspra archidyakona sądeckiego i Jana kanonika sandomierskiego **Szajowskich** herbu Sulima, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 21. grudnia 1776 r.

77. Dyplom godności hrabiowskiej Wiktora von **Szołdrskiego,** podpisany przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III. dnia 5 czerwca 1798 r.

78. Dyplom szlachectwa Fryderyka **Stembarta,** podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 24. września 1783 r.

79. Dyplom szlachectwa Jakóba **Szubalskiego** herbu Staropis, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 7. maja 1769 r.

80. Dyplom nadania indygenatu polskiego Robertowi podpułkownikowi wojsk koronnych i bratu jego Joszerowi, kapitanowi wojsk saskich **Taylorom,** podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 17. października 1782 r.

81. Dyplom szlachectwa Jana **Tisza** z przydomkiem **Nowopolski** herbu Rycerzosław, podpisany przez króla saskiego i księcia warszawskiego Fryderyka Augusta dnia 8. czerwca 1812 r.

82. Świadectwo nadania godności hrabiowskiej Ignacemu i Grzegorzowi **Ullanowiczom,** wydane przez senat Królestwa Polskiego w r. 1821.

83. Certyfikat szlachectwa Andrzeja Rufina **Walchnowskiego** herbu Wieruszowa, wydany przez rząd gubernialny Królestwa Galicyi i Lodomeryi dnia 14. marca 1806 r.

84. Dyplom szlachectwa Franciszka **Wernickiego** herbu Werona, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 20. grudnia 1790 r.

85. Dokument nadania indygenatu podkomorzemu dworu polskiego wicehrabiemu Gabryelowi Antoniemu **de Verny** w Królestwie Polskiem, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 21. czerwca 1792 r.

86. Dokument nadania szlachectwa Krzysztofowi i Wojciechowi **Wichertom,** podpisany przez króla polskiego Jana III., dnia 1. czerwca 167(?) roku.

87. Dyplom szlachectwa Kazimierza **Wichlińskiego** herbu Skarbicz, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 30. grudnia 1768 r.

88. Dyplom nadania godności hrabiowskiej Michałowi **Wielhorskiemu,** podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II., dnia 27. lutego 1787 r. (Herb zapisany w Herbarzu Królestwa Polskiego cz. I., str. 24).

89. Drzewo genealogiczne rodziny szlacheckiej **Wiesiołowskich** herbu Ogończyk, ułożone w r. 1801.

90. Dyplom szlachectwa Augusta **Wika,** podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 14. sierpnia 1778 r.

91. Dyplom szlachectwa Szymona **Wilczyńskiego,** podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 21. marca 1775 r.

92. Dyplom nadania orderu św. Joachima baronowi **Wilsonowi Waldgon i Estburn,** podpisany przez w. mistrza tegoż orderu, udzielnego hrabiego Ferdynanda Karola Leiningen, dnia 21. października 1805 r.

93. Certyfikat szlachectwa Jana, Michała, Teodora i Aleksandra **Wolańskich** herbu Przyjaciel, wydany przez rząd gubernialny Królestwa Galicyi i Lodomeryi dnia 19. czerwca 1800 r.

94. Dyplom godności barońskiej Andrzeja **Wyszyńskiego,** podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II. dnia 4. czerwca 1782 r. (Herb wyobrażony w „Gerbowiedzie“ r. 1913, kwiecień, str. 74).

95. Kopie drzewa genealogicznego rodziny **Zacharykiewiczów** herbu Brodzic, wydana przez notaryusza województwa mazowieckiego dnia 28. maja 1819 r. (Herb zapisany w Herbarzu Królestwa Polskiego, cz. I., str. 100).

96. Wypis z ksiąg szlacheckich gubernii litewsko-wileńskiej, tyczący się genealogii hrabiów **Zabiełłów,** wydany przez szlacheckie kolegium deputowanych tej gubernii dnia 15. maja 1820 r.

97. Rysunek herbu Zaleta (Stanowskich?).

98. Świadectwo godności hrabiowskiej Franciszka **Załuskiego,** wydane przez senat Królestwa Polskiego dnia 25. marca 1821 r.

99. Kopia dyplomu godności hrabiowskiej Janowi Jakóbowi i Andrzejowi Zamość- **Zamojskim,** podpisana przez cesarzową rzymską Maryę Teresę dnia 30. stycznia 1780 r. (Herb zapisany w Herbarzu Królestwa Polskiego cz. I., str. 28).

100. Dyplom szlachectwa Józefa **Zarembskiego** podpisany przez cesarza rzymskiego Franciszka II. dnia 31. grudnia 1804.

Władysław K. Łukomski.

Pokwitowania uiszczonych wkładek

za czas od 9. listopada 1915 po dzień 15. sierpnia 1916.

Bykowski Jaxa Juliusz, Lwów, 12 K; Brykczyński Stanisław Dr., Lwów, 24 K; Bogusz Adam Dr,, Kraków, 30 K; Karłowski Prawdzic Stanisław, Lwów, 24 K; Biblioteka kórnicka, Kórnik, 12 K; Ks. Kozierowski Stanisław, Skórzewo, 58 K 14 h; Skrzydlewski Wata Zdzistaw, Mechlin, 55 K 49; Budzynowska Helena, Lwów, 12 K; Dybowski Tadeusz, Lwów, 12 K; Łyskowski Tomasz, Jelitowo, 41 K 66 h; Hr. Drohojowski Stanisław Konstanty, Czorsztyn, 12 K; Nizielski Szeliga Adam, Lwów, 24 K; Wojakowski Mieczysław, Stasiowa Wola, 10 K; Żółtowska Hanna, Niechanowo, 25 K; Buczkowski Bogorya, Tylice, 50 K; Eminowicz Włodzimierz, Lwów, 24 K; Głowacki Wincenty, Strzelce Wielkie, 20 K; Archiwum aktów ziemskich i grodzkich w Krakowie, 12 K; Piotrowicz Stanisław, Lwów, 34 K 50 h; Ks. Sapieha Władysław, Krasiczyn, 24 K; Hr. Tarnowska Zofia, Chorzelów, 24 K; Hr. Krasicki Ignacy, Rybna, 38 K 94.

Redaktor naczelny i odpowiedzialny: Władysław Semkowicz.

Nakładem Tow. heraldycznego. Z I. Związkowej drukarni we Lwowie, Lindego 4.

VNIV.
CRACOVIENSIS

·MAPA ROZSIEDLENIA·
RODU
WCZELICZÓW
·W WIELKOPOLSCE·
Kursywa oznacza posiadłości rodu
Wczeliczów w wiekach średnich.
Rys. X. Kozierowski 1915.
Warta
Warta
Warta
Prosna
Prosna
Mrowiniec 1387
Mierkowice 1494
Rogoźno
Kozłanka 1499
Dziekczyn 1398
Mieścisko
Jabłkowo 1412
Mielno (1401)
Dobiejewo (1399)
Myszki 1434
Rzepczyn 1420
Myślęcin 1419
Wolanki 1415
Gniezno
Rzegnowo 1414
Kotała
Chwałkowo
Jerzykowo
Gurowo 1412
Cielimowo 1449
Poznań
Siekierki 1471
Trzek
Dzierzchnica 1468
(1390)
Września
Piotrowice (1399)
Pątnów 1298
Zberki 1392
Kaczanowo
Sokolniki 1468
Rumiejki 1390
Luctowice
Sługocin 1468
Konin
Bnin
Środa
Chudzice 1390
Miłosław
Szlachcin
Borzykowo 1427
Pyzdry
Czarki 1412
Jeziory 1389
Ociosny 1417
Lucin 1397
Zaniemyśl
Szetlew 1420
Śrem
Prętkowice 1493
Skoraczewo 1486
Siekowo 1413
Księginki 1447
Zawory (1424)
Konarskie
Rogaszyce 1396
Kretków 1486
Głowczyn 1393?
Wieszczyczyn 1400
Brzostownia 1407
Robaków 1408
Grab 1408
Pczeliny 1298
Turek
Mastowo 1406
Skoraczew (1391)
Rzegocin
Przemęt
Dolsk
Międzyborze 1400
Chwałkowo
Żbiki (1402) 1447
Karmin 1501 (1399)
Chełkowo 1501
Brzednie 1298 ?
Ostrowieczno
Łobez 1395
Wola Ks. 1410
Strzyżew 1415
Koszkowo 1428
Borek 1441
Prusy 1411
Dręczewo 1462
Zalesie 1391
Roszkówko ok. r. 1444
Lutynia
Karchowo (1465)
Szelejewo
Świętomirowy Strzyżew 1425
Janków 1504
Kuczków 1441
Łęka
Pogorzela 1402
Butaków 1402
Siedlec (1394)
Gumienice 1462
Borucin 1411
Kalisz
Krobia
Głuchów
Gościejewo 1465
Gałązki 1447
Droszew
Ochla 1462
Gościejewice 1424
Kuczyna 1415
Lutogniew 1465
Gniazdów
Pakosław 1466